

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem»

ОСВІТНЯ ІННОВАТИКА INNOWACJE EDUKACYJNE

*Українсько-польський збірник
студентських наукових праць
Ukraińsko-polski zbiór prac naukowych studentów*

Випуск 3

За ред. проф. Будник О. Б.

Видавець Кушнір Г. М.
Івано-Франківськ – 2021

УДК 37.091.3:001.895

Рекомендовано до друку радою Центру інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 24 березня 2021 року)

Освітня інноватика. *Українсько-польський збірник студентських наукових праць / за заг. ред. проф. Будник О.Б., літ. ред. проф. Качак Т.Б.; Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem». Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2021. 143 с.*

Innowacje edukacyjne: *Ukraińsko-Polski zbiór prac naukowych studentów / red. prof. Olena Budnyk, red. lit. prof. Tetiana Kachak; Centrum Innowacyjnych Technologii Edukacyjnych “PNU EcoSystem”. Wyd. 3. Iwano-Frankiwnsk, Ukraina: Wyd. Kushnir G.M., 2021. 143 s.*

Рецензенти:

Піотр Мазур – доктор педагогічних наук габілітований, професор надзвичайний (директор Центру сучасної шкільної освіти, Республіка Польща);

Оксана Цюняк – доктор педагогічних наук, доцент (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Україна).

Українсько-польський збірник наукових праць підготовлено за результатами студентських наукових досліджень актуальних проблем педагогіки, психології, соціальної роботи. Значна увага приділена питанням впровадження педагогічних інновацій в освітній процес закладів різних типів, психологічним аспектам міжособистісної комунікації, використання інформаційно-комунікаційних технологій і медійних ресурсів у дистанційному навчанні, інклюзивній освіті та ін.

Ukraińsko-polski zbiór prac naukowych został przygotowany na podstawie wyników badań naukowych studentów nad aktualnymi problemami pedagogiki, psychologii, pracy socjalnej. Wiele uwagi poświęca się zagadnieniom wprowadzania innowacji pedagogicznych w procesie edukacyjnym instytucji różnego typu psychologicznych aspektów komunikacji interpersonalnej, wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz zasobów medialnych w nauczaniu na odległość, edukacji włączającej itp.

ISBN 978-617-7926-19-0

© Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem», 2021

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021

ЗМІСТ

Розділ 1

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ 6

Kateryna Kozhemiako

GOING ONLINE: A SHORT INSIGHT INTO TERMINOLOGY OF
DISTANCE LEARNING 6

Мар'яна Головата

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ В ШКОЛІ .9

Марія Жигуц, Інна Червінська

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ВМІНЬ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАСОБИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 13

Наталія Пиць, Оксана Кондур

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....17

Надія Сидорак, Олена Будник

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ 20

Анастасія Шкварчук, Тетяна Близнюк

ЕФЕКТИВНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 25

Розділ 2

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 34

Уляна Бахматюк, Олена Будник

МЕТОДИКА ДОСЛІДНИЦЬКО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ34

Христина Бейсюк, Оксана Кондур

ПРО ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В
ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 38

Христина Кульчак, Тетяна Качак

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ХРИСТІЯНСЬКИХ
ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 42

<i>Вікторія Перев'язко, Інна Червінська</i>	
РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА	47
<i>Віра Скриник, Тетяна Качак</i>	
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ52
<i>Ірина Фуфалько, Олена Будник</i>	
СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	58
<i>Анна Хайнус, Олена Будник</i>	
МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ КОМІКСІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ	62
<i>Ярослава Хамелко, Оксана Кондур</i>	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	67
<i>Надія Шекета, Олена Будник</i>	
ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ71
<i>Марія Юрків, Оксана Кондур</i>	
ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	В ...77
<i>Анна Яблінчук, Тетяна Близнюк</i>	
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИ І СТРАТЕГІЇ	81
Розділ 3	
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	88
<i>Іванна Василюк</i>	
АКТИВІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	НА 88
<i>Ірина Гундяк, Тетяна Близнюк</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ	95
<i>Любов Драгомаца</i>	
ЦІННІСТЬ КАЗКИ ЯК ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ ДЛЯ РОЗВИТКУ УЯВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ101

Марія Орищук

ІНТЕРАКТИВНИЙ ПЛАКАТ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ106

Богдана Чабан, Тетяна Близнюк

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ З КАЗКОЮ НА УРОЦІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 110

Розділ 4

СПЕЦІАЛЬНА ТА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА 119

Оксана Ткачук, Оксана Джус

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ З ДИСГРАФІЄЮ 119

Діана Тонюк, Оксана Джус

ОБСТЕЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ УСНОГО МОВЛЕННЯ У
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ 123

Розділ 5

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ127**

Вікторія Заліщук

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І ПОДОЛАННЯ
ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ВЧИТЕЛІВ 127

Nataliia Koturbash

SOME ASPECTS OF ANTI-ALCOHOL EDUCATION
CHILDREN AND YOUTH 131

Олеся Попович

КАЗКОТЕРАПІЯ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З
МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ 135

Ірина Цібій

КОНФЛІКТИ МІЖ УЧИТЕЛЯМИ ТА УЧНЯМИ: ОСОБЛИВОСТІ,
ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ 139

Розділ 1

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Kozhemiako Kateryna,

Faculty of Veterinary Hygiene, Ecology and Law,
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies, Lviv, Ukraine

GOING ONLINE: A SHORT INSIGHT INTO TERMINOLOGY OF DISTANCE LEARNING

This article considers a problem of the terminology used in scientific discourse to denote distance learning in Ukraine and abroad.

Keywords: *e-Learning, online learning, distance learning, distance education, digital learning, blended learning.*

Introduction

Over the past two years, the education system all over the world is facing tremendous changes in teaching approaches, especially in primary and secondary education. Due to the COVID-19 pandemic, all the educational institutions had to switch to distance learning to prevent the collapse of the education system. At the time when developed countries successfully adopted distance learning technologies, the Ukrainian state education system is still experiencing difficulties with it. Mainly because of the lack of readiness of all parties to the learning process (especially in state schools).

The main factors hindering the development of distance learning at the level of primary and secondary education are insufficient materials, equipment for the implementation of distance learning, and lack of trained teachers [1].

Results

The terms e-Learning, online learning, and distance learning are often interchangeable and confused [2]. Let us consider some of the most important differences between them together with digital learning and blended learning.

Digital learning refers to all types of learning using digital technology. It includes online courses, doing internet research, watching online videos in a classroom, and using digital tools during the lesson, like laptops, tablets, interactive whiteboards,

etc. This means that practically all lessons done in a classroom include elements of digital learning [3].

Distance learning suggests the delivery of knowledge to geographically distant learners. It means that "... some form of instruction occurs between two parties (a learner and an instructor), it is held at different times and/or places and uses varying forms of instructional materials" [2].

E-Learning (virtual learning, fully online course) relates to any course done thoroughly over the internet. All the communication between teachers and students is held online [3]. This form of learning aims at creating communication between parties to the learning process over the Internet [4].

Online learning is access to learning processes via the use of some technology [2]. This type of learning supposes that the main part of the coursework is completed via the internet. At the same time, it may include face-to-face communication between students and the teacher and involve doing coursework in a classroom [3].

Blended learning is a combination of traditional and online lessons and presumes the physical attendance of a fixed number of classes, however, most of the coursework is done online [3].

Ukrainian scientific discourse mainly uses terms distance learning and distance education [5], [6], [7]. In scientific papers, there exist a large number of distance learning definitions, which characterize different approaches to its understanding. The most common definition is its understanding as a student's own personal productive activity, organized with the help of modern means of technology and telecommunications [8].

Private schools, language learning schools, various private companies offering educational services differentiate between distance learning and online learning. In this case, distance learning is understood as non-real-time communication between a teacher and a student. Online learning assumes attending classes, webinars, etc. in real-time. However, we can also find examples of inconsistent usage of these notions in the private education sector.

Up until 2020 Ukrainian state education system did not possess any legal regulations on distance learning in primary and secondary schools. Only vocational schools and universities had a legal ground for organizing it.

According to regulation, it is defined as an individualized process of acquiring knowledge that is held mainly with the help of the indirect interaction between distant participants in the learning process in a specialized environment and is based on modern psychological, pedagogical, along with information and communication technologies [9], [10].

Conclusion

A short overview of scientific research showed that there exists inconsistency in the use of terminology to denote the distance learning processes. However, in Ukrainian scientific works, terms distance learning and distance education are mainly used. The term online education or online courses can be found predominantly in the private sector (IT companies, private schools, language learning schools).

References

1. Іващенко М. В. Формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Іващенко Микола Володимирович ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Х., 2011. - 20 с. : рис., табл.
2. Moore J. e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? / J. Moore, C. Dickson-Deane, K. Galyen. // Elsevier Inc. – 2011. – №14. – С. 129–135.
3. Digital Learning, E-Learning, Online Learning: What's the Difference? [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://cipcourses.com/digital-learning-elearning-online-learning/>.
4. Berg B. The Differences Between eLearning And Distance Learning [Електронний ресурс] / Brenda Berg. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://elearningindustry.com/differences-between-elearning-and-distance-learning>.
5. К. Р. Колос; НАПН України, Ін-т інформац. технологій і засобів навчання. - К., 2011. - 19 с. - укр.
6. Слободянюк О. В. Формування вмій з інженерної і комп'ютерної графіки студентів в умовах дистанційного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Слободянюк ; Ін-т педагогіки НАПН України. - К., 2010. - 20 с. - укр.
7. Шаран Р. В. Професійна підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. В. Шаран ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. - Т., 2010. - 20 с. - укр.
8. Прокоф'єв Є. Г. Організаційно-педагогічні засади загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання [Текст] : автореф. дис. ... канд.

- пед. наук : 13.00.04 / Прокоф'єв Євген Геннадійович ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К., 2011. - 20 с. : рис.
9. Деякі питання організації дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35224.html.
10. Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

Мар'яна Головата,
магістрантка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

У статті описано організаційні та дидактичні особливості організації навчальної діяльності школярів із застосуванням елементів дистанційної освіти.

Ключові слова: онлайн-ресурс, дистанційне навчання, «перевернутий клас», вчитель початкової школи.

Вступ

Світ стає все складнішим і динамічнішим, тому інтеграція в сучасне суспільство й знаходження свого місця в житті вимагають від кожної людини дедалі більших зусиль. На сьогодні вимогами ринку праці до фахівця є вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. Тому відбуваються зміни в освітньому середовищі, які вимагають від вчителів переорієнтації освітньо-виховного процесу на забезпечення умов формування учня-громадянина розвинутого демократичного суспільства із динамічним соціальним прогресом та прискореним зростанням інформаційного потоку.

Застосування нових форм організації навчального процесу є частиною реформування освіти. Дистанційне навчання в системі освіти України набуло своєї актуальності з поширенням пандемії. В.Биков, С. Доценко, І.Мушка, І. Прокопенко та ін. вивчали у своїх працях питання дистанційної освіти.

Використання елементів дистанційного навчання в школі має свої особливості.

Результати дослідження

Дистанційне навчання – одна із форм навчання, яка виникла й удосконалювалася разом із розвитком інтернет-технологій. Раніше вона була формою в освіті дорослих або учнів, які прагнули поліпшити та поглибити свої знання і вміння у певній галузі. Принципи дистанційного навчання та його особливості стали серйозними викликами для системи освіти в цілому [3, с. 6]. Адже дистанційне навчання не може повністю замінити очне навчання, адже жодний пристрій не зможе замінити живе спілкування з учителем.

Під час дистанційного навчання з'являються нові виклики, зокрема – дотримання академічної доброчесності з боку учнів та об'єктивність оцінювання з боку вчителів. Проте, якщо академічна доброчесність була на високому рівні під час очного навчання, то при дистанційній формі не виникає теж з нею проблем. Необхідно використовувати педагогічні прийоми, які б спонукали дітей чесно й самостійно виконувати завдання, наприклад: заохочувати та хвалити дітей, коли їх робота виконана самостійно, хоч може й неідеально; пропонувати завдання із наростаючим рівнем складності (від елементарного до дуже складного) і на кожному етапі мотивувати, дякувати за виконану роботу і при потребі пояснювати складніший матеріал додатково; давати періодично індивідуальні завдання кожному школяру; давати завдання з готовими відповідями, але пропонувати учням спочатку виконати завдання самостійно, а за поясненням незрозумілих моментів звернутися за консультацією до вчителя; давати завдання, які передбачають власні міркування та висловлення власної думки дитини, а не вибір з готових відповідей; застосовувати методику змішаного навчання, якщо продіагностовано перебування школярів на різних етапах опанування матеріалу [2, с. 17].

Оскільки вчитель виступає в ролі організатора всіх видів діяльності учня, як компетентний консультант, коуч, помічник, його професійні вміння повинні мати не тільки дидактичні аспекти, але він має володіти методами системної діагностики діяльності учнів, їх інтелектуального і творчого розвитку, фізичного і морального здоров'я.

Під час дистанційного навчання для молодших школярів, які ще не вміють чи не мають змоги створити власні поштові облікові записи, доцільно для кожного класу застосовувати віртуальну дошку – онлайн-ресурс Padlet [3, с.11].

Необхідно враховувати, що під час онлайн-спілкування швидкість засвоєння навчального матеріалу учнями менша, ніж при очному навчанні. Тому вчителю доцільно виділити найсуттєвіший матеріал теми та планувати для онлайн-уроків менший за обсягом матеріал. Загалом дистанційне навчання важко інтегрувати у класно-урочну систему через різний темп подачі та сприйняття матеріалу. Крім того, проведення онлайн-уроків згідно із розкладом засобами для відеоконференцій тривалістю 40–45 хвилин часто стає складним випробуванням як для здобувачів освіти, так і для вчителів. Тому вчитель повинен планувати частіше проводити різноманітні вправи: гімнастику для очей, руханки, збільшувати час на перерви.

Під час планування навчальних занять із використанням технологій дистанційного навчання вчитель може застосувати технологію «перевернутого класу», коли перед вивченням теми наступного уроку учні самостійно опрацьовують навчальне відео (презентацію), а в класі вчитель надає відповіді на питання, пояснює незрозумілі моменти, разом із учнями розв'язують завдання [3, с.13]. Впровадження такої технології вимагає відповідної підготовки вчителя до уроків (перепланування навчального матеріалу, підбір та створення відео, розробка презентацій, завдань для спільної взаємодії, поступове привчання учнів до роботи за цією технологією).

Якщо вчитель планує (чи виникли об'єктивні причини для цього) використовувати елементи дистанційної форми навчання, то йому необхідно спочатку обговорити організаційні питання з учнями та їхніми батьками: форми співпраці, визначити онлайн-ресурс для подачі матеріалу школярам та онлайн-ресурс для конструктивного зворотного зв'язку із батьками, алгоритм дій. Необхідно врахувати, що у батьків, здебільшого, відсутній досвід дистанційного навчання, тому не всі вказівки вчителя з організації навчання будуть виконані правильно і якісно. Практики-методисти рекомендують створення кількох облікових записів та забезпечення можливості застосування однієї освітньої онлайн-платформи, щоб діти звикли до її використання.

Висновки

Світова пандемія актуалізувала необхідність масового використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі. Дистанційне навчання має певні відмінності від традиційного, очного, навчання, а класно-урочна система не може бути повністю відтворена в режимі онлайн. Водночас глобалізація сучасного світу вимагає від педагога навчити учнів здобувати знання, оволодівати компетенціями, які допоможуть жити в нинішньому інформаційному суспільстві. Застосування елементів дистанційного навчання в шкільному освітньому процесі сприяє формуванню інформаційної компетентності в учнів.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю, Мушка І. В. Освітній простір. Теоретичні основи відкритої освіти. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. С. 6–36.
2. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі, 2020. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>.
3. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році : методичні рекомендації / за заг. ред. В. І. Шуляра. Миколаїв : ОППО, 2020. 108 с.

Марія Жигуц,

магістрантка педагогічного факультету,

Інна Червінська,

доктор педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ВМІНЬ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті акцентується увага на всезростаючих потребах в інформації освіти та збільшенні розмірів потоку відомостей у людській життєдіяльності, що зумовлює розробку нових і використання вже існуючих інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкової освіти; виокремлюються необхідні умови для формування відповідного рівня медіаграмотності.

Ключові слова: інформаційні технології, початкова освіта, ЗМІ, мультимедійні технології.

Вступ

Вирішення глобальних проблем людства, вільний доступ зростаючої особистості до різних видів інформації та інформаційних послуг, необмежений доступ до пошукових систем і медіаресурсів та її використання для наукового й соціального прогресу та розвитку знань, висуває перед освітою нові виклики щодо її сприйняття.

Оскільки саме засоби масової інформації слугують інструментом для використання та виокремлення знань, виступають провідними чинниками соціалізації зростаючої особистості в сучасному медіапросторі .

Тому за умов насиченості медіапростору, стає все більш актуальним для користувачів медіаресурсів процес формування умінь орієнтування у нескінченних потоках інформації, адекватного сприйняття, критичного осмислення та оцінювання інформації, що отримується з медіа джерел.

Питання підготовки вчителя початкової школи в умовах інформатизації освіти висвітлюються в працях Н. Бахмут, С. Гунька,

Ю. Дорошенка, І. Доніної, Ю. Жука, Н. Листопад, І. Смирнової, О. Трофімова, В. Шакоцька, О. Шиман, І. Червінської тощо.

Результати дослідження

Молоді люди є основними споживачами інформації мас-медіа, але вони не завжди розуміють прихований сенс повідомлення, мотиви і механізми його створення. Оскільки вплив медіа на дітей та молодь значний, то необхідно навчити їх виокремлювати реальні факти від надуманих, швидко знаходити необхідну інформацію, а загалом – зробити засоби масової інформації не суперником, а союзником. Всезростаючі потреби в інформації та збільшення розмірів потоку відомостей у людській життєдіяльності зумовлюють до розробки нових і використання вже існуючих медіазасобів.

Нові інформаційні технології, до яких відносяться: глобальна комп'ютерна мережа Інтернет, мультимедійні комп'ютерні системи, IP-телефонія, цифрове телебачення, мобільні пристрої, супутникове і кабельне телебачення та інші, зумовили радикальні зміни у ключових сегментах соціальної взаємодії між ними.

Адже згідно статистичних даних, тривалість обміну інформацією, яка передається за допомогою медіатехнологій, перевищує 11 годин у день, а телевізор, включений у квартирах / будинках, працює у середньому 7 годин 38 хвилин на добу. Діти, віком від двох до дванадцяти років у середньому просиджують перед телевізором понад 25 годин на тиждень [1]. За таких умов актуалізується роль медіаосвіти та медіаграмотності як частини освітнього процесу, спрямованого на формування в суспільстві загального рівня медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно-опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-цифрових технологій.

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства мультимедійні технології є не просто необхідними, але й звичними засобами

(рекламні монітори, автомобільні акустичні транснавігаційні системи, домашні кінотеатри тощо). Відповідно процес оволодіння зростаючим поколінням навичками вільного користування засобами мультимедіа в побуті й для розваг, розпочинається ще з раннього дитинства й стає дедалі звичним явищем.

Спостереження за дітьми покоління Z доводять, що учні початкової школи у більшості випадків інтуїтивно розуміють правила користування мультимедійними ресурсами для реалізації власних запитів і потреб. Легкість у використанні зумовлена сучасним дружнім інтерфейсом мультимедіа: наявність стандартних позначок, інтерактивної системи ідентифікаторів, «штучного інтелекту» мультимедійних девайсів.

Підґрунтям впровадження мультимедійних технологій до освітнього простору є властивість мультимедіа – гармонійне інтегрування різних видів інформації. Відповідно, провідним завданням ЗВО є підготовка майбутнього вчителя початкової школи до навчання учня-меленіала, готового користуватися усіма освітніми програмами, інформаційними ресурсами та самостійно здобувати знання. Адже якщо дитина в сім'ї вільно користується телевізором, комп'ютером, а прийшовши до школи, бачить лише вчителя, нерухому дошку і таблицю, то інтерес до навчання зникне з перших же днів її перебування в школі. Тому сучасним педагогам необхідно бути готовими до використання освітніх ресурсів ЗМІ у підготовці та проведенні уроків.

Використання мультимедійних технологій в освітньому процесі початкової школи вимагає врахування низки чинників, серед яких:

- специфіка психофізіологічного та інтелектуального розвитку учнів молодшого шкільного віку;
- особливості навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності молодших школярів; дидактично-інформаційний потенціал мультимедійних технологій, орієнтованих на початкову школу;

- використання мультимедійних ресурсів в освітньому процесі початкової школи (вимоги до влаштування й обладнання комп'ютерних лабораторій та класів);

- вимоги до організації роботи молодших школярів з мультимедійними ресурсами;

- дотримання ергономічних вимоги щодо організації освітнього процесу;

- оновлення освітнього контенту та електронних ресурсів.

Відповідно процес формування у майбутніх учителів початкової освіти умінь готовності до використання матеріалів засобів масової інформації у професійній діяльності полягає в розробці й упровадженні в освітній процес структурно-функціональної моделі формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи, у розробці відповідного освітнього контенту, створення навчально-методичного забезпечення (підготовка авторських спецкурсів, елективних курсів за вибором здобувача освіти), шляхом залучення до участі в комплексі квазіпрофесійних тренінгів, опрацювання електронних інформаційних ресурсів, оновлення змісту методик викладання навчальних дисциплін, що вивчаються в початковій школі, оптимізації змістового наповнення навчальних курсів, програм та силябусів таких освітніх дисциплін: «Загальна педагогіка», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності», «Інновації в освіті», «Нові інформаційні технології». Сприяє формуванню інформаційної компетентності й введення до оновленої освітньої програми інноваційного авторського курсу «Медіадидактика початкової школи», який розроблено в контексті Міжнародного проекту MOPED. Міжнародний проект програми ЄС Еразмус + КА2 – Розвиток потенціалу вищої освіти з проектом «Модернізація педагогічної вищої освіти з використання інноваційних інструментів викладання» (MoPED) – №586098-EPP-1-2017-1-UA-EPPKA2-SBHE-JP.

Висновки

Таким чином, варто зазначити, що фахові компетентності, необхідні майбутньому вчителю для успішної реалізації професійної діяльності в освітньому процесі початкової школи із застосуванням засобів інформаційно-комунікативних технологій, визначаються як цілісна система усвідомлених й цілеспрямованих дій педагога, які спрямовано на ефективну організацію навчально-пізнавальної роботи школярів та навчальної і позанавчальної діяльності вчителя. Адже до найважливіших компонентів педагогічної діяльності з використанням засобів ІКТ відносять професійні, комунікативні та технологічні компетентності, які відповідають основному змісту професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи в умовах цифровізації освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник. За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. Щецін : Вид-во WSAP, 2005. 170 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні Редакція 2016 року. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosvit%20i_v_ukraini_nova_redaktsiya/.
3. Червінська І.Б. Медіадидактика початкової школи: концепція та методичні вказівки. Івано-Франківськ: ПНУ, 2019. 72 с.

Наталія Пиць,
магістрантка педагогічного факультету,

Оксана Кондур,
доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний урок ефективний, якщо на ньому використовують інформаційно-комунікаційні технології, зокрема у початковій школі комп'ютер дозволяє навчання проводити у формі гри і у такий спосіб підвищити мотивованість школяра до вивчення математики. Водночас застосування можливостей

інформаційно-комунікаційних технологій висуває додаткові вимоги до вчителя.

Ключові слова: комп'ютер, математика, молодший школяр, вчитель.

Вступ

Одним із напрямків модернізації початкової освіти є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчально-виховному процесі. Питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій в школі розробляли такі вчені, як В. Биков, М. Жалдак, Ю. Первін та ін.; проблемам впровадження курсу інформатики в початкову школу присвячені дослідження такі науковців, як В. Буцик, А. Дуванов, М. Левшин, С. Пейперт, Б. Хантер, О. Шиман та ін. Про можливості для різнобічного, нетрадиційного, наочного осмислення учнями математичного матеріалу завдяки використанню ІКТ писали вчені Т. Запорожченко, Л. Кравченко, О. Локшина, Н. Рудницька, С. Тушак та інші.

Результати дослідження

Завдяки використанню ІКТ освітній простір початкової школи збагачується відео, звуком, анімацією, що значно впливає на емоційну сферу молодшого школяра. «Важливим є пошук шляхів до збереження цікавості молодшого школяра до вивчення математики на кожному навчальному етапі, а також закладання бази для подальшої його успішності у пізнанні нового. Формуванню і розвитку стійкого пізнавального інтересу в учнів молодшого шкільного віку сприяє застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» [1, с. 4].

Використання комп'ютера на уроці математики дозволяє зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. Сучасний комп'ютер з одного боку для дитини є рівноправним партнером, який реагує на її дії та запити, а з іншого боку – це засіб навчання, який допомагає вчителям краще оцінити здібності і знання дитини, зрозуміти її, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання [4, с.13].

Впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої. Сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу школяру успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Крім цього, активне й ефективне впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти [2, с.47].

За Концепцією Нової української школи у початковій ланці освіти математика є одним із фундаментальних векторів забезпечення базових знань, умінь та становлення інтелектуальних навичок високого рівня. Тому сучасний учитель початкових класів повинен володіти основними ІКТ: робота в мережі Інтернет, вміння знаходити та використовувати електронні ресурси методичного спрямування та ін. Вчитель повинен постійно вдосконалюватись, вивчаючи кращий педагогічний досвід використання ІКТ в початковій школі, бо «тільки вчитель, який добре володіє методикою використання ІКТ у навчальному процесі, бачить їх місце в системі засобів навчання, знає особливості використання на уроках різних типів і на різних їх етапах, зможе не тільки домогтися позитивних результатів у навчанні молодших школярів, але й підготувати їх до викликів сучасного інформаційного суспільства» [3, с.209].

Широкому впровадженню ІКТ сприяє і той фактор, що молодшими школярами виконання завдань за допомогою комп'ютера сприймається як ігрова діяльність.

Висновки

Використання ІКТ у навчально-виховному процесі початкової школи надає можливість вивчати на якісно новому рівні математику. Проте впровадження ІКТ у навчальний процес має базуватися на їх поєднанні з традиційними методами, тобто сучасна освіта має задовольняти нові потреби й водночас зберігати свої сильні традиційні сторони.

Список використаних джерел

1. Андрієвська В., Олефіренко Н. Інформаційно-комунікаційні технології – як засіб навчання математики у сучасній початковій школі // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 20016. - №10 (2). – С. 3-7.
2. Биков В. Ю., Гуржій А. М. Сучасні інноваційні ІКТ-інструменти розвитку систем відкритої освіти // Психологічна і педагогічна науки в Україні: зб. наук. праць: в 5 т. – Т. 4 : Професійна освіта і освіта дорослих. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 44-62.
3. Коломієць А. М. Розвиток інформаційно-мережевої культури майбутнього вчителя початкових класів // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – К. : НПУ, 2007. – № 5 (12). – С. 206-210.
4. Петлюшенко Н. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі // Початкове навчання і виховання. – 2012. – №1. – С. 12-16.
5. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». – Херсон: Айлант, 2012. – 386 с.

Надія Сидорак,

магістрантка педагогічного факультету,

Олена Будник,

доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

У статті висвітлено виклики дистанційного навчання в початковій школі, які зумовлені пандемією коронавірусу. Визначено труднощі, з якими найчастіше зустрічалися вчителі початкових класів у використанні ІКТ в дистанційному навчанні учнів, а також найбільш поширені цифрові сервіси для застосування в освітньому процесі.

Ключові слова: *дистанційне навчання, початкова школа, цифрові ресурси, навчання онлайн.*

Вступ

В умовах пандемії коронавірусу перед вчителями початкової школи постали нові виклики, які пов'язані з переходом на навчання у дистанційному режимі. Для цього необхідно було у швидкому часі опанувати низку

цифрових ресурсів та інструментів для навчання онлайн. Багато шкіл та освітян виявилися неготовими до вирішення таких професійних завдань.

Тому завдання цієї статті у теоретичному і практичному плані частково показати можливості, реалії і труднощі дистанційного навчання в початковій школі.

Результати дослідження

Основні положення щодо реформування освіти, впровадження дистанційного навчання опосередковано відображено у Законах України «Про освіту», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки», Національній доктрині розвитку освіти (Україна XXI століття), а також Концепції Нової української школи.

У психолого-педагогічній науці питання щодо використання інформаційних технологій у навчальному процесі відображено в наукових працях таких учених: В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, Н. Морзе, П. Стефаненко, О. Співаковський, М. Угринович та ін.

Дистанційне навчання – це така форма організації освітнього процесу в початковій школі, коли учні навчаються віддалено з допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і засобів. При цьому учні спілкуються онлайн і взаємодіють опосередковано для досягнення освітніх цілей.

При цьому використовують різного роду цифрові технології, які необхідні для пошуку, перегляду, розповсюдження, зберігання, передачі та отримання інформації в електронному вигляді. Це – персональні комп'ютери та мобільні пристрої, а також Інтернет.

У теоретичному аспекті окреслена нами проблема пов'язана з низкою питань, як методики організації дистанційного навчання, розвиток цифрової компетентності педагогів і здобувачів освіти, безпека у мережевому освітньому середовищі, технології навчання офлайн і онлайн і т.п. У найзагальнішій формі основні поняття нашої роботи подано на рис. 1.1.

Дистанційне навчання передбачає застосування низки цифрових ресурсів та інструментів для роботи з учнями у віддаленому форматі. Для того, щоб виявити рівень опанування різними видами таких ресурсів та їх практичного використання, нами було проведено онлайн-опитування учителів Івано-Франківщини, до якого було залучено 24 особи. Результати дослідження подано на рис. 1, 2. Зокрема, щодо використання у роботі сервісів для дистанційного навчання, вчителі зауважили, що частково використовують їх у своїй практичній професійній діяльності.

Аналіз результатів засвідчує, що вчителі-практики у своїй роботі здебільшого використовують такі цифрові ресурси: Kahoot (33,3%), Mentimeter (33,3%), Plickers (4,2%) (для здійснення зворотного зв'язку з учнями, формувального оцінювання результатів навчання і т.п.). Найбільше респондентів вказали на використання сервісу Classtime (37,5% опитаних, що становить 9 осіб).

Рис. 1. Взаємозв'язок основних категорій дослідження

У дистанційному навчанні для зацікавлення учнів я використовую такі сервіси для формувального оцінювання учнів
24 відповіді

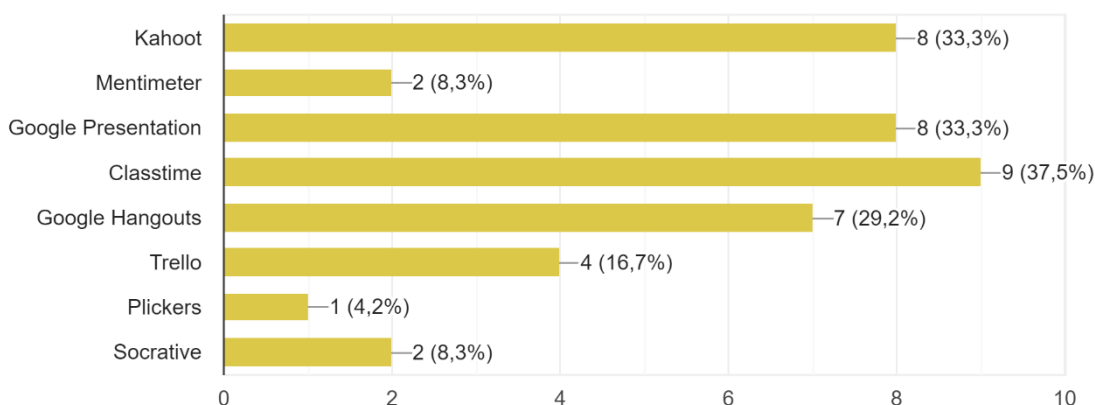

Рис. 2. Сервіси для дистанційного навчання в початковій школі

Однак значна частина вчителів мають певні труднощі у дистанційному навчанні учнів початкової школи (рис. 3). За їхніми даними, низька мотивація учнів до дистанційного навчання є домінантною (37,5%), тобто однією з основних проблем, з якими вони стикаються.

Типові труднощі в організації дистанційного навчання молодших школярів:
24 відповіді

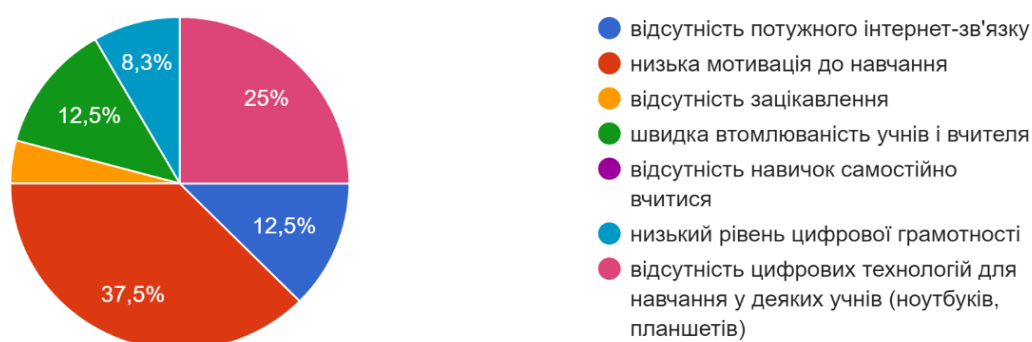

Рис. 3. Труднощі вчителів щодо організації освітнього процесу в дистанційному режимі з молодшими учнями

Разом з тим, четверта частина вчителів (25%) зазначили, що деякі учні не мають гаджетів для навчання, адже родина не спроможна це забезпечити. І це є важлива проблема, ті виклики, з якими стикнулися учні і вчителі в умовах пандемії коронавірусу. Інша категорія труднощів дистанційного навчання для всіх учасників освітнього процесу – швидка втомлюваність педагога та дітей; відсутність потужного інтернет-зв'язку. Це зазначили в анкетах по 12,5% опитаних.

Висновки

В умовах пандемії коронавірусу більшість освітян Івано-Франківщини стикнулися з труднощами щодо організації освітнього процесу у дистанційному форматі, використання цифрових сервісів для роботи з учнями початкової школи, вміння працювати в мережі інтернет і підтримувати зацікавлення дітей тощо. Деякі вчителі вказали на те, що їм недостатньо методичних рекомендацій щодо організації дистанційного навчання і планують підвищити свою цифрову компетентність. Про це засвідчили результати нашого дослідження. Тому існує потреба у розробленні відповідних дидактичних матеріалів, адже у перспективі можливі варіанти дистанційного та змішаного навчання.

Список використаних джерел

1. Будник О.Б. Підготовка вчителя до розвитку цифрової грамотності учнів Нової української школи. Освітні обрії, 2020. №1(50). С.140-145.
2. Співаковський О.В., Петухова Л.С., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: Навчально- методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Херсон, 2011. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96.%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf?id=4ab4f7d1-7328-4045-864d-6fafc8472b9e>

Шкварчук Анастасія,
магістрантка педагогічного факультету,

Тетяна Близнюк,
кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ЕФЕКТИВНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито особливості дистанційного навчання молодших школярів. Визначено і розглянуто ефективні цифрові інструменти: програми для проведення відеозанять у синхронному форматі (Zoom, Google meet), ресурси для створення та перегляду відео (Mentimeter, Movavi, YouTube), мультимедійних презентацій, слайд-шоу (Power Point), google-форми, а також сервіси для тестування та ігор (Kahoot) та ін.

Ключові слова: цифрові інструменти, дистанційне навчання, web-сервіси, комп'ютерні технології.

Постановка проблеми.

Дистанційне навчання набуло особливої актуальності для сучасних педагогів у зв'язку з пандемією Covid-2019 та впровадженням карантинних обмежень. Перед учителями постало надважливе завдання: у короткі терміни опанувати цифрові технології, апробувати нові методи і підходи в організації освітнього процесу учнів, забезпечити його якість і результативність у дистанційному форматі. Специфіку організації дистанційного навчання має кожна ланка освіти. Найскладніше дистанційно працювати з дошкільнятами та молодшими школярами, підібрати такі цифрові інструменти і засоби, щоб навчання було цікавим, мотивованим, а комунікація між вчителем і учнями продуктивною. Незважаючи на дистанційний формат, педагог повинен забезпечити активність пізнавальної діяльності учнів в індивідуальній, колективній формі, спонукати їх до самоосвіти і при цьому враховувати принципи особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів до навчання у НУШ. З огляду на це, актуальним питанням є аналіз специфіки дистанційного навчання здобувачів початкової освіти, визначення, розгляд й апробація ефективних цифрових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дистанційного навчання школярів – основа наукових праць Т. Близнюк, О. Будник, Г. Васьківської, І. Волик, Н. Ковчин, О. Муковіз, Л. Остапчук, В. Цина. Практичним посібником для учителів стали методичні рекомендації «Організація дистанційного навчання в школі», упорядковані Іванною Коберник та Зоєю Звиняцьківською [6]. У контексті організації дистанційного навчання важливим аспектом є підготовка учителів та формування їхньої цифрової компетентності. Цьому питанню присвячені студії Н. Бабовал, О. Бойченко, Н.Гібалова, Л.Карташова, В. Матяш, І. Пліш, Л. Процай, Т. Шеремет та ін. Платформи дистанційного навчання і особливості створення навчального середовища, специфіку використання цифрових інструментів аналізують науковці й вчителі-практики О. Гриценчук, І. Іванюк, Л.Клос, О. Кравчина, Л. Ляхоцька, І. Малицька та ін.

Мета статті – проаналізувати й узагальнити особливості дистанційного навчання молодших школярів, визначити ефективні цифрові інструменти.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання, як визначено у наказі МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (25.04.2013), – «це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [5]. Така форма навчання можлива за певних умов: 1) усі часники освітнього процесу мають доступ до інтернету і належне технічне забезпечення; 2) педагоги володіють цифровою компетентністю і технологіями дистанційного навчання.

Дистанційне навчання набуло особливої популярності у Європі та Америці з початку XXI століття. В Україні дистанційне навчання

найактивніше впроваджується з 2020 року, що пов'язано із пандемією Covid-19 та карантинними обмеженнями.

Дистанційне навчання, як і традиційне, є продуктивною формою здобування освіти, під час якої актуалізуються апробовані й нові методи, підходи, засоби, інструменти, а обов'язковим компонентом освітнього процесу є цифрові технології. У таких умовах учителі потребують постійного самовдосконалення і підвищення кваліфікації, збільшується обсяг самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Характерними рисами дистанційного навчання дослідники називають гнучкість (можна навчатися у зручний час), модульність (модульний принцип побудови програми дистанційного навчання передбачає її формування з окремих курсів, що дають цілісне уявлення про певну предметну сферу), паралельність (навчання можна поєднувати і здійснювати паралельно з іншими видами діяльності), велика аудиторія (одночасне навчання великої кількості здобувачів освіти), економічність (ефективне використання навчальних площ, технічних засобів), технологічність (використання нових цифрових інструментів і технологій), соціальна рівність (у можливостях здобуття освіти для всіх, незалежно від місця проживання, соціального статусу чи стану здоров'я), інтернаціональність (можливість вчитися у закладах інших держав, будучи вдома), нова роль викладача (наставника-консультанта, координатора пізнавального процесу), позитивний вплив на студента (підвищення рівня самоорганізації, цифрової компетентності, мотивації), якість (дистанційне навчання відповідає стандартам якості).

Організація дистанційного навчання не можлива без використання цифрових технологій. О. Муковіз подає таке визначення: «Технології дистанційного навчання – це відкрита розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, яка створена за рахунок поєднання потрібних форм, методів і засобів навчання з метою отримання найвищої якості результатів навчання та використовується для розроблення

дистанційних курсів, організації навчального процесу та керування ним» [4, с. 16].

Дослідники виокремлюють дві технології дистанційного навчання: синхронну і асинхронну. Перша передбачає інтерактивний процес взаємодії учителя і учня в реальному часі за допомогою цифрових технологій і відеозв'язку, а друга – не передбачає одночасного і безпосереднього контакту, інформація передається різними засобами зв'язку і не передбачає моментального реагування на неї.

Ефективними комп'ютерними технологіями, за допомогою яких організовують дистанційне навчання є Web-ресурси, онлайн програми, google-інструменти для онлайн-навчання (classroom, google-meet та ін). Варто зазначити, що перевагами використання комп'ютерних технологій у дистанційному навчанні є можливість максимально врахувати потреби і запити студента, презентувати аудіо-, відеоматеріали як з персональних баз, так і з Інтернету, організувати інтерактивну взаємодію, дискусії чи обговорення проблеми усіма учасниками навчального процесу. Серед недоліків можна виокремити такі: наявність комп'ютерної техніки та її відповідність мінімальним вимогам для роботи в онлайн-режимі та інтернеті, наявність стабільного інтернет-з'єднання, володіння усіма учасниками освітнього процесу навичками роботи з технікою та цифровими технологіями.

У «Методичних рекомендаціях щодо організації проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій для учнів початкової школи закладів загальної середньої освіти в умовах карантину» зазначено, що важливим є зв'язок з учнем, реалізація принципу індивідуалізації. Щоб підтримати мотивацію учнів та інтерес до навчання, педагогам варто «відповідати дуже швидко на листи; хвалити оперативність слухачів; встановити чіткий графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися; створити атмосферу психологічного комфорту та ін. Важливо створити сприятливий настрій, емоційне піднесення» [3]. Йдеться про

створення комфортних умов для повноцінної пізнавальної, творчої діяльності учнів, їхньої самореалізації. Має значення відбір певного змісту матеріалів з предмету та використання між предметної інтеграції з урахуванням індивідуальних запитів, принципів особистісно-орієнтованого навчання та пріоритетів діяльнісного підходу. Робота з таким навчальним контентом, яка проходить у формі обговорення, дискусій, розв'язання ситуаційних задач, рольових ігор чи підготовки творчих проєктів, забезпечує формування комунікативної, предметної, інформаційної компетентностей здобувачів освіти, розвитку їхнього критичного мислення і творчого потенціалу.

«Наскрізне застосування інформаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти» [2] – це один з ключових аспектів сучасних освітніх реформ, як визначено у Концепції Нової української школи. Саме цей аспект має зробити освіту в НУШ успішною і актуальною для сучасного покоління. Активне використання комп'ютера, мультимедійної дошки, проектора – приладів, які дозволяють працювати з різними програмами і створювати яскравий, інформативний, методично ефективний навчальний контент, забезпечувати якісне сприйняття змісту здобувачами освіти, – запорука успіху сучасного освітнього процесу. Ефективними засобами підвищення рівня якості навчання є цифрові інструменти. Завдяки їм відкриваються нові можливості різноманітної, цікавої подачі навчальної інформації, а результати навчання значно зросли. Застосування вербальних і візуальних компонентів, кольорів, інфографіки, звуку, сучасних засобів відеотехніки дозволяє моделювати різні ситуації й середовища, підсилювати запам'ятовування і сприймання, осмислення матеріалу учнями.

З метою підвищення цифрової грамотності педагогів сьогодні організують вебінари, семінари, тренінги, курси підвищення кваліфікації. Багато інформаційних ресурсів пропонують сучасні цифрові освітні інструменти для учителів [7]. Як свідчать результати моніторингу, впродовж 2020 року під час дистанційного навчання, учасники освітнього процесу

налагоджували співпрацю, використовуючи різні освітні платформи, зокрема **Zoom, Clasdojo, Google Classroom, Ding Talk.**

Zoom – це сервіс для організації онлайн-конференцій та відеозв'язку.

Clasdojo – це сервіс, який допомагає зімітувати шкільне середовище вдома. Чудовий засіб комунікації батьків, вчителів та дітей. Особливо цікавий для дітей молодшого і середнього шкільного віку, адже кожен учень має там окрему анімовану аватарку, яка може відображати радісні чи сумні моції.

Google Classroom – безкоштовний сервіс для навчальних закладів, розроблений з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань, прискорення обміну файлами між учителями і учнями.

Ding Talk – безкоштовний сервіс для відеозв'язку та дистанційного навчання, який можна використовувати, завантаживши програму на смартфон, планшет чи ПК. Мова користування – англійська, а інтерфейс простий, інтуїтивно зрозумілий [8].

Формувати цифрову компетентність педагога потрібно для того, щоб він міг «активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності» [1, с. 8]. Однак тільки з врахуванням змісту та мети освітнього процесу, доцільності застосування цифрових технологій можна досягти максимальної ефективності навчання. У кожній школі має бути сформоване цифрове середовище.

Засобом стимулювання навчальної діяльності учнів, продуктивного засвоєння змісту і реалізації завдань початкової освіти є використання цифрових технологій на усіх уроках у НУШ. Зважаючи на вікові та психофізіологічні особливості здобувачів освіти, актуальними є навчальні абетки, комп'ютерні навчальні завдання та ігри, розвивальні й пізнавальні програми, відео- та аудіоматеріали, web-ресурси, за допомогою яких можна створювати qr-коди, хмаринки зі слів, навчальні лабораторії, проводити опитування і тестування, готувати презентації у мультимедійному форматі й створювати проекти. Робота з цифровими інструментами зацікавлює учнів і

робить урок динамічним, різноманітним, сучасним. Найчастіше, як свідчить педагогічний досвід учителів, у початковій школі використовують методи навчання з елементами існуючих комп'ютерних програм, роботу з пошуковиками, онлайн-словниками та ресурсами електронних бібліотек. Вчителі часто у пошуках нових методів і форм роботи звертаються до опрацювання матеріалів з блогів відомих учителів, освітніх сайтів. На уроках використовують також перегляд відеосюжетів, віртуальні мандрівки, практикують розробку індивідуальних, колективних проєктів та мультимедійних презентацій, постійно проводять тестування і опитування за допомогою google-форм чи інших ресурсів

Педагогам НУШ пропонують перелік web-сервісів для створення мультимедійного, інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації та використання ігрових комп'ютерних засобів навчання:

- *Thinglink, Glogster* – web-сервіси для створення інтерактивних плакатів, які перетворюють звичайні картинки в інтерактивні об'єкти;

- *Tiki-Toki, TimelineJS, Time.Graphics* – web-сервіси для створення інтерактивних часових стрічок подій із додаванням фото, аудіо та відеоматеріалів;

- *Mindomo, Mindmeister, Spiderscribe* – web-сервіси для створення карт пам'яті, ментальних карт тощо);

- *Powtoon.com, Sparkol VideoScribe* – web-сервіси для створення анімаційних роликів та відеосрайбінгу;

- *Wordart.com, Word it out* – web-сервіси для візуалізації, створення хмари тегів (слів). За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб;

- *Kahoot, Plickers, Cosrative, ClassMarker* – web-сервіси, що дозволяють легко створювати, обмінюватися і грати у навчальні ігри, організовувати вікторини;

- *Padlet.com.* – віртуальна дошка, на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки інтернету, замітки.

Ці web-сервіси, як переконують емпіричні дослідження, сприяють інтенсифікації освітнього процесу, а їхнє використання на уроках та в позаурочній взаємодії з учнями підвищує рівень професійної підготовки вчителя і забезпечує активну пізнавальну діяльність учнів, мотивує їх до навчання, критичного і творчого мислення, сприяє всебічному розвитку і формуванню компетентностей. Перелічені вище цифрові технології та інструменти учителі різною інтенсивністю, що пояснюємо різними можливостями і рівнем підготовки як педагогів, так і технічним забезпеченням кожної школи.

Висновки

Організуючи дистанційне навчання в початковій школі, потрібно чітко визначити зміст роботи, розробити ефективні навчальні матеріали, організувати синхронне чи асинхронне навчання, дотримуючись певних принципів та педагогічних умов. Уроки в НУШ, організовані засобами цифрових технологій, з активним використанням можливостей онлайн-сервісів та програм для навчання, мотивують учнів, стимулюють до пізнавальної і творчої активності; підвищують рівень знань, ключових і предметних компетентностей; роблять освітній процес яскравим і різноманітним, насиченим і динамічним, інтерактивним і сучасним. При цьому ефективними є такі цифрові інструменти: програми для проведення відеозанять у синхронному форматі (Zoom, Google meet), ресурси для створення та перегляду відео (Mentimeter, Movavi, YouTube), мультимедійних презентацій, слайд-шоу (Power Point), google-форми, а також сервіси для тестування та ігор (Kahoot) та ін. Перспективним є дослідження методики роботи з кожним названим інструментом на уроках різних навчальних предметів у початковій школі.

Список використаних джерел

1. Бабовал Н. Формування цифрової компетентності педагогів в умовах нової української школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019р.)* / за заг.ред., О.В.Овчарук. Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019. С. 8-10.

2. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (Дата звернення 20.01.2021).
3. Методичні рекомендації щодо організації проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій для учнів початкової школи закладів загальної середньої освіти в умовах карантину. URL: http://bytenku.ucoz.ua/Distansiynen/pov_01-22-386_krilevec_dod.pdf (Дата звернення 20.01.2021).
4. Муковіз О. П. Основи дистанційного навчання у початковій школі. Навчально-методичний посібник. Умань: Візаві, 2018. 128 с.
5. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (Дата звернення 20.01.2021).
6. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. / Упор. І. Коберник, З. Звиняцьківська (2020). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciynna%20osvita-2020.pdf> (Дата звернення: 07.02.2021)
7. Сучасні освітні інструменти для вчителів. URL: <https://osvita.cv.ua/suchasni-osvitni-instrumenty-dlya-vchyteliv/> (Дата звернення 20.01.2021).
8. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/> (Дата звернення 20.01.2021).

Розділ 2

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Уляна Бахматюк,

магістрантка педагогічного факультету,

Олена Будник,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника»,

Україна

МЕТОДИКА ДОСЛІДНИЦЬКО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті обґрунтовано теоретичні основи методики дослідницько орієнтованого навчання молодших школярів. Виокремлено кілька рівнів такого навчання та представлено важливі вміння, які лежать в основі дослідницького навчання учнів початкової школи.

Ключові слова: *початкова освіта, дослідницько орієнтоване навчання, дослідницький метод навчання.*

Вступ

У сучасних умовах впровадження Концептуальних засад Нової української школи (НУШ) особливо важливим завданням початкової освіти є розвиток критичного мислення учнів, навичок експериментування, вміння творчо підходити до вирішення проблемних завдань. Серед основних компетентностей здобувачів у сфері природничих наук і технологій, згідно нормативного забезпечення НУШ, йдеться про «наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності», «уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати» та ін. [6, с. 11].

Мета статті – висвітлити та обґрунтувати основи методики організації дослідницько-орієнтованого навчання молодших школярів.

Результати дослідження

У сучасній педагогічній науці ми не знаходимо однозначного тлумачення змісту поняття «дослідницько орієнтоване навчання». У

зарубіжній літературі цей термін трактують як: «Inquiry Based Learning», що в перекладі з англійської – запит, дослідження, розслідування, пошук істини, розвідка. Іншими словами це перекладають як «навчання через дослідження».

У багатьох наукових педагогічних статтях науковці використовують такі поняття: «дослідницьке навчання», «навчання на основі запитів учнів», «навчання-дослідження», «дослідницько-пізнавальне навчання», «навчання на дослідницькій основі». У нашому дослідженні ми будемо використовувати термін, запропонований О.Будник і О.Дзябенко: «навчання на основі запитів – процес конструювання учнями знань шляхом формулювання власних запитань і пошуку відповідей на них». Навчання на основі учнівського запиту через дослідження – одна із пріоритетних стратегій навчання у Новій українській школі [1].

Часто як синонім до цього поняття вчені вживають «дослідницько орієнтоване навчання» [2], що об'єднує інтелектуальний і практичний досвід учня під час самостійної роботи дослідницького спрямування. Але зміст його залишається незмінним: моделювання основних етапів освітнього процесу як наукового дослідження, тобто використання дітьми таких методів, як: спостереження, формулювання гіпотези, експеримент та аналіз його результатів і т.п.

Дослідницький метод навчання – це «організація пошукової пізнавальної діяльності дітей шляхом постановки педагогом пізнавальних і практичних завдань, що вимагають самостійного творчого розв'язання. За допомогою цього методу учнів залучають до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, роблять висновки, пізнають закономірності» [5].

Методика дослідницько орієнтованого навчання або навчання на основі запитів передбачає багаторівневе навчання – від спостереження і створення проблемних запитань – до експериментування і формулювання власних висновків, дискусії та обговорення результатів практичної роботи.

Виокремлюють кілька рівнів такого навчання: структурований (вчитель пропонує алгоритм вирішення поставленої проблеми чи ситуації); закритий (учневі надається питання для дослідження та заохочується самостійний пошук рішень); відкритий (самостійне дослідження учня за власним запитом, збирання та аналіз результатів, повідомлення та оцінювання результатів дослідження) [3, с. 68].

Інші вчені [4] визначають форми запиту в процесі організації дослідницько орієнтованого навчання:

- запит на підтвердження (передбачає актуалізацію критичного мислення учнів – отримавши запитання разом із готовими відповідями на нього, необхідно «дослідити / довести» його істинність, тобто здатність оцінювати та аналізувати отриману інформацію);

- структурований запит (пошук відповіді на запропоноване відкрите запитання з допомогою запропонованого методу дослідження, тобто здатність учнів аналізувати та синтезувати);

- керований запит (учні отримують відкрите запитання і в групах працюють над обґрунтуванням висновків);

- відкритий запит (школярі повинні сформулювати власні запитання, визначити методи для дослідження, провести запит і після проведення експерименту представити його результати) [1].

У НУШ питання впровадження дослідницько орієнтованого навчання стоїть особливо гостро, адже ця методика передбачає відхід від традиційного підходу і використання інноваційних форм організації пізнавальної діяльності дітей, що робить навчання більш продуктивним, творчим, самостійним. Як зауважує М. Коломієць, «саме дослідницький підхід у навчанні спрямований на розвиток таких універсальних здібностей і компетенцій учнів, як:

- здатність до самонавчання;
- навички орієнтуватися в інформаційних потоках;

- уміння бачити, усвідомлювати й розв’язувати проблему» [5].

В основі дослідницької діяльності молодших школярів на уроках, зокрема природничо-математичного циклу, є розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, критичного аналізу навчальних проблем, самостійне експериментування. Саме тому вчителів початкової школи важливо створити умови, за яких діти мали б змогу до пошукової активності як самостійно, так і в парах чи групах. Адже «основу дослідницької діяльності складають:

- розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів;
- уміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння інтегрувати знання з різних галузей наук;
- уміння критично мислити» [5].

Висновки

У початковій школі у руслі дослідницько орієнтованого навчання учнів необхідно формувати у них такі вміння, як: спостерігати і виявляти (бачити) проблеми, ставити питання і відповідати на них (наприклад, Чому ти так думаєш?); формулювати гіпотези, що базуються на можливих припущеннях, суперечностях; давати власне визначення нескладним поняттям, класифікувати (поділяти ціле на частини і водночас окремі компоненти в цілісному зображенні); експериментувати (проводити нескладні досліди; намічати план дій самостійно або під керівництвом учителя; перевіряти результат за зразком), а головне – робити висновки і перевіряти створені на початку гіпотези чи проблемні запитання.

Методика дослідницько орієнтованого навчання, яка передбачає формування згаданих вище вмінь молодших школярів, застосовується, головним чином, на таких уроках: математика і «Я досліджую світ», де приховані значні педагогічні можливості для проведення дослідів, експериментів, розвитку критичного мислення учнів і створення проблемних питань з окремих навчальних тем.

Список використаних джерел

1. Будник О., Дзябенко О. Використання інструментарію платформи GO-LAB для розвитку дослідницьких умінь школярів. Інформаційні технології і засоби навчання, 2020, Том 80, № 6. С. 1-20.
2. Грицай Н. Дослідницько-орієнтоване навчання біології в сучасній загальноосвітній школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2017, № 4, с. 177-189.
3. Спіхіна М. А. Особливості викладання інтегрованого курсу “Я досліджую світ” у Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: ”Педагогіка. Соціальна робота”, 2019, вип. 1 (44), с. 67-70.
4. Єфімова Ю. О. Авторська розробка “Планування навчання через дослідження за запитами учнів. Тиждень 12 “Пригоди краплинки”. URL: <https://vseosvita.ua/library/avtorska-rozrobka-planuvanna-navcanna-cerez-doslidzenna-za-zapitami-uchniv-tizden-12-prigodi-kraplinki-133083.html>
5. Коломієць М. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку. Журнал «Завучу. Усе для роботи», 2015. № 9 (153), травень. URL: <http://surl.li/olqg>
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Христина Бейсюк,

магістрантка педагогічного факультету,

Оксана Кондур,

доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ПРО ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті описано інтерактивні технології навчання, роль суб'єктів освітнього процесу (учнів та вчителя) при їх використанні та значення для формування основ математичних знань.

Ключові слова: *початкова школа, технологія, інтерактивні методи, початковий курс математики.*

Вступ

Сучасна освітня парадигма передбачає не тільки передачу учням знань, але і формування у них вмінь творчо застосовувати ці знання на практиці. Формування та розвиток творчої особистості школяра реалізується завдяки впровадження в освітній процес активних форм організації і проведення

уроків. Серед таких форм вчителі початкової школи найчастіше вибирають інтерактивні технології навчання, які, на відміну від традиційних, базуються на активній взаємодії учасників освітнього процесу, при цьому основна вага надається взаємодії учнів між собою. Такий підхід дозволяє активізувати навчальний процес, зробити його цікавішим, менш втомлюваним, особливо для молодших школярів на уроках математики, адже математика, як навчальна дисципліна має важливі аспекти для гармонійного та всебічного розвитку особистості.

Результати дослідження

Вивченню інтерактивного навчання присвячені наукові розвідки таких вчених та педагогів новаторів, як Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, С. Лисенкова, О. Пометун, С. Сисоєва, В. Сухомлинський, В. Химинець, В. Шаталов та інші.

Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій; вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем та інші форми взаємодії учнів та вчителя на уроці. Основні вимоги до учасників освітнього процесу під час застосування інтерактивних технологій навчання нами систематизовано на рисунку 1.

Для вчителя важливо дотримуватись порядку застосування активних методик, щоб урок був ефективнішим, цікавим для молодших школярів. Активні методики за порядком використання класифікують на: вступні, які дозволяють створювати атмосферу доброзичливості, довіри на уроці; основні, під час яких розв'язується основна поставлена проблема; підсумкові, за допомогою яких узагальнююється отримані результати роботи над вирішенням проблеми; допоміжні (енерджайзери), які використовують тоді, коли необхідно зняти напругу, змінити вид діяльності, перейти від одного етапу уроку/вирішення проблеми до іншого.

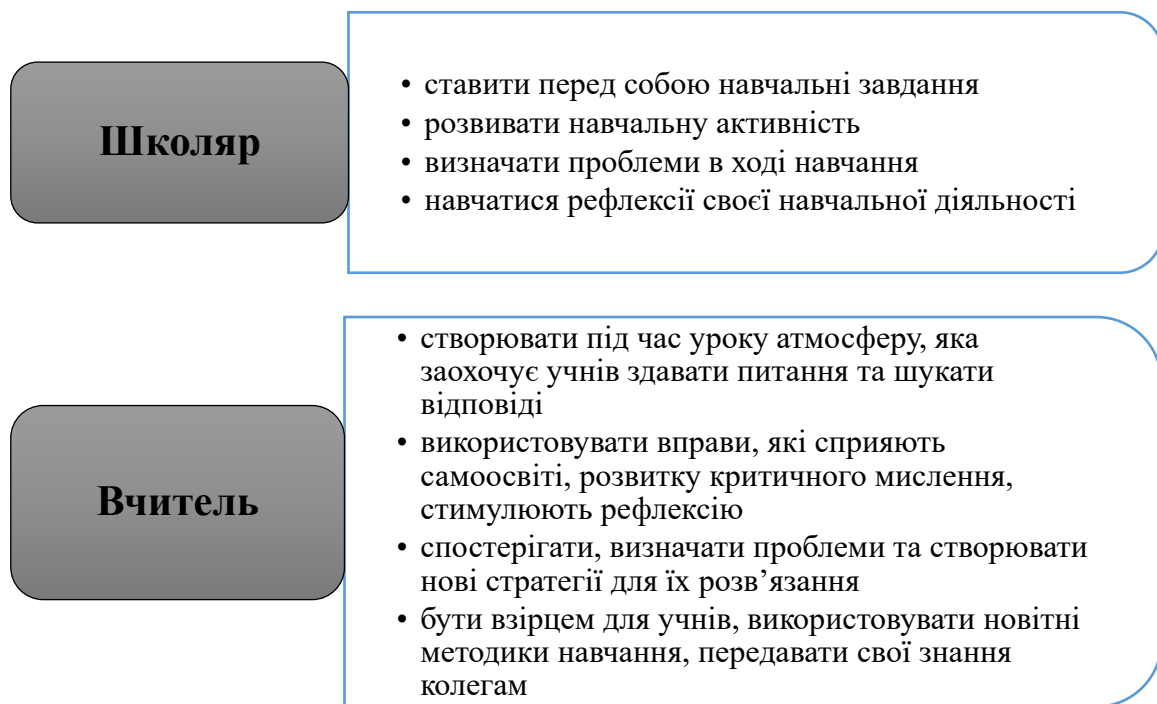

Рис.1. Вимоги до учасників освітнього процесу під час застосування інтерактивних технологій навчання

У початковій школі не достатньо навчити дітей обчислювати, оскільки це не відповідає сучасним освітнім потребам учнів. Інтерактивне навчання сприяє формуванню в учнів аналізу, порівняння, виділення головного та здатність приймати критичні рішення. Інтерактивні технології навчання відрізняються від інших технологій навчання нестандартними умовами роботи, насамперед повинна панувати особлива атмосфера на уроці – атмосфера співробітництва, і в цьому – особлива роль вчителя.

Основний зміст інтерактивної технології навчання – це постановка та виконання інтерактивного завдання [5, с. 3]. На інтерактивних уроках математики в початковій школі вчитель моделює життєві та професійні ситуації, використовує ролеві ігри та методи для створення ситуації пошуку й успіху, співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання,

задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язання поставленої проблеми [5, с.8].

Для активізації пізнавальної діяльності на уроках математики учням потрібно, щоб навчання відбувалося активно. Цьому допомагають інтерактивні технології навчання, до яких відносять роботу в парах, роботу в мікрогрупах, діалог, пошук інформації, «карусель», «акваріум», «ротаційні трійки», «коло ідей» та ін.. [2, с. 96].

Зокрема, під час вивчення теми «Розв'язування складених задач» доречно практикувати групову діяльність, об'єднавши школярів у групи (наприклад, за обраними кольоровими наліпками. за порами року, коли народилися тощо). Кожній групі пропонують виконати однакове завдання, а після розв'язання задачі кожна група має виконати спеціальне, окреме завдання, спрямоване на перевірку правильності розв'язку задачі.

Н. Рудницька рекомендує використовувати на уроках математики у початковій школі технологію «Мініажурна пилка» [4]. За цією технологією учні об'єднуються у четвірки (по дві парті, що стоять одна за одною) і кожна група отримує по 4 підготовлених заздалегідь вчителем на картках завдання так, щоб кожен учень у групі отримав різне завдання. Спочатку кожен учень самостійно обдумує спосіб розв'язання завдання, на що відводить 1–2 хв. По закінченні часу учні пояснюють хід виконання свого завдання сусіду по парті (спочатку висловлюються ті учні, які сидять праворуч за партою, а потім – ліворуч) і обмінюються завданнями.

І. Шевчук пропонує в [6] метод «Прес»: дана технологія відкриває можливості доводити, висловлювати свої думки, обґрунтовувати свої міркування за певним алгоритмом: «я вважаю,що...», «тому що...», «наприклад...», «отже, я вважаю...».

Висновки

Завдяки застосуванню інтерактивних технологій навчання створюються ефективні умови навчання, розвитку, саморозвитку, виховання та самовиховання учнів. Учень на інтерактивному уроці має можливість

висловити особистісне ставлення до матеріалу, обмінятися знаннями, ідеями, думками, способами діяльності. Учитель не бере на себе роль того, що тільки надає інформацію, а безпосередньо скеровує процес взаємного навчання учнів. Інтерактивні технології навчання дозволяють розвивати особистість учня, з урахуванням індивідуальності кожної дитини. Урок математики, на якому використовуються інтерактивні технології, має значні переваги порівняно з традиційною моделлю засвоєння матеріалу, особливо для молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Бондар Ю. В. Особливості використання інтерактивних технологій кооперативного навчання на уроках математики в початковій школі // Інноваційна педагогіка. – 2020. – Вип. 21. Том 1. – С. 95-99.
2. Бондар Ю. В., Сорока О. В. Використання інтерактивних технологій кооперативного навчання на уроках математики в початковій школі. 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_1/22.pdf.
3. Пометун О.І., Пироженко А.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник. – Київ : А.С.К., 2004. – С. 8-24
4. Рудницька Н. Роль сучасних технологій навчання математики у початковій школі у підготовці майбутніх фахівців // Молодь і ринок : наук.-пед. журн. – 2016. – Вип. 36. – С. 67-71.
5. Цивенко Я. І. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках математики. – Маріуполь, 2018. – 55 с.
6. Шевчук І. Використання інтерактивних технологій на уроках математики в початкових класах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/484/1/Стаття_по_інтеракт.pdf.

Христина Кульчак,

студентка педагогічного факультету,

Тетяна Качак,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкривається важливість формування у молодших школярів християнських цінностей засобами дитячої літератури. Узагальнено

дефініції поняття «Християнські цінності». Проаналізовано оповідання Дзвінки Матіяш, які містять біблійні мотиви, а також пропагують любов, милосердя, дружні стосунки, сім'ю, віру. Запропоновано методичні моделі їх опрацювання на уроках читання з метою формування християнських цінностей у молодших школярів шляхом детального аналізу вчинків героїв, а також використання різноманітних інтерактивних вправ і творчих завдань. **Ключові слова:** цінності, християнські цінності, моральність, моральні якості, дитяча література.

Вступ

Сучасні тенденції у розвитку освіти спрямовані на формування творчої особистості, яка здатна критично мислити, приймати відповідальні рішення та прагнути до самовдосконалення, проте найголовніше завдання Нової української школи – виховання гуманної особистості. Формування християнських цінностей у молодших школярів може стати ключем до вирішення поставленої проблеми, адже християнські цінності – це основа моральності.

Здійснювати процес формування таких цінностей варто не тільки на уроках християнської етики, але й під час вивчення інших дисциплін, зокрема, на уроках літературного читання. Аналізуючи вчинки героїв твору, діти вчаться співпереживати, ставитись із розумінням до інших, розрізняти хороше та погане, але найважливіше – починають засвоювати ази доброї християнської моралі.

Мета статті – запропонувати методичну систему формування християнських цінностей молодших школярів на уроках читання на прикладі роботи з текстами Дзвінки Матіяш.

Результати дослідження

Грунтовні дослідження у цій сфері здійснили вітчизняні та зарубіжні науковці: В. Антоненко, О. Л. Богініч, Х. М. Вегас, Є. П. Верещак, В. М. Вовк, Й. Даума, В. М. Жуковський, Н. Золотарьова, А. Колодний, Т. І. Петрикова, Г. В. Пирог, Є. Яковлев, В. Семенюк та інші. Т. Качак, здійснюючи аналіз казок й оповідань збірки «Казки П'ятинки», відзначає, що вони «відкривають біблійні істини», подають авторську «рецепцію Священної

історії», а уся книжка «перейнята почуттям любові до Господа і Його творіння, що виявляється у буденному» [2, с. 60].

Досліджуючи праці науковців, чіткого визначення поняття «християнські цінності» не знаходимо, та, опрацювавши різні дефініції цього терміна, найбільш повним вважаємо таке трактування: християнські цінності – це ті положення, норми, закони, котрі проповідують життя без гріха, життя у любові і єдності з Ісусом Христом.

Надзвичайно важливим засобом формування християнських цінностей є саме дитяча література, а особливо ті твори, які містять у собі біблійні мотиви. Герої оповідань допомагають поринути дітям у зовсім інший, новий і ще незвіданий ними світ, який допоможе зрозуміти і засвоїти, що належить до добра, а що є підвладне злу; що робить людину щасливою, а що змушує її сумувати; заради чого варто жити, а чому не потрібно надавати ніякого значення. За допомогою правильно підібраних творів можна вплинути саме на підсвідомість учнів, виховати у них ті якості і чесноти, якими має володіти гуманна особистість.

Сприяти процесу формування християнських цінностей під час уроків літературного читання можуть твори сучасних українських авторів, а саме різдвяні історії Богдани Матіяш, Сашка Дерманського, Зірки Мензатюк, Івана Андрусика, Катерини Штанко, Марії Морозенко, оповідання на морально-етичні теми з використанням біблійних мотивів у Дзвінки Матіяш.

Детальніше проаналізуємо саме такі твори Дзвінки Матіяш, у яких письменниця пропагує любов, доброзичливі стосунки, родинний затишок, довіру, глибоку і щиру віру, вдячність за все, що маємо: «Патер Ностер» [4], «Усе починається й триває» [5] та «День народження бабусі» [3].

Для того, щоб донести до дитини важливість християнських цінностей, потрібно цікаво і доступно подати зміст оповідань, з використанням різних інтерактивних методів, творчих завдань чи ігор. Правильно проаналізувавши вчинки і думки героїв твору, діти, часом навіть несвідомо, стають на шлях

вірного християнина – шлях добра, милосердя, людяності та порядності. Вони осмислюють, що виховувати у собі християнські цінності вкрай важливо.

Подамо етапи роботи над творами, котрі сприяють формуванню християнських цінностей, на прикладі оповідань Дзвінки Матіяш (Див. рис. 1).

На початковому етапі роботи з оповіданнями Дзвінки Матіяш доречно було б використати вправу «Павутинка». Для прикладу, ознайомившись із оповіданням «Патер ностер» [4], діти можуть називати асоціації до слова «Любов», або ж виражати свої емоції, почувши слово «Бог». Інтерактивний метод «Мозкова атака» передбачає ряд запитань, які допоможуть учням краще зрозуміти зміст твору. Можна використати такі запитання: «Про які свята йшлося у творі?», «У чому особливість зимових вечорів?», «Чому Домініка не хотіла прощатись із Богом?», «Що означає «Патер ностер» з латини?» тощо. Також дієвою є робота учнів в парах, під час якої можна застосувати вправу «Зайчик та лисиця», яка сприяє формуванню навичок швидкого читання.

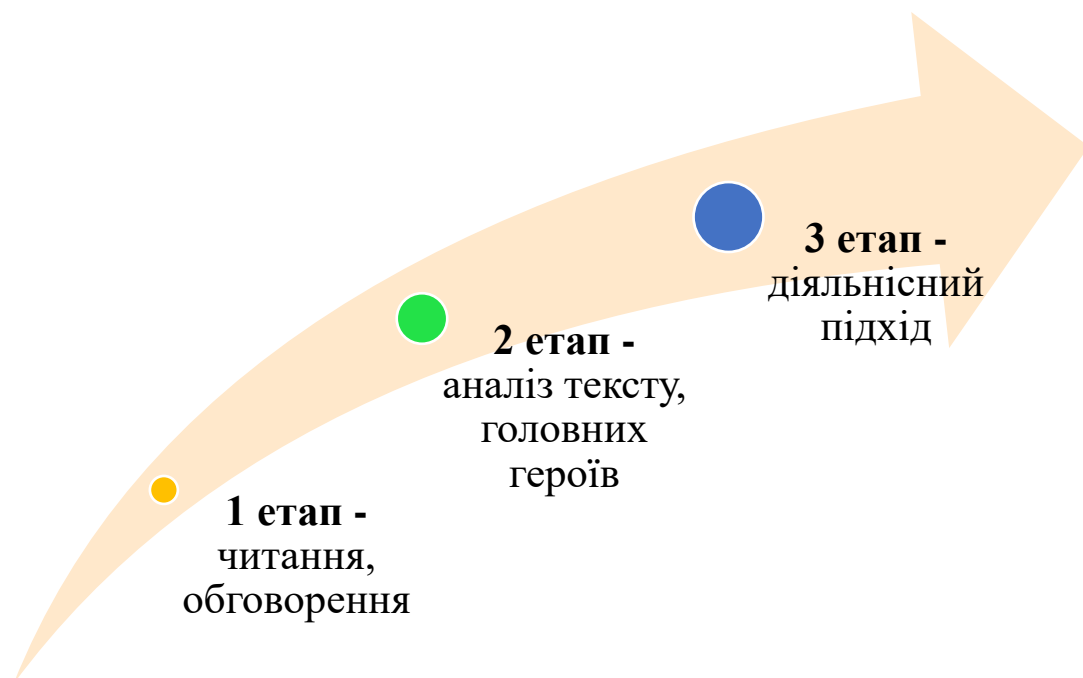

Рис. 1. Алгоритм роботи над текстом на прикладі оповідань Дзвінки Матіяш

На етапі аналізу твору, його головних героїв, їхніх вчинків та думок варто застосувати метод «Шість капелюхів». Опрацьовуючи оповідання «День народження бабусі» [3], за допомогою цього методу діти зможуть краще запам'ятати та засвоїти зміст оповідання, а також виділити позитивне і негативне. Для прикладу, учень, котрий обрав білий капелюх, розповість зміст оповідання. Власник червоного капелюшка зможе передати класу свої емоції, які викликали у нього маленька Домініка зі своїм дідусем, коли готувались до Дня народження їхньої бабусі. Доцільно також запропонувати дітям виконати вправу «[Встанови послідовність](#)», створена за допомогою цифрового додатка [LearningApps.org](#). З її допомогою діти зможуть краще запам'ятати прочитаний текст, детальніше проаналізувати дії маленької Домініки та її дідуся, а також зрозуміти, наскільки важливо цінувати своїх близьких.

На третьому етапі варто зосередитись саме на творчій роботі учнів. Працюючи з оповіданням «Усе починається й триває...» [5], можна запропонувати учням роботу в групах, під час якої вони повинні виконати якесь завдання. Наприклад, вправа «Маленькі актори». Виконуючи її, учні повинні відтворити фрагмент даного оповідання з тими емоціями та почуттями, які виникають у них під час прочитання. Або ж можна запропонувати дітям створити власне закінчення твору і поділитись ним з усім класом. Використання таких вправ і методів дасть змогу чітко зрозуміти, які риси і чесноти потрібно виховувати у собі, на чому акцентувати увагу, а чому не варто надавати ніякого значення.

Висновки

Формування християнських цінностей за допомогою сучасної дитячої літератури є одним із основних шляхів до виховання гуманної особистості. Використовуючи твори на релігійну тематику, а також цікаві завдання та інтерактивні методи під час їхнього опрацювання, ми відкриваємо перед дітьми величний світ людяності та добра, в якому мешкають милосердя, повага, взаємодопомога, щира любов до Ісуса Христа та свого ближнього.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 09.06.2021)
2. Качак Т. Б. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст.. К.: Академвидав, 2018. 320 с.
3. Матіяш Дзв. День народження бабусі. Слово. 2020. № 4. С. 44-45.
4. Матіяш Дзв. Патер ностер. Слово. 2020. № 2. С.44-45.
5. Матіяш Дзв. Усе починається й триває. Слово. 2020. № 6. С. 44-45.

Вікторія Перев'язко,

магістрантка педагогічного факультету,

Інна Червінська,

доктор педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розкриваються особливості розвитку молодшого школяра в умовах полікультурного середовища регіону Українських Карпат, характеризуються впливи провідних чинників полікультурного середовища на інтелектуальний розвиток зростаючої особистості молодшого школяра, описуються шляхи реалізації принципів полікультурності в освітній процес сучасних ЗЗСО.

Ключові слова: полікультурність, полікультурна особистість, полікультурне виховання полікультурне середовище.

Вступ

Україна – поліетнічна країна, населення якої складається з різних за походженням і рівнем соціально-економічного розвитку етнічних спільнот та народностей. Зазначене зумовлює полікультурність суспільного середовища та вимагає підготовки особистості, здатної сприймати і розуміти не лише власні культурні надбання, а й культурні цінності, історію та традиції інших народів, спроможної до міжетнічної і міжкультурної комунікації. Адже зіткнення цивілізаційних, культурних, етнічних інтересів створюють конфліктну ситуацію в межах загального національно-державного освітнього простору. У цьому контексті актуалізується проблема формування у сучасних

дітей і молоді толерантності й менталітету співробітництва, становлення „діалогу культур” щодо представників різних національностей та віросповідань.

Про державний підхід до вирішення проблеми регулювання міжетнічних взаємин засвідчують статті Конституції України, закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про охорону дитинства» (2019), «Про розвиток регіону Українських Карпат» (2019), Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2001), Концепція середньої загальноосвітньої школи України (1991), Концепція «Нова українська школа» (2016) та інші.

Результати дослідження

Серед основних цілей і пріоритетів освітньої галузі за сучасних реалій важливе місце посідає виховання людини демократичного світогляду й культури, що характеризується високим поцінуванням національних здобутків, яка поважає культуру й традицій інших, активно долучається до реалізації ідей культури миру, прагне до толерантної взаємодії зі світовим співтовариством.

Проблема полікультурного виховання та освіти не є новою. Питаннями полікультурності цікавилися ще стародавні філософи – Сократ, Платон, Аристотель, а засновником полікультурного виховання вважається Я.-А. Коменський, який у своїх освітніх трактатах наголошував на необхідності підготовки дитини до життя у багатонаціональному суспільстві. Вивченню співвідношення національного та загальнолюдського в освіті присвятили свої праці відомі філософи та педагоги (М. Бердяєв, В. Біблер, М. Драгоманов, С. Русова, Я. Чепіга та ін.). Історико-педагогічний аспект цієї проблеми знайшов відображення в науковому доробку Н. Побірченко, О. Сухомлинської, Є. Сявакко, В. Федяєвої та ін.

Полікультурне середовища ЗЗСО здійснює виховний вплив на учнів. Організуючи освітній процес педагоги намагаються безпосередньо

адаптувати його до навколишньої дійсності, виходячи з позиції ціннісних орієнтацій (людина праці, цінності, почуття прекрасного, відчуття причетності до життєдіяльності громади, шкільного товариства). Цьому сприяє налагоджена взаємодія суб'єктів освітнього простору, що містить адміністративний, освітній (шкільний і позашкільний), сімейно-побутовий, профорієнтаційний, етнокультурний, полікультурний та особистісний компоненти.

Педагогічними умовами взаємодії педагога і учня в умовах полікультурного середовища виступають:

- гуманізація відносин між учасниками шкільного колективу, які базуються на педагогіці партнерства та суб'єкт-суб'єктній взаємодії;
- педагогізація соціокультурного простору закладу освіти шляхом розширення співробітництва школи з батьками, випускниками та громадськістю;
- реалізація ідеї безперервності у навчанні і вихованні школярів [3].

Формування полікультурної особистості є складним та насиченим процесом, який вимагає не лише знань про особливості розвитку особистості, а й усвідомлення неминучості її існування в багатокультурному, багатоетнічному середовищі, необхідності формування в неї готовності до спілкування з представниками різних країн, етносів, культур, з людьми, які відрізняються не лише кольором шкіри чи мовою, а й звичками, традиціями, щоденними ритуалами.

Адже, полікультурна особистість – це особистість, що володіє уміннями та навичками успішної взаємодії з представниками інших національностей та культури, сприяє кращому осмисленню загальної «картини світу», до сприйняття іншої етнокультури, готовності до вирішення конфліктних ситуацій, що виникають у процесі спілкування, позитивне ставлення до мови, що вивчається та її носіїв [1]. Наявність зазначених компетенцій вказує на готовність особистості до міжкультурного діалогу.

Молодший шкільний вік – важливий щабель на шляху соціального

становлення зростаючої особистості. Він характеризується певними особливостями, врахування яких сприяє визначенню й адекватному застосуванню форм і методів виховання учнів початкових класів. До основних з них належать такі: активність та емоційна чутливість, психологічна рівновага й толерантність, емпатійність і відкритість, рефлексивність та ініціативність, почуття власної гідності й здатність до свідомої саморегуляції. Крім означених особливостей, у молодшому шкільному віці набуває розвитку спроможність до соціальної рефлексії як носія нового знання, зовнішніх оцінок, інших позицій, ціннісного досвіду, зразка для порівняння і наслідування.

Полікультурність – це особливий системотворчий компонент у структурі особистості, її провідна якість, що передбачає визнання багатоманітності культурного простору та здатність до міжкультурної взаємодії з іншими людьми.

До провідних функцій полікультурного виховання на підставі опрацювання наукових досліджень (Т. Білоус, О. Гриви, А. Полякової, В. Фурманової, О. Часник) відносимо:

- формування уявлень про різноманіття культур та їх взаємозв'язок у полікультурному середовищі;
- усвідомлення важливості культурного різноманіття для самореалізації зростаючої особистості;
- виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей.

Таким чином, полікультурне виховання переслідує 3 групи цілей, які можна позначити поняттями «плюралізм», «рівність» і «об'єднання»:

- 1) про повагу і збереження культурного різноманіття;
- 2) про підтримку рівних прав на освіту і виховання;
- 3) про формування особистості в дусі загальнонаціональних політичних, економічних, духовних цінностей.

Організація освітнього процесу у спеціалізованих ЗЗСО з поглибленим вивченням іноземних мов (ліцей № 3, ліцей 5, ліцей №11 Івано-Франківської

міської ради) виступає яскравими прикладами формування базових засад полікультурності. У освітянських осередках такого рівня забезпечуються оптимальні умови для фізичного, інтелектуального, психічного і соціального становлення особистості школяра. Оскільки учні розпочинають вивчати іноземні мови вже з 1-го класу. Одночасно із вивченням нової іноземної мови вчителі знайомлять учнів з історією, культурою, традиціями цих країн, організовують віртуальні екскурсії музеями і картинними галереями, налагоджують комунікацію з безпосередніми носіями мов. У школах створено всі необхідні умови для творчого розвитку школярів, впроваджуються ефективні освітні технології, перебудовується зміст освітніх програм, удосконалюються методики навчання іноземних мов, налагоджуються контакти з освітніми закладами, державними та громадськими інституціям Австрії, Німеччини, США, Канади, Польщі.

Висновки

Зростаюча особистість, яка проживає в регіоні Українських Карпат повинна бути готовою до життя в умовах полікультурного середовища, усвідомлювати важливість налагодженої співпраці та толерантної взаємодії між усіма представниками народів та національностей, які населяють цю територію.

Список використаних джерел

1. Компанієць В. Сутність і особливості сучасного полікультурного виховання. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : Зб. наук. праць. Київ Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. Вип.6. С.62-67.
2. Кузьменко В. Формування полікультурної компетентності вчителів загально-освітньої школи: навчальний посібник. Херсон: РІПО, 2006. 92 с.
3. Червінська І. Соціокультурний простір гірської школи регіону Українських Карпат: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія Форте, 2020. 380 с.

Скриник Віра,

студентка педагогічного факультету,

Тетяна Качак,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

У статті порушена проблема ефективності застосування інтернет-ресурсів на уроках літературного читання у початковій школі. Подана таблиця з цифровими інструментами для ознайомлення, аналізування та узагальнення матеріалу під час уроку, а також для самоосвіти.

Ключові слова: інтернет-ресурси, інтернет-сервіси, цифрові сервіси, цифрові інструменти.

Актуальність проблеми

Сучасний світ стрімко розвивається і дає поштовх до новизни в освітньому процесі. Система освіти у початковій ланці має ефективно вирішувати навчальні та виховні завдання відповідно до вимог суспільства, держави та потреб сьогодення. З цією метою педагоги використовують у шкільній практиці цифрові інструменти та інтернет-ресурси. Такі засоби сприяють підвищенню рівня сприймання здобувачів освіти, змінюють процес свідомої уваги учнів і стимулюють зацікавленість.

Використання інтернет-сервісів забезпечують інтерактивність роботи на уроці, ефективне проєднання навчання й ігрової діяльності дитини. Ця особливість у XXI столітті є важливою, тому що всі учні мають смартфони і вміють легко ними користуватись у позанавчальний час. Робота з навчальними додатками і сайтами можлива як з використанням комп'ютерів, так і смартфонів. А це значить, що освітній процес не тільки у школі продовжується у якості самоосвіти вдома. Цифрові сервіси і додатки корисні під час вивчення різних предметів. Так, на уроках літературного читання ці засоби полегшують сприймання матеріалу, забезпечують усвідомлення сюжету, візуалізують аналіз творів тощо.

Мета статті: охарактеризувати інтернет-ресурси, які підвищують рівень сприймання художніх текстів і засвоєння інформації з літературного читання у початковій школі.

Теоретично-методологічною базою роботи є праці науковців та педагогів-практиків, присвячені використанню цифрових ресурсів у процесі вивчення мовно-літературної галузі у початковій школі. «Інформаційно-цифрова компетентність» – одна з ключових у НУШ. До змісту належить «інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці» [4, с. 15]. А це свідчить, що починаючи з початкової школи вчителі повинні вчити дітей володіти цифровими технологіями на всіх уроках.

Дослідник Винарчук Т.М. у своїй роботі «Роль і значення освітніх Веб-ресурсів у забезпеченні безперервної освіти педагога» [1] стверджує, що застосування в навчальному процесі інтернет сайтів стало необхідністю у сучасному освітньому просторі. Науковець засвідчує, що основною функцією інтернет-ресурсів є комунікативна, тому що змога взаємодії, інтерактивної комунікації, багатомовність є значними ознаками відвідуваності й корисності веб-ресурсів. Ця функція нерозривно поєднується саме з уроком літературного читання. Адже під час читання, аналізування та відтворення різного виду текстів саме уроки літератури дають змогу налагоджувати інтерактивну комунікацію між учнями, продовжуючи її на сайтах бібліотек, у читацьких блогах.

Казнодзей Ю.В. та Павлова Н. С. у статті «Інтернет-сервіси для інтерактивного спілкування» чітко окреслили сайти, завдяки яким можливе навчання у дистанційній формі: «Сьогодні найбільш відомими та поширеними серед користувачів є такі інтернет-сервіси як Zoom, Skype, Google Hangouts, Hangouts Meet, Viber, Whats App, Telegram. Згадані вище сервіси дозволяють проводити спілкування через форуми, конференції, вебінари» [2, с. 4]. Дослідники доводять, що відповідно до вимог часу

дистанційна форма навчання теж повинна реалізовувати навчальну та розвивальну функцію. І саме завдяки різним інтернет-ресурсам ми можемо зробити це цікаво та доцільно. Проте варто не забувати, що такі засоби можна застосовувати і під час роботи у класі у звичному режимі.

Науковець Шпарик О. М. у дослідженні «Застосування цифрових інструментів у школах США та Європи» [6] стверджує, що за допомогою цифрових засобів учень має змогу самостійно встановлювати свій темп навчання та краще розуміє тему.

Результати дослідження

Для освітян та учнів застосування «Інтернет-ресурсів – це необмежений доступ до професійної інформації, використання планів уроків, онлайн-курсів, веб-сайтів, співпраця з іншими вчителями, обмін інформацією з колегами і експертами з інших країн, об'єднання професійних ресурсів для вирішення спільних завдань» [5].

На нашу думку, найбільш точною є така класифікація інтернет-ресурсів для роботи із школярами: [5]:

- для самостійної роботи учнів;
- з метою підготовки викладача до занять;
- для самоосвіти педагога;
- з метою організації практичної роботи на занятті;
- для організації позаурочної роботи з дисципліни.

У таблиці продемонструємо класифікацію інтернет-ресурсів, які можна застосовувати під час уроків «Літературне читання».

Таблиця 1

Класифікація цифрових ресурсів

Інтернет-ресурси для роботи у початковій школі на уроках «Літературне читання»	
Додатки доповненої реальності	- Arloora – мобільний додаток, який дозволяє обрати категорію і побачити вибране у реальному світі. Наприклад, під час вивчення твору про тварин, можна

	<p>обрати категорію «тварини», вказати, яку саме тварину, побачити її в реальному світі. Так легше уявити сюжет.</p> <ul style="list-style-type: none"> - EON-XR – мобільний додаток з технологією доповненої реальності.
Онлайн- сервіси для зв'язку	<ul style="list-style-type: none"> - Zoom – програма для організації відеоконференцій. - Google meet – сервіс відеотелефонного зв'язку, розроблений компанією Google. - Mentimeters – додаток, що використовується для створення презентацій із зворотним зв'язком у режимі реального часу.
Сервіси для створення засобів навчання	<ul style="list-style-type: none"> - Canva – сайт, на якому можна створювати презентації, плакати, буклети, колажі та відео. - Chrello – графічний онлайн-редактор для створення статичних та анімованих дизайнів. - Powtoon - хмарне анімаційне програмне забезпечення для створення анімованих презентацій та анімаційних відеороликів. - Padlet – це сайт, на якому можна створювати дошку, як платформу подання різного матеріалу. Можна вставляти відео, фото, покликання. - Learning Apps – сайт для створення завдань на основі прочитаного. - Goggle it. – це сайт для створення ментальних карт, корисних під час ознайомленням із біографіями письменників чи текстами.. - Genially – сервіс для створення інтерактивних плакатів.
Сервіси для самоосвіти	<p>На цих сайтах учні мають змогу проходити вебінари, брати участь у конкурсах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - На Урок; - Всеосвіта; - Prometheus; - Ed Era.

Інструменти для перегляду відеоматеріалу	<ul style="list-style-type: none"> - YouTube – сайт з відеоконтентом. Можна провести перевернуту форму навчання і дати заздалегідь переглянути відео про твір, чи автора. На уроці перевірити як школярі засвоїли матеріал і, що запам’ятали.
Соціальні мережі, які можна застосовувати для освітнього процесу	<p>У даних мережах здобувачі освіти можуть читати цікаві блоги, переглядати розвиваючі відео та знаходити матеріал до тем, які вивчають. Також тут можуть поширювати власний медіаконтент, створений на основі прочитаних текстів та вивченого.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facebook; - Tik Tok; - Instagram; - Pinterest.

Власний досвід роботи із цифровими інструментами висвітлила вчителька початкових класів Хомич О.: «У початковій школі як базову платформу для зв’язку з учнями зручно використовувати Google Meet» [3]. Педагог також практикує роботу з сервісом Discord, який можна використовувати для аудіо зв’язку. Також поділилась досвідом використання Power Point, Key Note та Canva.

Проходячи практику у Ліцей № 21 Івано-Франківської міської ради, ми мали змогу застосовувати під час практики цифрові технології у роботі з учнями на уроках літературного читання. Діти радо оживляли персонажів за допомогою додатків доповненої реальності Arloop, заздалегідь переглядали відео в YouTube, де були аудіозаписи творів. Цікавим і новим для них був інтерактивний плакат із рекомендованими книгами, інфографіка, створена за допомогою сервісу Canva. Ефективною була робота з QR-кодами, за допомогою яких здобувачі освіти могли перейти на сайт із завданнями у Learning Apps. Тут для них були підготовлені завдання для аналізу прочитаного твору, узагальнення вивченого, тестування та ігри «Перший

мільйон», «Скачки». Здобувачам освіти сподобався такий формат вправ та завдань.

Висновки

Цифрові інструменти – обов’язковий засіб навчання у Новій українській школі. Інтернет-ресурси корисні та ефективні у процесі вивчення різних предметів. На уроках літературного читання доречно використовувати додатки доповненої реальності, сервіси для онлайн-зв’язу, інструменти для перегляду і створення відеоматеріалів, сервіси для створення засобів навчання, медіаконтенту до уроку. За їх допомогою легко формувати літературну компетентність учнів, зацікавити їх читанням, художніми творами, цікаво подати біографію автора чи організувати аналіз прочитаного.

Досвід педагогів доводить, що застосовувати їх можна під час дистанційного навчання і у звичному режимі. Перспективами подальшого дослідження є емпіричне дослідження застосування цифрових інструментів для заохочення самоосвіти учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Винарчук Т.М. Роль і значення Веб-ресурсів у забезпеченні безперервної освіти педагога. URL: <http://surl.li/aacxp> (Дата звернення 19.07.2021).
2. Казнодзей Ю.В., Павлова Н. С. Інтернет-сервіси для інтерактивного спілкування. *Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень*: зб. матеріалів доп. учасн. IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих наук. 20 трав. 2020 р. Рівне, С. 48 – 51. URL: <http://surl.li/aacxi> (Дата звернення 19.07.2021).
3. Лайфхаки з дистанційного навчання: Найкращий досвід учителів. Освіторія медіа : веб-сайт. URL: <http://surl.li/aacyq> (Дата звернення 19.07.2021).
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://surl.li/fcoi> (Дата звернення 19.07.2021).
5. Портал вчителів початкових класів «Урок». URL: <http://surl.li/aacyl> (Дата звернення 19.07.2021).
6. Шпарик О.М. Застосування цифрових інструментів у школах США та Європи. *Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності* : зб. матеріалів доп. учасн IV Міжнар. наук. -практ. конф. Тернопіль: СМП “Тайп”, 2021. С. 470 – 472. URL: <http://surl.li/aacye> (Дата звернення 19.07.2021).

Ірина Фуфалько,

магістрантка педагогічного факультету,

Олена Будник,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті представлено результати експериментального дослідження проблеми соціокультурного виховання учнів у початковій школі. Визначено найбільш ефективні засоби соціокультурного виховання, серед яких, за даними респондентів, – український фольклор.

Ключові слова: соціокультурне виховання, початкова школа, соціокультурне середовище.

Вступ

Реалії сучасного світу засвідчують необхідність ефективної соціалізації у середовище, культуру, соціум, де зростає дитина. Від цього залежить її подальша доля, успіхи у навчанні, розвиток soft-skills (соціальних навичок), які необхідні для успішної життєдіяльності у дорослому світі. На це спрямовані й нормативно-правові документи про освіту, де йдеться про потребу розвитку комунікативного потенціалу, соціальної адаптації та соціалізації дітей у Новій українській школі.

Проблеми соціального виховання й етнокультурного розвитку особистості висвітленню у працях таких учених: О. Будник, А. Капська, М. Стельмахович, Н. Сейко, В. Сухомлинський, Є. Сявавко, К. Ушинський, Г. Філіпчук та ін.

Результати дослідження

На основі аналізу науково-педагогічної літератури приходимо до висновку, що *соціокультурне виховання* – це цілеспрямована взаємодія вчителя та учнів у закладі освіти, що має метою розвиток естетичних, комунікативних, організаторських, духовно-моральних, гендерних та інших соціальних здібностей.

Нас зацікавило питання розуміння педагогами-практиками змісту цього поняття. Для того, щоб з'ясувати сутність соціокультурного виховання, які педагогічні засоби є найбільш ефективними в соціокультурному вихованні школярів, нами було проведено опитування вчителів початкових класів, в якому взяло участь 17 осіб. Опитування проводилося у різних регіонах Івано-Франківської області, оскільки здійснювалося з допомогою GoogleForm.

Соціокультурне виховання - це: (виберіть найбільш вдале визначення)
17 відповідей

Рис. 1. Сутність соціокультурного виховання молодших школярів

На рис. 1 подано результати анкетування вчителів, де соціокультурне виховання розуміють як: «систему соціально-педагогічних заходів, спрямованих на становлення та реалізацію людини, групи, суспільства їх духовного потенціалу, а також гуманізацію відносин у соціумі» (23,5% респондентів), «педагогічну взаємодію вчителя та учнів задля розвитку їх соціальної та культурної компетентностей» (23,5%), «систему організованих заходів для забезпечення ефективної соціалізації учнів в умовах школи» (стільки ж опитаних), «взаємодію педагога з класом для активного входження учнів в соціум та етнічне середовище» (11,8%) і «процес, який спрямований на виявлення виховного потенціалу соціокультурного середовища для розвитку особистісно значущих цінностей школяра» (17,6%). У всіх цих визначеннях спільним, ключовим є «система», «взаємодія», «процес», результатом яких є – ефективна соціалізація, входження учнів в соціум та

етнічне середовище, розвиток його особистісних цінностей, соціокультурне середовище.

Власне, соціокультурне виховання здійснюється у відповідному середовищі, тому в контексті цієї статті ми розглядаємо саме середовище соціокультурне. Аналіз його змісту (Е. Дюргейм, Д. Зіглер, О. Леонт'єв, П. Сорокін) дає змогу стверджувати, що не існує однозначного трактування цього поняття у науковому світі. Більшість дослідників вважають необхідним виокремлення мікро-, макро-, мезо-, екзосистем як складових у змісті соціокультурного середовища [1].

Соціокультурне середовище повинно бути, з одного боку, представлене відносинами, цінностями, символами, предметами, а з іншого боку, містити в собі культурні норми життєдіяльності співтовариства, традицій, прийнятих співтовариством, правил, зразків поведінки, що найчастіше реалізується на рівні спілкування, і що дає змогу формуватись модерному суспільству [2, с. 98-100]. Отже, за своїм змістом *соціокультурне середовище* – це результати (продукти) матеріальної та духовної діяльності багатьох поколінь, загальнолюдські норми та цінності, здобутки культури та мистецтва. Усі складові соціокультурного середовища, безперечно, мають вплив на психічне вдосконалення людей, проте міра ефективності такого впливу неоднакова [3].

Як бачимо на рис. 2, педагоги серед найбільш ефективних засобів соціокультурного виховання розглядають український фольклор (82,4%), художню літературу (58,8%), відповідно по 9 осіб (53%) виокремили художню літературу та народні ремесла і промисли, 41,2% – дидактичні ігри відповідного змісту. Тільки 4 респонденти вказали на сучасне кіномистецтво етнографічного змісту.

Найбільш ефективними засобами соціокультурного виховання є:

17 відповідей

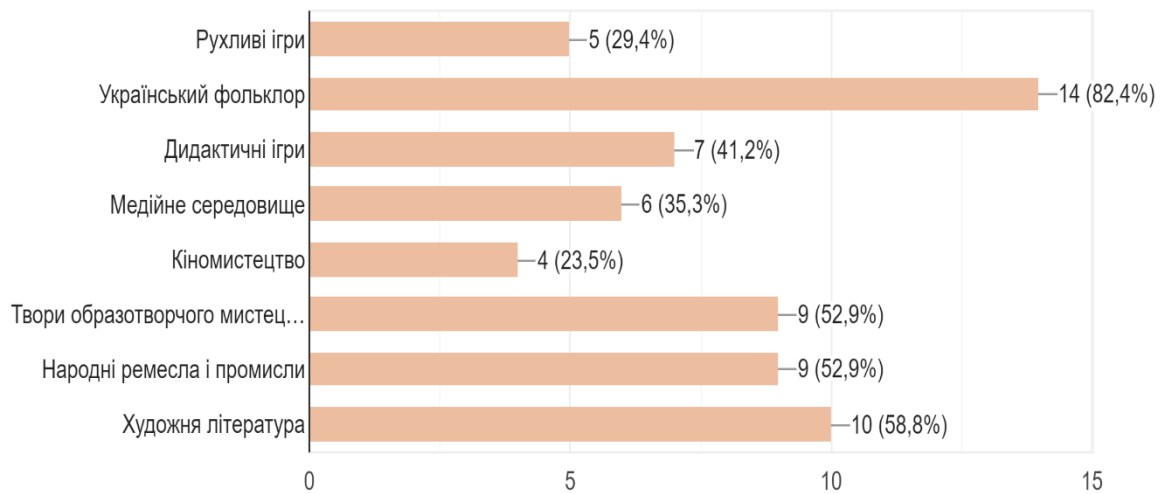

Рис. 2. Педагогічні засоби соціокультурного виховання молодших школярів

Використання етнопедагогічного потенціалу фольклору (на цьому наголошують численні дослідники) ґрунтується на тому, що дитина дошкільного і молодшого шкільного віку духовно розвивається на засадах усної, “дописемної” культури. Відповідно будь-яка форма фольклору несе в собі способи пізнання свого змісту, завдяки чому і освоєння змісту і сприйняття естетично виразної форми відбувається разом.

Таким чином, фольклор викликає інтерес з погляду педагогічного засобу виховання саме своєю універсальністю та багатозначністю, синкретичним характером презентації етносвіту.

Висновки

Формування груп, клубів, об’єднань, товариств, які утворюють мешканці громади, цивілізовані способи проведення ними дозвілля, поява мистецьких суб’єктів – письменників, художників, акторів та способів самовираження – преси, театру, видавничої справи – і є ознаками повноцінного формування модерного українського суспільства в умовах соціокультурного середовища сучасного закладу освіти [3]. У контексті етнокультурності, урахування специфіки початкової школи та особливостей розвитку учнів цього віку

важливо залучати їх до етнокультурної спадщини регіону, що допоможе сформувати в них національні цінності й пріоритети, любов до свого рідного, що передається від покоління до покоління.

Список використаних джерел

1. Будник О. Соціокультурне виховання учнів як складова соціально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкових класів. Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Вип. L. Івано-Франківськ: Плай, 2013. С. 85–91.
2. Коган Л.Б. Урбанизация и некоторые вопросы городской культуры. Урбанизация, научно-техническая революция и рабочий класс / Отв. ред. О.Н.Яницкий. М: Наука, 1972. 160с.
3. Фесенко Ю. Соціокультурне середовище сучасного міста та його роль у формуванні модерного українського суспільства. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5683/1/Fesenko.pdf>

Анна Хайнус,

студентка педагогічного факультету,

Олена Будник,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

Україна

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ КОМІКСІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

*У статті висвітлено актуальні проблеми методики використання інтерактивних коміксів у початковій школі, зокрема для розвитку мовленнєвої діяльності учнів на уроках української мови і читання, а також при вивченні англійської мови. Значна увага приділена цифровим інструментам для створення коміксів до конкретних тем початкової освіти. **Ключові слова:** інтерактивні комікси, цифрові інструменти, початкова школа, уроки мовно-літературного циклу.*

Вступ

Упровадження цифрових технологій у навчальний процес – одна з найважливіших тенденцій в освіті у теперішній час. Вони сприяють його активізації, збільшують швидкість і якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань учнями. Процес навчання стає більш мобільним, диференційованим та індивідуальним. Таким чином, використання

дослідницької та дослідно-конструкторської роботи на уроках, методу проектів, освітніх ігор із використанням цифрових технологій, сприяє кращому засвоєнню інформації, прагненню до навчання, створенню нових освітніх продуктів [1].

Водночас технології не замінюють вчителя, а доповнюють його. Такі уроки характеризуються пристосованістю, керованістю, інтерактивністю, поєднанням індивідуальної та групової роботи, необмеженим навчанням.

Використання інформаційних технологій на уроках у початковій школі є одним із новітніх засобів розвитку особистості молодшого школяра, формування інформаційної культури.

Технології візуалізації дозволяють активізувати навчальний процес, стимулювати розвиток мислення та уяви учнів, збільшити обсяг навчального матеріалу для творчого навчання та використання учнями, розвивати вміння приймати оптимальні рішення, викликати інтерес та позитивне ставлення до навчання. Одним із ефективних способів візуалізації навчального матеріалу є інтерактивні комікси. Використання коміксу в навчальному процесі стає актуальним, коли мова йде про викладання та засвоєння учнями складного навчального матеріалу [4].

На думку А. Соніна, «комікси - це особливий спосіб розповіді, текст створює послідовність кадрів, які створюють, крім малювання, словесне відтворення, передають переважно діалогічні символи, укладені в спеціальний кадр. До цього зображення та вкладеного тексту в наступному тексті утворюють смислову єдність» [2].

Незаперечною перевагою коміксів є їх демократичність, оскільки багаторазове повторення окремих кадрів та сюжетів сприяє однакової інтелектуальній доступності для дітей різних психофізичних типів та рівнів розвитку, що дає можливість використовувати комікс у роботі з дітьми з особливими потребами.

Результати дослідження

Комікси є одним із інструментів розвитку уяви та фантазії, вміння чітко формулювати та висловлювати свої думки, відрізнити головне, ключове від тексту. Робота з коміксами сприяє формуванню у молодших школярів навичок XXI століття: наголошувати на головному та вміти працювати в команді.

Для нашого дослідження ми розробили інтерактивні комікси для використання на уроках мовних галузей, а саме: української мови, літературного читання та англійської мови.

На уроках української мови у формі коміксів ви можете візуалізувати крилаті вислови та фразеологізми, навіть синтаксичні правила, написання префіксів або складних слів! Ви можете показати історію героя, який допомагає іншим позбутися вживання калькових слів. Ви також можете надрукувати комікс, потім вирізати зображення та попросити учнів розташувати фрагменти у правильному порядку, щоб отримати логічно побудовану історію. Або створити комікси з пропущеними словами, які дітям потрібно відновити.

Ми хочемо представити приклад використання коміксів на уроках української мови та читання на етапі вивчення нової теми «**Типи речень**» (Рис.1, 2). Візуалізація даної теми зіграє важливу роль у сприйнятті її молодшими школярами.

На уроках англійської мови за допомогою коміксу ви можете полегшити молодшим школярам засвоєння нового лексичного матеріалу, граматичних структур. Наприклад, представляємо комікс для уроків англійської мови з метою розвитку навичок читання та розуміння прочитаного в 2 класі (Рис.3).

Рис. 1. Власна розробка коміксу для уроку української мови.

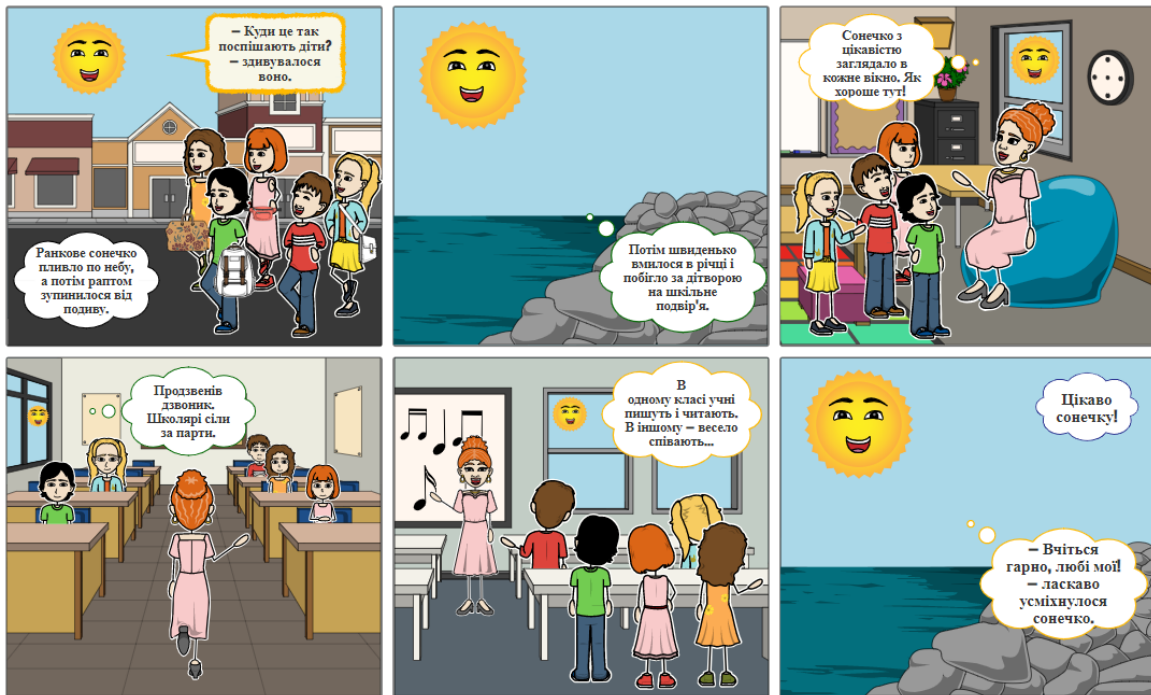

Рис. 2. Власна розробка коміксу для уроку читання.

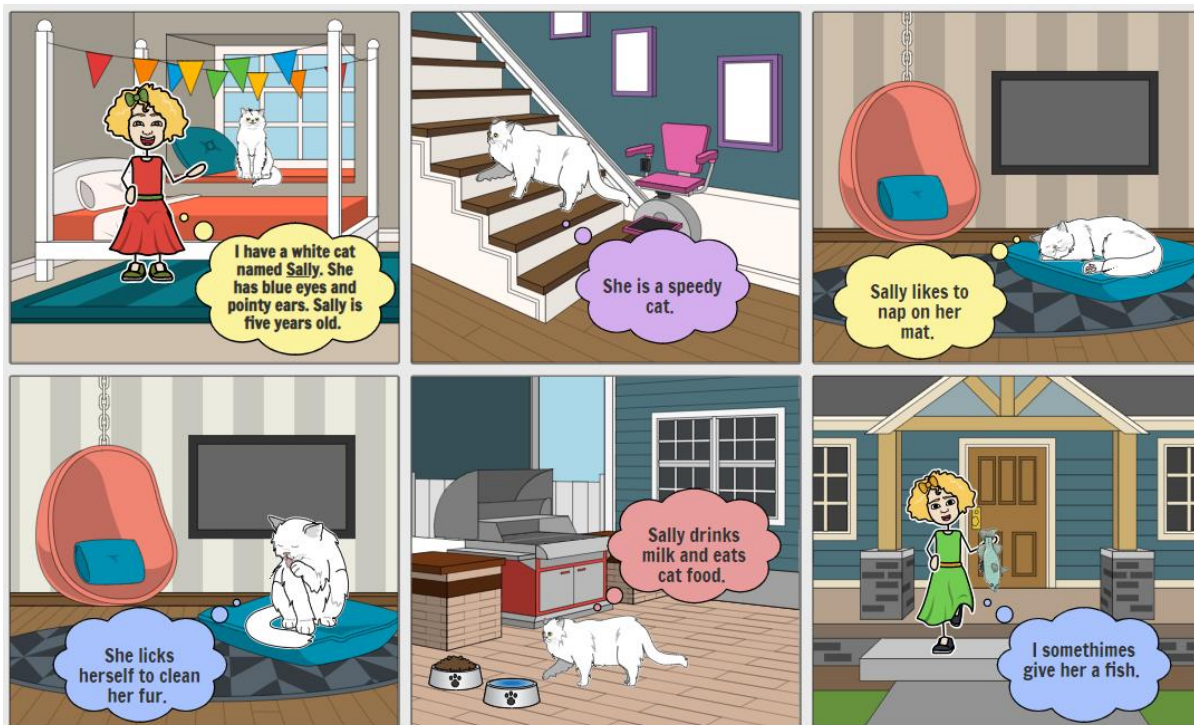

Рис. 3. Власна розробка коміксу для уроку англійської мови.

Висновки

Використання цифрових інструментів в початковій школі є ефективним засобом навчання. Навчальні можливості інтерактивних коміксів передбачають розповідь складної історії на кількох кадрах; надання коментаря до будь-якої картинки на різні теми; використання символів, які легко ідентифікуються всіма учнями. Комікс – це нове явище в нашій дидактиці, проте воно має перспективи стати ефективним засобом для всебічного та гармонійного розвитку молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Гладун М. А. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. URL: <file:///C:/Users/admin/Desktop/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A2%D0%AF%20IREX%2025.02.20/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%D0%BD%20%D0%9E%D0%BD-%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8.pdf>
2. Давидова С. В. Дидактичний потенціал коміксу і його використання на заняттях з англійської. URL: http://www.institutemvd.by/components/com_chronoforms5/chronoforms/uploads/20160331174948_Ostapenko_Solovjova.pdf

3. Малюємо комікси щодо сталого розвитку. URL: <http://esd.org.ua/node/429> , Комікси для сталого розвитку. URL: <http://www.ippo.edu.te.ua/index.php/2009-12-25-07-23-02/874-2014-01-10-06-46-26>
4. Міністерство освіти буде вчити школярів по коміксах. URL: <http://intvua.com/news/64489-mnsterstvo-osvti-bude-vchiti-shkolyarv-po-komksah.html>
5. Про новації у початковій школі. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/innovaciyi>

Ярослава Хамелко,

магістрантка педагогічного факультету,

Оксана Кондур,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито значущість упровадження інноватики в освіту. Описано основні шляхи реалізації для одержання ефективного результату в навчанні з використанням інноваційних технологій в навчальному процесі початкової школи.

Ключові слова: інновація, навчання, початкова школа, сучасний вчитель, технологія.

Вступ

Сучасна педагогіка характеризується трансформацією багатьох поглядів і підходів. Сьогоднішня освітня галузь потребує, щоб педагог володів високим професіоналізмом, а саме: сучасними технологіями навчання і виховання; самовдосконалювався, займався самоосвітою, мав творчий підхід до викладання. Адже «для сучасної освіти характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано, насамперед, з відмовою від традиційного навчання і виховання, з ідеєю цілісності педагогічного процесу для системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу» [4].

Інноваційні технології, які ввійшли в усі сфери нашого життя, спрощують процес навчання, спілкування та співробітництва. Щоб дана технологія була ефективною, вчитель повинен бути належно підготовлений і

налаштований на позитивний результат, усвідомлювати потребу переходу від принципу «передача знань» до «навчання жити». Адже сучасного учня необхідно навчити самостійно набувати знань та отримувати потрібну інформацію, виробити потребу в навчанні.

Результати дослідження

Суспільство, яке дбає про своє майбутнє, має усвідомити колосальні можливості використання інноваційних технологій, навчитися правильно їх застосовувати, зокрема в освіті. Тому особливість сучасної системи освіти полягає в поєднанні традиційних та інноваційних методів навчання для формування людини з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, з готовністю до інноваційного типу діяльності [1].

Дидактичні проблеми і перспективи використання інноваційних технологій в освітній діяльності досліджували О.Арламов, О. Будник, М.Бургін, О. Дубасенюк, В. Журавльов, Г. Михайлишин, А. Ніколс, Н. Юсуфбеков та інші.

Зокрема, О. Дубасенюк у [5] вважає, що «інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану».

Основними трансформаціями, які характеризують тенденції удосконалення інноваційних освітніх технологій, характеризуються:

- переходом від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої;
- зміною орієнтації на посереднього учня на впровадження диференційованих та індивідуальних програм навчання;
- перепрофілюванням навчання із запам'ятовування та репродукування на активне усвідомлення змісту.

Одним із методів підвищення ефективності навчального процесу , активізації та розвитку образного мислення учнів, є реалізація такого дидактичного принципу , як наочність навчання, що передбачає створення

учнем образу об'єкту, який вивчається. Для візуалізації навчальної інформації широко використовують комп'ютерні технології, що підвищує ефективність навчального процесу особливо в початковій школі, сприяє розвитку творчих і евристичних складових мислення і в кінцевому результаті призводить до кращого засвоєння нових понять [2]. Завдяки використанню інноваційних технологій на уроках можна значно розширити коло задач, включаючи в навчальний процес задачі нового типу. Водночас є потреба застосовувати розвиваючі вправи за допомогою традиційних засобів навчання. Тобто найефективнішим є поєднання нових інноваційних технологій та традиційних методів навчання.

Для молодших школярів варто використовувати наступні інноваційні технології навчання (рис. 1). Зауважимо, що значна кількість сучасних інноваційних педагогічних технологій вимагає від учителів відповідної підготовки до їх вибору та впровадження в освітньо-виховний процес початкової школи [7].

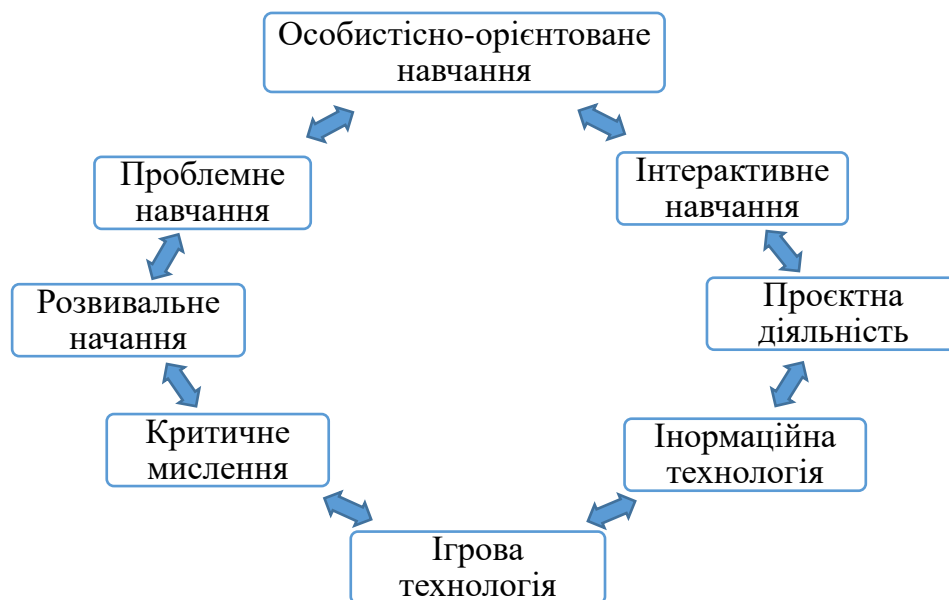

Рис. 1. Інноваційні технології навчання.

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної та групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів [8]. Виховний та розвиваючий характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони повинні: аргументувати власну думку; ділитися своїми знаннями з іншими; взаємодопомагати один одному при необхідності; мотивувати до знаходження правильного рішення; вибирати цікаві тематичні завдання; урізноманітнювати навчальну діяльність [6]. Головним критерієм оцінки педагогічної технології є її ефективність на результативність.

Висновки

Технологія інноваційного навчання дозволяє у роботі залучати всіх учнів класу, розвивати комунікативні вміння та навички. Її особливістю у початковій школі є здатність до передбачення на основі постійного переосмислення цінностей, а також налаштованість на конструктивні дії. Впровадження інновацій вимагає від педагога здатності до творчості, сформованої й усвідомленої готовності до інновацій.

Список використаних джерел

1. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій: Автореф. ... д-ра пед наук: 13.00.04. – К., 2003. – 39 с.
2. Белкіна О.В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя : Уманський держ. педагог. ун-т. ім. П.Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.80-84.
3. Будник О. Інноваційна парадигма формування етновиховного середовища початкової школи // Освітній простір України. - 2014. - Вип. 2. - С. 90-100.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. - К.: Академвидав, 2004. - 352 с.
5. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 14-47.
6. Освітні технології : Навчально-методичний посібник / За ред. О.М. Пехоти . – К.: Вид. «Основа», 2006. – 352 с.
7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / За ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
8. Пометун О., Пирогенко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. - К.: Вид. А.С.К., 2004.-192 с.

Надія Шекета,
магістрантка педагогічного факультету,

Олена Будник,
доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

The article highlights the theoretical and practical aspects of economic education of primary school students. Among the effective pedagogical methods and tools are: plot-role and didactic games, school projects, extracurricular educational work.

Key words: *economic education, economic literacy, primary school, games of economic content.*

Вступ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки особливо гостро стоїть проблема розвитку економічного мислення й підприємливості молодої людини. Тому в сучасній школі актуальними є теоретико-методичні питання оновлення змісту освіти для ефективного здійснення економічного виховання учнів, починаючи з початкової школи.

Результати дослідження

Проблеми економічного виховання дітей і учнівської молоді є предметом дослідження таких учених, як: О. Будник, О. Варецька, І. Зелениця, Л. Солдатова, І. Прокопенко, І. Сасова, Н. Слободаняк, І. Смолюк, М. Чумарна, О. Шпак та ін.

Для виокремлення методичних аспектів щодо оновлення змісту початкової освіти, передусім у напрямі його економічного спрямування й вирішення завдань розвитку фінансової грамотності учнів, необхідно здійснити аналіз наявних напрацювань, зокрема у вітчизняній науці і практиці, вивчити кращий педагогічний досвід щодо вирішення цієї проблеми.

Зміст економічного виховання учнів розглядають як «систему економічних знань, певних навичок та вмінь, спрямованих на вироблення економічної свідомості особистості школяра, його світогляду, поглядів та переконань. Він залежить від наступних факторів: мети виховання взагалі, економічної політики держави та завдань, які стоять перед економікою на даний історичний момент і в перспективі; системи економічного виховання учнів; наявності матеріальної бази в школах, ліцеях, гімназіях, врахування вікових особливостей дітей, їх інтересів, задатків і бажань в одержанні економічних знань та майстерності педагогів; взаємозв'язку виховного процесу з життям суспільства» [5].

Значний внесок у розробку теорії і практики економічного виховання учнів початкової школи внесла вітчизняна дослідниця О.Варецька. заслуговує на увагу створена нею методична база для вчителя щодо практичного вирішення окресленої нами проблеми, зокрема курс «Початки економіки» [1].

В Україні сьогодні існує ціла низка таких авторських програм, серед яких: «Неперервна економічна освіта» (І. Сасова, О. Падалка, О. Шпак), «Основи економіки» для учнів 2–4 класів (Л. Бездольна, Р. Білан), «Економіка для молодших школярів» для учнів 3–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Т. Гільберг, О. Юхимович), «Основи економіки» для 2–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Т. Власенко, М. Гуренок, І. Дорогопулько), «Азбука економіки» (Н. Постольська, О. Куріпко), «Казкова економіка»: програма економічних знань для початкової школи на засадах етнопедагогіки (М. Чумарна), програми факультативного курсу «Основи економічних знань» для 3–4 класів загальноосвітньої школи (укладач О. Божко), роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку з економічного виховання (Н. Смелянська), пошуково-експериментальна програма з економічної психології «Проектування наступності в розвитку економічного мислення дітей дошкільного та шкільного віку» (Н. Побірченко), Концепція розвитку економічного мислення особистості

авторської школи № 37 м. Полтави (Ю. Лелюк, О. Решетняк, І. Тимченко), та ін. [2].

Ці програми заслуговують особливого схвалення і їхня кількість дозволяє сучасному педагогу початкової освіти мати вибір і самостійно визначитися з приводу їх використання у професійній діяльності з урахуванням специфіки регіону, особливостей розвитку учнів класу, ментальних характеристик і т.п.

Імпонує той факт, що, приміром, авторський курс «Початки економіки» для молодших школярів цілком придатний для використання на уроках математики з формування фінансової грамотності учнів. Разом з тим, він містить цінний матеріал для розвитку духовних якостей дітей, таким чином маємо тісне поєднання духовного і економічного виховання, що так важливо в сучасному світі ринкової економіки, боротьби за сфери впливу, розвитку економічного мислення та конкурентоздатності кожної особистості, починаючи з молодшого шкільного віку.

Курс «Початки економіки» для початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів [1] розроблено ще в 2000 році та успішно апробовано в 45-и навчальних закладах. Цей курс має гриф МОН України (2006 р., 2014 р.). Результати 17-річного упровадження авторкою цього курсу в різних закладах освіти підтверджують його ефективність, відповідно позитивні відгуки учнів, педагогів і батьків засвідчують і соціальну значущість та потребу використання. Авторка курсу (О. Варецька) зазначає: «Відповідно до експериментальних навчальних планів початкової школи експериментальних навчальних закладів (Наказ МОН України №1181 від 16.08.2017 р.) учні мають опанувати шістьма предметами, серед яких – «Я досліджую світ» – інтегрований. Поміж галузей цього курсу – технологічна (1 год на тиждень), громадянська, соціальна (по 0,5 год на тиждень), які мають за мету формування також ініціативності та підприємливості. При цьому «розподіл годин між галузями інтегрованого курсу під час проведення занять може перерозподілятися упродовж тижня / місяця залежно від мети і завдань

інтегрованих тем та підготовленості класу до опрацювання програмового змісту за умови дотримання сумарної кількості годин з навчального предмета на кінець семестру / навчального року», а сам предмет «Початки економіки», заснований на педагогіці партнерства, урахує дидактичний принцип інтеграції й містить багато завдань інтегративного змісту, сприяє розвитку соціальної, економічної на духовних засадах компетентності» [2].

Значний вплив на реалізацію завдань економічного виховання в початковій школі має *краєзнавча робота*, до якої варто привчати дітей. «Будучи різноманітною за змістом, вона включає елементи навчальної, громадсько-політичної, психолого-трудової діяльності, що дозволяє виявити їх взаємозв'язок та проаналізувати закономірності формування логічних економічних переконань. Крім цього, краєзнавча робота створює умови активного інтелектуального осмислення високоморальних і економічних явищ в процесі нових ринкових відносин, побутового життя, оточуючої реальної дійсності. Це сприяє не тільки виробленню певних економічних поглядів, але і їх практичному загартуванню, дозволяє кожному учневі знайти справу по душі, перевірити свої сили і можливості, визначити діапазон своєї громадсько-політичної діяльності» [5].

В Західному регіоні країни, зокрема на Гуцульщині, популярними є родинні трудові династії. Дітей привчають змалку до певних видів праці, а також вони формують у них підприємливість і економічне мислення. Адже діти можуть продавати зібрані ними ягоди чи гриби, виготовлені новорічні сувеніри з ялинкових гілок і шишок, а також займатися художніми ремеслами і промислами, характерними для конкретного села, родини.

У мережевому середовищі сьогодні достатньо багато пропонується методик для економічного виховання дітей, зокрема розвитку їх фінансової грамотності. Для цього, наприклад, пропонуємо дидактичну гру з економічного виховання, зокрема розвитку фінансової грамотності у дітей (рис. 1) [4].

Рис. 1. Дидактична гра «Грошові місця» [4].

Пропонуємо адаптувати гру для дошкільників, дещо ускладнивши завдання, для використання в початковій школі (рис. 2). Адже для цього варто звернути увагу дітей на те, для чого використовують ті чи інші витратні матеріали. При цьому розвиваємо економічне мислення і господарську спостережливість учнів: «Як здійснюється сортування сміття в побуті?», «Як правила роздільного збору відходів до сміттєвих контейнерів?», «Що таке системи механічного біологічного очищення?», «Що можуть виготовляти вироби з відходних матеріалів?», «Де є місця переробки сміття?» і т.п.

Рис. 2. Адаптований варіант рольової гри для молодших школярів «Сортування сміття» [3].

Висновки

Проблема економічного виховання, зокрема формування фінансової грамотності учнів, починаючи з 1 класу, є особливо актуальною. Для її практичного вирішення у змісті шкільної освіти є значний педагогічний потенціал. Дієвими педагогічними засобами для цього вважаємо дидактичні й сюжетно-рольові ігри, авторські курси з економічної грамотності, позаурочна виховна робота в початковій школі.

Список використаних джерел

1. Варецька О. В. Духовно-економічне виховання молодших школярів на основі авторського курсу «Початки економіки»: Навчальний посібник для вчителів початкових класів (інших спеціальностей, які викладають курс «Початки економіки») та викладачів системи післядипломної педагогічної освіти: навчальний посібник 2-ге вид., доопрацьоване, перероблене. Запоріжжя: КПУ, 2015. 76 с.
2. Варецька О. Формування ініціативності і підприємливості молодших школярів. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%92%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>
3. Відкрите заняття з економічного виховання. URL: <https://bilochka31.org.ua/vidkrite-zanyattya-z-ekonomichnogo-vihovannya-20-11-2020-ii-molodsha-a/>
4. Дидактична гра з економічного виховання Грошові місця. URL: <https://www.pinterest.com/pin/811492426604738862/>
5. Методи економічного виховання в школі. URL: https://school3ra.ucoz.ua/publ/metodi_ekonomichnogo_vihovannja_u_shkoli/1-1-0-9

Марія Юрків,

магістрантка педагогічного факультету,

Оксана Кондур,

доктор педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті описано значення краєзнавчої освіти у навчально-виховному процесі та особливості використання краєзнавчих матеріалів у початковій школі для формування національної ідентичності та національної свідомості учнів.

Ключові слова: краєзнавчий матеріал, урок, початкова школа, позаурочний час, молодший школяр, вчитель.

Вступ

Згідно з Концепцією «Нової української школи» [1] організація навчально-виховного процесу повинна забезпечувати впровадження різноманітних інноваційних навчальних програм, реалізацію принципу гуманного підходу до дітей – все задля розвитку особистих здібностей і творчого ставлення до життя кожного учня. Існує необхідність правильного вибору методів і прийомів для повноцінного розкриття потенціалу школяра, виходячи з його індивідуальних психологічних та фізіологічних особливостей.

Краєзнавчу роботу, як складову навчально-виховного процесу школи, розглядали у своїх працях П. Блонський, Я. Коменський, М. Костриця, А. Макаренко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький та ін. Зокрема, В. О. Сухомлинський кожному навчальну подорож у природу, рідний край вважав уроком розвитку розуму, почуттів, моралі.

Застосування краєзнавчих матеріалів на уроках у початковій школі та позаурочний час у навчальному процесі є одним із найефективніших шляхів розвитку задатків дитини, які допоможуть їй стати самодостатньою і необхідною у суспільстві.

Результати дослідження

Успішність навчального процесу, його впливу на становлення особистості залежить від багатьох чинників соціального, психологічного, педагогічного характеру та спонукається адекватними мотивами. На думку І.П. Підласого «вивчення та правильне використання чинних мотивів, що скеровують розвиток особистості та їх спрямування у потрібному напрямі, – серцевина педагогічної праці» [3, с.29].

Навчання насамперед є впливом інформації на дитину. Проте тільки та інформація, яка співзвучна з потребами учня, піддається емоційній (оціночній) і розумовій (раціональній) переробці, може дати школяру імпульс до подальшої діяльності. Тому вчителю важливо знати і розуміти потреби його учнів. У молодшому шкільному віці в дітей виникають та розвиваються найважливіші для всього майбутнього життя потреби у розумовій діяльності, у теоретичному осмисленні спостережуваних явищ (чому і як вони відбуваються), у рефлексії, самооцінці та ін. Тому педагог повинен так планувати свою навчально-організаційну діяльність, щоб зміст навчального матеріалу окремих уроків задовольняв потреби школярів і найбільшою мірою сприяв виникненню і розвитку нових потреб для подальшої навчальної діяльності [2, с.200].

Навчальний матеріал за змістом обов'язково повинен спиратися на отримані вже знання учнями. Водночас він повинен нести нову інформацію, завдяки якій школярами можуть бути осмислені минулі знання і досвід. Тільки за цієї умови в учнів виникне і розвинеться особистісна потреба в науковому пізнанні світу, без якої навчання неможливе [2, с.201].

У сучасному освітньому процесі ідеї національного виховання органічно вписуються у зміст і методику навчальної і позаурочної роботи, в організацію життєдіяльності школярів. На думку О. Савченко, «цей напрям виховання у початковій школі має на меті формування у дітей знань і уявлень про українське суспільство, рідний край, розкриття на доступному рівні особливостей взаємодії людей у родині, в колективі, суспільстві, виховання в

них позитивного особистісного ставлення до цінностей і символів Української держави; виховання гуманної, соціально активної, відповідальної особистості» [4, с. 147].

Науково-педагогічні основи краєзнавства формував ще відомий педагог К. Ушинський. Він наголошував на необхідності розвитку у дітей «інстинкту місцевості», уміння бачити її в цілому, з усіма особливостями її природи, історії, життя. Він вважав, що використання місцевого краєзнавчого матеріалу повинно «вивести дитину з ближніх околиць у неосяжну країну» [6, с. 422].

Для успішного засвоєння учнями знань під час уроку вчителю варто частіше звертатись до місцевих краєзнавчих матеріалів: історії заснування міста/села, народних/регіональних звичаїв, традицій, даних про видатних місцевих діячів. Використання краєзнавчих матеріалів у навчально-виховному процесі початкової школи допомагають молодшим школярам глибше з'ясувати розташування рідного краю на території країни; його історію, історію та традиції своєї сім'ї. Адже з покоління в покоління передаються вічні цінності: працьовитість, чесність, справедливість, дружба, сумлінність, відчуття національної гідності, повага до старших поколінь, обов'язок, милосердя, відчуття господаря.

На уроках математики у зміст задач, урізноманітнюючи їх, можна включати дані про дати заснування міста/села, школи, площу території країни та рідного краю, протяжність та ширину місцевих річок.

На уроках рідної мови в учителя ще ширші можливості для проведення тематичних зань, а саме: читання з дослідженням і вивченням історії, народного побуту, звичаїв, традицій жителів своєї місцевості; знайомство з фольклором (прислів'ями, приказками, повір'ями, переказами, легендами рідного краю); ознайомлення учнів з народними ремеслами; використання матеріалу про відомі історичні постаті місцевості, розповіді про видатних особистостей української культури, зустрічі з сучасними поетами та письменниками-земляками.

На уроках трудового навчання та мистецтва вчитель може використати в освітньому процесі художні промисли рідного міста/села, вишивки народних майстринь, доробки місцевих умільців.

Краєзнавчі матеріали в позаурочний час треба використовувати на заняттях у гуртках, які займаються пошуковою краєзнавчою роботою, під час виховних годин, на які запрошують видатних діячів рідного краю. Пізнавальний ефект мають різноманітні екскурсії, проєктна діяльність на матеріалах історії рідного краю.

У навчальному процесі початкової школи для формування пізнавального інтересу учнів до вивчення матеріалів рідного краю О. Савченко рекомендує використовувати форми нестандартних уроків: урок-екскурсія, урок-зустріч (з письменником, художником, народним майстром, відомою людиною краю), урок-пошук, урок-мандрівка, кіноподорож, урок серед рідної природи, урок-дослідження, урок-заочна подорож, відеоурок [5, с. 158].

Висновки

Краєзнавчий матеріал – це одна з унікальних активних форм навчально-виховного процесу, яка його урізноманітнює, робить цікавим і захоплюючим для молодших школярів, оскільки позитивно емоційно забарвлює монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації. Використання елементів краєзнавчої освіти сприяє розвитку творчо-пошукових здібностей учнів.

Залучення учнів до краєзнавчої роботи створює функціональний ефективний зв'язок між програмним вивченням дисциплін і світоглядним засадами емпіричного, системного дослідження краси, історії та долі рідного краю.

Список використаних джерел

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 року. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

2. Косило Л.С. Методика проведення краєзнавчо-літературної екскурсії. Дитячо-юнацький туризм і краєзнавство в Україні та формування гармонійно розвиненої творчої особистості: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 26-28 трав. 2009 р.) / за ред. Завгородньої Т. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. С. 197-211.
3. Попова М.А., Кудряк В.М., Ладичук О.К. Онтологічний підхід до формування віртуальних екскурсій. Наукові записки Малої академії наук України: зб. наук. пр. Серія Педагогічні науки. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2016. Вип. 8. С. 28-37.
4. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання /3-тє вид., без змін. К.: Богданова А. М., 2009.226с.
5. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ: Магістр -S, 1997. 256 с
6. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. Т. 1. Київ: Радянська школа, 1983. 488 с.

Яблінчук Анна,

магістрантка педагогічного факультету,

Тетяна Близнюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ

ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИ І СТРАТЕГІЇ

У статті теоретично осмислено і окреслено ефективні методи розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти. Проаналізовано особливості використання таких методик, як «мозкова атака», «тронування», «кубування», «порушена послідовність», «вільне письмо», «сенкан», «дискусія» та ін.

Ключові слова: критичне мислення, інтерактивні методи, стратегії розвитку критичного мислення.

Постановка проблеми

Ми живемо у час, коли вміння працювати з інформацією, відрізнити правдиві повідомлення від фейкових, аналізувати й осмислювати почуте, прочитане, побачене, є надзвичайно цінними. Розвиток цих вмінь розпочинається у дитини в дошкільному віці, але основним етапом їх становлення й удосконалення є молодший, середній і старший шкільний вік. Незважаючи на те, що деякі дослідники переконані у доцільності розпочинати активно розвивати критичне мислення у дітей після 10 років,

вважаємо, що ефективною і результативною буде така робота з перших років навчання. Відповідаючи на виклики часу і суспільства цифрової епохи, педагоги повинні навчити учнів безпечно користуватися інтернетом і тим огроном інформації, з якою вони працюють; ухвалювати рішення у тих чи інших ситуаціях, добре зваживши всі аргументи, розпізнавати істинне від хибного. Саме цим зумовлена актуальність цієї розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема розвитку критичного мислення особистості – не нова і осмислювалася дослідниками з різних аспектів: філософського, психологічного, педагогічного. Пояснення терміна «критичне мислення» знаходимо у працях Д. Клустера, Н. Вукіної, Н. П. Дементієвської, Є. Полат, С. Терно, О. Тягло. Методичну систему розвитку критичного мислення у навчанні різних предметів пропонує Ч. Темпл. Особливості технології розвитку критичного мислення як педагогічної системи означили і проаналізували М. Коул, Д. Вертч, Л. Брудер. Питання проблем розвитку критичного мислення в учнів – основа наукових розвідок О. Белкіної, В. Вітюк, А. Лякішевої, Я. Митник, Ю. Стежко та ін.

Мета статті – теоретично осмислити і окреслити ефективні методи розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу

Серед багатьох визначень поняття «критичне мислення» зупиняємо увагу на тому, яке найчіткіше сформульовано й стосується площини педагогічно-психологічної: «Критичне мислення – це цілеспрямований процес мислення, який дає можливість учневі сприймати, аналізувати, систематизувати, оцінювати інформацію, результат діяльності та обирати власну позицію, аргументувати власні думки й вчинки» [3, с. 10].

Пояснення терміна «критичне мислення» дають у своїх працях Н. Вукіна, Н. Дементієвська [2], які визначають його як самостійне мислення, в основі якого – постановка питань та з'ясування проблем, вміння аргументовано висловлювати власну думку і бути переконливим у своїх позиціях. У процесі

пошуків відповіді на запитання відбуваються розумові операції, а в дитини формуються навички критично мислити.

Варто зазначити, що деякі науковці, зокрема С. Рубінштейн, Ж. Піаже, В. Штерн, дуже обережно висловлювали міркування щодо розвитку критичного мислення учнів початкової школи. При цьому аргументували свої позиції тим, що більшості дітей молодшого шкільного віку притаманні такі риси, як наслідуваність, низький рівень самоконтролю, емоційність, образність мислення і т.п. Однак дослідження С. Векслера, О. Белкіної, В. Вітюк, Л.Рибак, В. Синельникова засвідчили, що формування критичного мислення у дітей з раннього віку є ефективним і дає позитивні результати. На нашу думку, розвивати критичне мислення молодшого школяра – обов'язок кожного педагога, який працює з учнями початкової школи. Адже з перших днів потрібно вчити їх самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати завдання і робити це творчо, опираючись на індивідуальні можливості. Також важливо навчити учнів робити власні висновки, вміти оцінювати й визначати помилки свої та інших, приймати правильні рішення у різних ситуаціях. Всі вище перераховані вміння – це ознаки критичного мислення.

Важливість розвитку окремих ознак критичного мислення уже в молодшому шкільному віці пояснюється також тим, що дітям уже властиве незалежне мислення, самостійні думки і попри елементи наслідування та імітації, у них формуються уявлення про власні зразки поведінки. Особливими ознаками критичного мислення молодших школярів є також «критичне ставлення до себе, виявлення власних помилок та адекватне ставлення до них; пошукова спрямованість мислення, прагнення до знаходження кращих варіантів вирішення навчальних завдань; вміння брати участь у діалоговій взаємодії» [1].

Є. Полат, науковець, який розглядав дану проблему у світлі теорії розвивального навчання, наголошує, що учень є суб'єктом пізнавальної діяльності, в якого розвивається і формується механізм мислення, а не

експлуатується пам'ять. На думку дослідника, ознаками критичного мислення є аналітичність, асоціативність, самостійність, системність та логічність.

Про потребу всебічного розвитку дитини, актуалізацію діяльнісного і компетентнісного підходів в освітньому процесі НУШ йдеться і в Державному стандарті початкової освіти, і в Концепції НУШ. Також учителям рекомендують використовувати нові освітні технології, ефективні методики, серед яких технологія розвитку критичного мислення.

«Освітня технологія розвитку критичного мислення в процесі навчання дитини – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань» [5, с. 5]. Але найперше, це технологія, яка вчить думати над прочитаним, почутим, побаченим, вчить аналізувати, узагальнювати, подавати власні міркування з приводу. Це педагогічна система, спрямована на формування у школярів аналітичного мислення. Ця система була розроблена науковцями Бостонського центру розвитку етики та виховання як модель інтерактивного навчання, а зараз широко використовується у школах всього світу, у тому числі й в Україні.

Варто зауважити, що основними елементами технології розвитку критичного мислення, актуальними на уроках у початковій школі, є вправи, завдання, стратегії та методи інтерактивного характеру. Акцент поставлено на формах групової роботи, активній взаємодії, що в свою чергу сприяє мисленнєвим операціям: формулювання власної думки і позицій, висловлювання і відстоювання їх, аргументування. У ході обговорення ідей чи дискусії, співставлення чи протиставлення різних думок, учень вчиться аргументовано відстоювати власну, переконується у тому, чи він на правильному, чи на хибному шляху. Під час таких форм роботи формується культура спілкування і взаємодії між дітьми, етика поведінки.

Найефективнішими методами розвитку критичного мислення, які доцільно використовувати в початковій школі вважаємо «асоціативний куцц»,

«мозковий штурм», «дерево передбачень», «гронування», «кубування», «діаграма Венна», «кошик ідей», «ромашка запитань Блума», «фішбоун», «шість капелюхів», «сенкан». Як засвідчує проведене нами емпіричне дослідження, саме ці методи найчастіше використовують педагоги у своїй практичній діяльності. Однак, варто зауважити, що є інші методи, не менш ефективні й варті активного використання в освітньому процесі молодших школярів. Йдеться про такі методи і прийоми як «бортовий журнал», «двосторонній щоденник», «картографування тексту», «кластер», «кероване читання з передбаченням», «прес», «вільне письмо», «есе». Розглянемо деякі з названих методів розвитку критичного мислення молодших школярів детальніше.

Метод «Есе» доцільно використовувати на уроці на етапах актуалізації знань чи рефлексії. «Есе» як метод формування критичного мислення полягає у написанні тексту в довільному стилі. При цьому можна використовувати алгоритм: 1) збирання інформації за проблемою; 2) аналіз матеріалу; 3) формулювання власної думки і точки зору; 4) висловлювання власної думки. Есе може бути вільним чи аргументованим. На виконання подібного завдання фахівці рекомендують виділяти від 5 до 20 хвилин.

Метод «Вільне письмо» передбачає відповідь учнів на 1 запитання учителя, яке стосується чи всієї теми, чи конкретного твору, чи роботи на уроці. Такий метод вимагає також асоціативного, логічного мислення. Якоюсь мірою подібний до методу «Гронування». Останній є міністратегією, спрямованою на стимулювання мислення, встановлення зв'язків з окремими поняттями, добір асоціацій. Така робота буде доречна у невеликих групах на етапі підсумків вивченого. Також цей метод реалізують за допомогою графічного зображення нових знань.

Методика «Кероване читання з передбаченням» має на меті залучити якомога більше учнів до читання художніх текстів. Практикується на уроках літературного читання, мови, природознавства. При цьому можна користуватися алгоритмом роботи: 1) ознайомити школярів з назвою і

автором тексту; 2) попрацювати в групах чи парах і висловити припущення, про що може йтися у тексті; 3) прочитати текст по частинах; 4) проаналізувати передбачення і спів ставити їх з реальним сюжетом твору; 5) виявити розбіжності.

Актуальним у процесі роботи з текстами буде і метод «двосторонній щоденник». Його суть полягає в тому, що учень записує цитати чи положення з тексту з метою запам'ятовування і осмислення їх в одну колонку, а в іншій подає власний коментар до обраного фрагменту, результати осмислення чи асоціювання. Такий метод буде ефективним на етапі сприймання й осмислення навчального матеріалу, добре реалізує діяльнісний підхід.

Цікавими, хоч не так широко використовуваними, є метод «Джигсоу», згідно якого учні працюють в групах над заданими частинами тексту. Кожна частина вивчається експертною групою, а потім зміст і суть вони доносять до своїх товаришів з інших груп. Таке взаємонавчання є ефективним і передбачає в кінці постановку запитань для всіх на основі усіх частин тексту.

Метод «бортовий журнал» використовують з метою навчити учнів працювати з інформацією, отриманою на уроці, систематизувати її. Така діяльність передбачає фіксацію учнями знань актуалізованих і нових. Доцільно метод використовувати на етапах сприйняття і осмислення навчального матеріалу, адже забезпечує консолідацію знань, умінь і навичок. У результаті роботи на уроці учні записують у зошиті відповіді на запитання «Що мені відомо з цієї теми?» у ліву колонку таблиці, а після ознайомлення з новим матеріалом уроку, заповнюють праву колонку, відповідаючи на запитання «Що нового я дізнався (дізналася)?». Після прочитання і порівняння цих записів, підбивають підсумки і обговорюють результати у парах, групах, презентують у класі. Результатом роботи є таблиця, яка «сприяє вдумливому слуханню (читанню) нового матеріалу і дозволяє глибше осмислити новий навчальний матеріал (ідеї тексту твору)» [3, с. 28].

Проаналізовані методи допомагають педагогам створювати ситуації, у яких діти мислять критично і удосконалюють ці вміння. Адже навчати дитину

критично мислити неможливо через пояснення правил чи тільки демонстрування прикладів. Саме практичний досвід, рольові ігри, щоденне виконання вправ і завдань разом з однолітками й створення відповідних педагогічних умов розвитку критичного мислення учнів, здатні забезпечити високі результати вирішення порушеної проблеми.

Висновки

Узагальнюючи різні дефініції поняття «критичне мислення», зауважуємо, що це передусім мислення індивідуальне, самостійне, супроводжене вміння аргументувати власну думку. Соціальний характер критичному мисленню забезпечує момент перевірки і обґрунтування результатів осмислення прочитаного, почутого, побаченого у колі з іншими.

Основними елементами технології розвитку критичного мислення, які актуально використовувати на уроках в початковій школі є методи інтерактивного характеру, різноманітні стратегії та вправи, спрямовані на розвиток критичного мислення учнів. Найчастіше у практиці вчителів спостерігаємо використання таких методик, як «мозкова атака», «тронування», «кубування», «порушена послідовність», «вільне письмо», «сенкан», «дискусія» та інші.

Переконуємося, що варто активніше використовувати не менш ефективні методи «бортовий журнал», «кероване читання з передбаченнями», «есе», «двосторонній щоденник». Перспективним є ґрунтовний аналіз кожної методики та наведення фрагментів уроків з метою демонстрації їх практичного використання у початковій школі.

Список використаних джерел.

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Формування критичного мислення учнів початкових класів у процесі навчання: дис. ... канд. педагог. наук: 13.00.09. Луцьк, 2006. 215 с.
2. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати. Харків: «Основа», 2007. 108 с.
3. Лякішева А. В., Вітюк В. В., Кашуб'як І. О. Кейсбук методів і прийомів критичного мислення в початковій школі. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. 104 с.
4. Методичні вказівки до читання українською мовою. Запоріжжя: ЗНУ, 2005. 36 с
5. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. Харків: «Видавнича група «Основа», 2007. 240 с.

Розділ 3

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Іванна Василюк,

студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлено теоретичні підходи щодо використання сучасних методів навчання та їх реалізація на уроках англійської мови.

Ключові слова: метод, урок, проект, навчання, початкова школа.

Вступ

Важливою проблемою для педагогічної теорії та практики залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Навчальний матеріал може здаватися учням «сухим» і нецікавим, тому завдання вчителя – зацікавити їх. Це можна зробити за допомогою інформаційних технологій (наприклад, презентації засобами SMART-BOARD), науково-популярних фільмів, Інтернету, а також за допомогою дидактичних ігор. За Ф. Діствергом, будь-який метод поганий, якщо привчає учня до пасивності, і гарний, якщо пробуджує в ньому самодіяльність.

З урахуванням соціокультурних вимог сьогодення освіта повинна мати гуманістичне, особистісно-орієнтоване спрямування, унаслідок чого знання, уміння й навички перетворюються із мети навчання в засоби розвитку пізнавальних і особистісних якостей учнів. Школяр не може засвоїти навчальний матеріал, який не відповідає потребі в його вивченні й не вимагає

розумового напруження в навчанні, не вимагає емоційних переживань. Тому все більшого значення набуває орієнтація навчання на різнобічний розвиток учнів.

Актуальність дослідження зумовила вибір теми: «Активізація розумової діяльності учнів 1-4 класів на уроках англійської мови». Значним вкладом в педагогічну і психологічну науку є дослідження В. В. Давидова, П. Я. Гальперіна, Л. В. Занкова, Д.Б. Ельконіна, що виявили можливості значного підвищення активності школярів у навчально-пізнавальній діяльності.

Метою статті є висвітлення доцільності використання сучасних методів активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи на уроках англійської мови. Показати їх ефективність у навчальному процесі.

Результати дослідження

Значний потенціал для реалізації цих теоретичних правил на практиці, за даними досліджень, закладено в усіх центрованих на особистості молодшого школяра технологіях навчання іноземної мови, про які йтиметься далі.

Розпочнемо з проектної технології – такого різновиду творчої роботи молодших учнів, коли вони під керівництвом учителя або самостійно вчаться створювати зміст своєї іншомовної навчальної діяльності в ході підготовки і захисту обраного проекту. При цьому примітною ознакою проекту є те, що його кінцевий продукт має, як правило, матеріальне втілення, як"от: колаж, альбом, комікс, анкета, інсценівка тощо. Розрізняють міні" проекти, розраховані на один урок або його частину, і довгострокові проекти для домашнього виконання з його наступним захистом на уроці. Проекти можуть бути індивідуальними і груповими.

Наведемо приклади орієнтовної тематики завдань-проектів у початковій школі:

Індивідуальні проекти: "My Pet", "My Family Tree", "My Photo Album", "My Day", "My Room/Flat/House", "My Personal File", "My Letter to an English Penfriend", "Your Family Washing-Line".

Групові проекти: “We Make a Comic Strip about Our Pets”, “At the Pet/Toy/Flower/Food Shop”, “We Make a Collage about Weather”, “The ABC Party”, “Merry Christmas”, “This is Our Class”, “Our Last Weekend”, “Our Favorites”, “Let’s Make Lunch Together”, “What We Can Do in English”.

Звичайно, тематика проектних завдань залежить від особливостей змісту підручника/НМК, за яким дітей навчають іноземної мови, тобто від предметного змісту мовлення, від навчально-ігрових ситуацій спілкування, від навчального матеріалу для слухання й розуміння, а також завдань його реалізації, від лексичного репертуару спілкування, закладеного в підручнику/НМК, який може включати й деякі слова, не обов’язкові для активного засвоєння (що пов’язано передусім з ознайомленням учнів із англomовною дитячою поетикою і відкриттям нового світу ігор і пісень). При цьому типологія проектів у початковій школі зумовлюється віковими можливостями молодших учнів, їхніми інтересами.

Типи завдань"проектів у початковій школі:

- інформаційні (“My Pet”, “My Letter to an English Pen friend”, “My Personal File”, “Our Last Weekend” etc);
- художні (“The Best New Year Postcard”, “We Make a Comic Strip about Our Pets”, “Your Family Washing Line”, “We Make a Collage about Weather” etc);
- рольово-ігрові (“Interview Your Classmate”, “At the Pet/Toy/Flower/Food Shop”, “Let’s Make Lunch Together” etc);
- театральні (“The ABC Party”, “Merry Christmas”, “Mother Goose Party”, “Hot Cross Buns” (Святкування Великодня) etc);
- дослідні з використанням елементів дослідження, наприклад, анкетування у межах проектного завдання, що пропонується.

Виконання завдань-проектів художнього типу, за даними наших спостережень, стимулює прояв самобутності дитини, прагнення до колективної співпраці та рівноправного партнерства. Воно підвищує самооцінку молодших учнів, які поступово усвідомлюють свою значущість як

активних і рівноправних учасників процесу учіння. У дітей вдосконалюється умілість рук. І це впливає на збагачення робочого інструментарію учіння, внаслідок чого у дітей формується переконання суспільної вартості учнівської праці. У них виховуються художні смаки і працьовитість, стимулюються позитивні емоції, завдяки чому навчальна праця набуває духовного сенсу. Учні починають сприймати її не лише як усвідомлену необхідність, але й як джерело естетичного задоволення.

Специфічною особливістю проектів будь - якого типу є те, що виконання завдань в ході реалізації проектної діяльності покликане забезпечувати послідовне структурування мовленнєвого спілкування молодших школярів на всіх рівнях цього процесу (рецептивному, репродуктивному, репродуктивно -продуктивному, продуктивному), внаслідок чого учні постійно знаходяться в комунікативному режимі і їхній інтерес до виконання цих завдань не зникає.

Так, у рамках групового проекту “What We Can Do in English” можливі такі види завдань. Рецептивний рівень пов’язаний із класною роботою – виконанням рецептивних вправ у читанні. Працюючи у групах, учні розфарбовують ті кульки (speech bubbles) на отриманих аркушах із малюнками дотепних дітлахів, на яких позначені дії, які учні вміють робити. Наприклад: I can count from 10 to 20. I can say a rhyme. I can say the days of the week. I can name the colours. Або: I can read (a poem, a short story, a postcard, an e" mail message), etc. Або: I can label objects, write a postcard, write my name, age and where I live, etc. Або: I can speak English. I can play computer games. I can sing English songs, etc.

Аркуші мають бути різними за змістом.

Репродуктивний рівень: учні пишуть на аркушах, що ще вони вміють робити англійською мовою.

Репродуктивно-продуктивний рівень: Учні обмінюються короткими усними повідомленнями на рівні понадфразової єдності про свої вміння користуватися англійською.

Продуктивний рівень: виконання комунікативної вправи. У позаурочних умовах діти знайомляться з аркушами однокласників, роблять загальний звіт"колаж "What We Can Do in English", обирають учня, який буде захищати цей проект у класі на рівні розгорнутого монологічного мовлення.

Отже, системне застосування проектної роботи у межах кожного навчального циклу вчить учнів працювати разом, бути готовими прийти на допомогу один одному. Воно розширює можливості моделювання багатоканального спілкування і тим самим збагачує номенклатуру інтерактивних вправ для навчання англійської мови, а також і зміст творчих вправ, виконання яких імпонує дітям можливістю бути самостійнішими, виявляти ініціативу, творчі здібності, інтелектуальні вміння. Завдяки проектній роботі навчання мови по" збавляється формального характеру. Воно набуває більш особистісно орієнтованого, діяльнісного, а також відкритого для батьків характеру. Адже досвід виконання завдань-проектів забезпечує належне підґрунтя для періодичного (не менше двох разів на рік) проведення батьківських зборів у формі театралізованого звіту дітей про те, чого вони навчилися робити англійською мовою.

Перейдемо до розгляду особливостей таких сучасних технологій навчання як Мовний портфель учня і сучасні інформаційні технології. Розглянемо ці питання.

Як відомо, визначаючи сутність Мовного портфеля (далі МП) з позицій технологій мовної освіти, Н. Д. Гальскова відносить його (разом із лінгводидактичним тестуванням) до тих прийомів і способів освітньої діяльності, які відрізняються достатньо високим рівнем інструментальності (ознаками якої є алгоритмізація конкретних дій, визначеність етапів, кроків, операцій на шляху до поставленої мети), але при цьому не є у повному сенсі навчальними, хоча і входять у сферу мовної освіти у всіх її аспектах:

- 1) як цінність,
- 2) як процес,
- 3) як результат,

4) як система.

Правомірність такого тлумачення освітньої ролі МП підтверджується й аналізом сутності Європейського Мовного портфеля (ЄМП) для молодших школярів, який в операційно-технологічному плані являє собою пакет документів, покликаних надати дитині можливість за допомогою чітко представлених дескрипторів (змістових параметрів опису рівнів володіння іноземною мовою) самостійно фіксувати й оцінювати свої досягнення і досвід оволодіння нерідними мовами незалежно від методів і засобів навчання, закладених у підручнику/ НМК, за яким вона навчається іноземної мови.

Реалізації цього призначення мають сприяти як зміст, так і структура дитячого ЄМП для молодшого школяра. Для цього у змісті останнього мають бути передбачені:

- а) завдання для учня;
- б) анкети для батьків, заповнення яких можливе після ознайомлення з роботами учня;
- в) критерії оцінювання і самооцінювання робіт, які містяться в МП;
- г) сторінка вчителя, яка заповнюється наприкінці початкового курсу, коли дитина переходить до іншої школи.

Зазначені вище матеріали розподіляються за трьома розділами ЄМП.

Перший розділ має назву «Мови, які я знаю» (або «My Language Passport», за європейською термінологією). У ньому учень фіксує інформацію про свій досвід вивчення мов (рідної мови, іноземної мови) і міжкультурного спілкування, тобто з ким і якою мовою він спілкується.

Другий розділ – «Мої успіхи» (або «My Language Biography»), призначений для самостійного оцінювання учнем свого рівня оволодіння іноземною мовою. Засобами цього служать контрольні листки самостійного оцінювання поточних досягнень в аудіюванні, говорінні, читанні і письмі на основі поданих дескрипторів, які відповідають специфікації елементарного користувача на рівні А1 згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти.

Третій розділ – «Досъє» – становить своєрідну Скарбничку витворів продуктивної праці і навчальних досягнень дитини, за змістом якої учні разом з учителем і батьками організують періодичні експозиції.

Висновки

Як уже було зазначено вище, початкова школа є першим етапом у процесі оволодіння учнями іншомовним мовленням. Рівень досягнутих вмінь і навичок має залежати від вмінь педагога. Велика увага на цьому етапі приділяється усному мовленню, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, більшої природності, вмотивованості та інформативності. Але, очевидно, для досягнення того рівня, який зазначено, необхідно активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, спонукати до самостійного пошуку, виховувати інтерес до мови, спонукати до активності на уроці. Основною метою є використання активних форм і методів навчання, методів активізації пізнавальної діяльності. В умовах сучасного суспільства та зважаючи на особливості сучасних дітей ми в нашій роботі звернулися до найбільш доцільних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. А саме, дискусії, метод проектів та використання мультимедійних технологій та Інтернету. Варто зазначити, що поряд із зазначеними методами не варто забувати про традиційні методи навчання, адже в сукупності вони покликані вирішувати основне завдання сучасної школи: навчити дитину вчитися, мислити і спілкуватися.

Список використаних джерел

1. Кондратюк І. Г. Активізація навчальної діяльності учнів на уроці. *Англійська мова та література*. 2016. № 15. С. 2.
2. Краснопольський В. Е. Активізація пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01. Луган. Держ. Пед. ун-т імені Т.Г. Шевченка. Луганськ, 2010. 20 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2012. 328 с.
4. Мілютіна З. Т. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках іноземної мови. *Управління школою*. 2015. № 19-21. С.49 – 51.
5. Овсяна Н. Г. Ресурси Інтернет для вивчення англійської мови. *Англійська мова та література*. 2018. № 19-21. С. 47 – 49.

6. Панаєтова О.А. Використання методу проектів на уроках країнознавства. *Англійська мова і література*. 2013. № 30. С. 15 – 19.
7. Скорнякова М. Є. Сучасні методи викладання англійської мови. *Англійська мова та література*. 2015. № 28. С. 2 – 12.
8. Ходос Б. Метод проектів як один з прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів у викладанні іноземної мови. *Рідна школа*. 2015. № 5. С.79 – 80.
9. Черненко О. Використання технології методів проектів у навчанні іноземної мови.
10. *Англійська мова та література*. 2012. № 12. С. 7– 8.

Ірина Гундяк,

студентка педагогічного факультету,

Тетяна Близнюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,

Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

У статті наголошено, що позитивний кінцевий результат формування критичного мислення у молодших школярів значною мірою залежить від того, наскільки педагог допоможе засвоїти і переосмислити багатогранний та складний світ навколо них. Широкі можливості для удосконалення критичного мислення дітей молодшого шкільного віку має предмет англійська мова, яка може бути наповнена різноманітними інноваційними вправами, методами та формами роботи на уроці.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, критичне мислення, початкова школа, уроки англійської мови.

Вступ

Вивченню проблеми застосування педагогічних технологій в навчальному процесі при вивченні іноземних мов простежується у роботах В. Беспалько, Т. Близнюк, В. Бухвалов, С. Ведемейер, Г. Веллінгтон, М. Вульман, Б. Горячов, В. Гузеєв, В. Євдокимов, Т. Ільїна, М. Кларін, М. Кларк, А. Кушнір, І. Лернер, В. Монахов, Т. Назарова, В. Паламарчук, О. Філатов, Д. Чернілєвський, М. Чошанов, С. Шаповаленко та ін. Наукові засади проблеми застосування технологій для критичного мислення представлені в працях таких українських та зарубіжних учених як О. Белкіна,

А. Богосвятська, Дж. Дьюї, М. Красовицький, Ф. Кроуфорд, Д. Макінстер, С. Метьюз, О. Пометун, В. Саул та інші.

Мета статті – проаналізувати вплив інноваційних технологій на уроках англійської мови на формування критичного мислення молодших школярів.

Результати дослідження

Сьогодні найвищу цінність становить вільна, творча, освічена особистість, готова до міжособистісного співробітництва. Предмет "іноземна мова" має більші можливості, ніж інші предмети шкільної програми у цьому процесі. Зараз як ніколи необхідно, щоб молоді люди володіли іноземними мовами. В силу цих обставин перед учителем англійської мови постає нелегке завдання: зробити так, щоб урок був цікавим для учнів, щоб розкрив їх творчий потенціал, поставив їх у ситуацію самостійного пошуку, сприяв критичному мисленню, розширенню кругозору, забезпечив використання знань на практиці.

На нашу думку завданням сучасної школи є розвиток гармонійно цілісної особистості, де у центрі уваги – учень з його обдарованістю, здібностями, потенційними можливостями, а також створення інноваційного простору. У теперішньому вимогливому та швидкозмінному середовищі рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток дитини, значною мірою залежатиме від результативності запровадження та використання інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах, які розвивають діяльнісний підхід до навчання. Саме тому зараз переважає навчання з використанням інноваційних технологій.

Інноваційні педагогічні технології – це цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [1].

Інноваційні форми роботи мають свої особливості та переваги над традиційними на уроках, зокрема англійської мови. Вони спрямовані в першу

чергу на розвиток особистості, а не лише на формування знань, умінь та навичок. Стилю такої взаємодії властива демократичність, діалогічність, відкритість та рефлексивність. Використовуються проблемні, пошукові, евристичні та дослідницькі методи навчання і групові та парні форми роботи. Застосування інноваційних технологій в організації навчання іноземної мови є невід'ємною частиною сучасного етапу модернізації освітнього процесу, що дозволяє значно розширити можливості вчителя. На даному етапі складно уявити собі навчальний процес без комп'ютерних та інформаційних технологій, основною метою застосування яких є прискорення та покращення засвоєння матеріалу учнями, динамічність та інтерактивність занять.

Сучасний випускник педагогічного факультету, майбутній педагог початкової школи повинен швидко адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях, критично мислити, використовувати набуті знання та вміння в навколишній дійсності, бути здатним творчо мислити, добувати та переробляти інформацію з різних джерел, застосовувати її для свого розвитку та вдосконалення, бути інноваційною особистістю. Лише тоді, коли сам педагог володіє переліченими компетентностями, вміннями й навичками, він може передати своє знання й практичний досвід учням. Тому своєрідним відгуком на замовлення суспільства стала модернізація освітньої галузі, яка спрямована саме на впровадження інноваційних технологій на уроках [2, с. 71]. Адже інноваційні технології "забезпечують учням вільний доступ до різноманітної пізнавальної інформації, сприяють розвитку навичок вирішення різноманітних проблем на основі їх всебічного дослідження і аналізу, здобуттю нових знань "[3].

На нашу думку, на уроках англійської мови для досягнення вище згаданих цілей доцільно використовувати такі інноваційні технології як: інформаційно-комунікаційні, мультимедійні, інтерактивні у поєднанні з особистісно-орієнтованим підходом до організації навчання.

Використання інноваційних технологій на уроках англійської мови дає змогу стверджувати, що вони є засобом створення атмосфери

доброзичливості і взаєморозуміння, відчуття, коли зникає почуття страху, підвищується активність, виникає впевненість у своїх силах, прагнення досягти успіху, розвивається творчість, тощо. Саме за такої організації навчального простору можна очікувати продуктивного засвоєння програмного матеріалу, формування та розвитку вмінь і навичок для його практичного використання, збагачення соціального та комунікативного досвіду школярів, підвищення пізнавальної активності та мотивації навчання в учнів [7].

Власний досвід доводить, що використання інтерактивних технологій дає змогу:

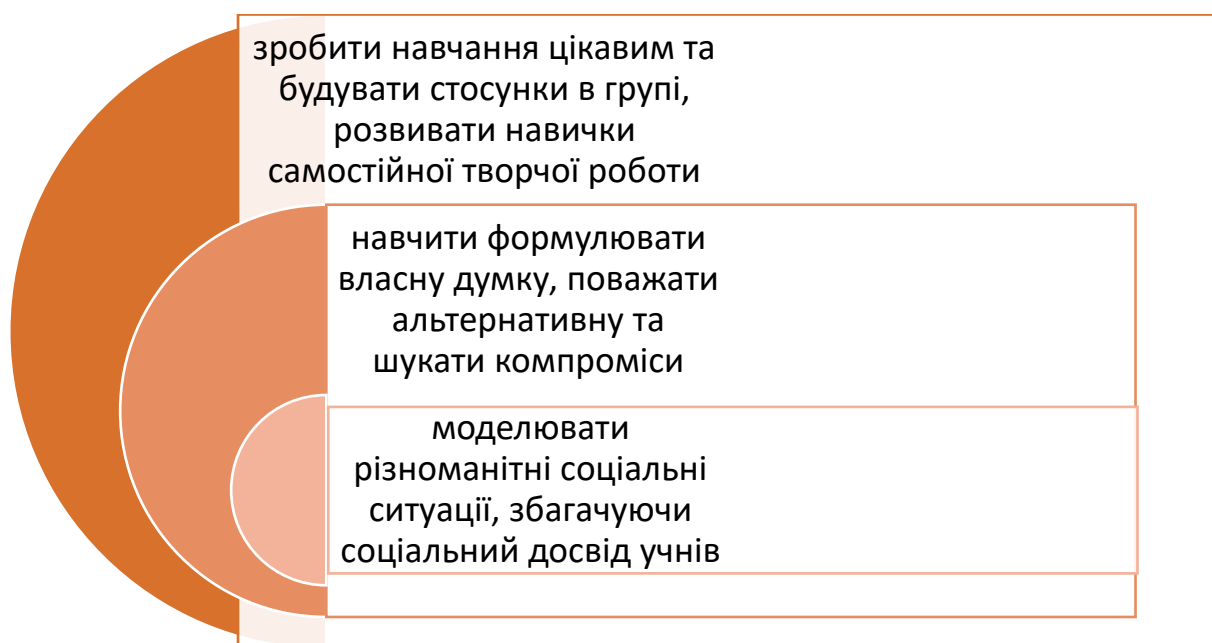

Рис. 1. Можливості використання інноваційних технологій на уроці

Багато прийомів інтерактивного навчання забезпечують можливість вибору для вчителя різноманітних вправ, які сприяють ефективному розвитку критичного мислення молодших школярів: «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Крісло автора», «Коло ідей», «Навчаючись учусь», парна та групова робота, метод асоціацій, рольові ігри і т. д. Проте, варто підкреслити необхідність ретельної підготовки до кожного уроку, на якому використовуються такі види робіт. Адже необхідно, по-перше, чергувати їх з традиційними завданнями і, таким чином, передбачити та уникнути стомлюваності учнів, а, по-друге,

треба, щоб інноваційні завдання допомагали створити ситуації успіху для кожного школяра.

Зупинимось на деяких з них більш детально. *Мозковий штурм* - прийом швидкого некритичного висловлення думок, за допомогою яких можна швидко генерувати численні ідеї з певної проблеми або теми для подальшого обговорення [4]. Цей метод найкраще використовувати на уроках введення або повторення теми. Наприклад, у 1 класі із поглибленим вивченням англійської мови, вивчаючи тему “Animals” (“Тварини”), на дошці можна написати слово Animals, а навколо нього назви тварин, які учні називають самостійно. Коли всі назви записані, учням необхідно скласти запитання з одним із слів, вживаючи структуру “Have you got a ...?”, і дати коротку відповідь на нього. Такий метод стимулює учнів до мислення, швидкої реакції та кращому засвоєнню інформації.

Презентації на уроках іноземної мови дозволяють поєднувати у собі застосування мультимедіа та необхідного мовного матеріалу, який має на меті розвиток критичного мислення учнів. Перевага презентацій у тому, що їх можна використовувати на будь-якому етапі вивчення теми. Зазвичай, презентації мають гарний результат серед учнів молодших класів. Це можна пояснити саме віковими особливостями учнів, їх інтересом до нового та незвичайного. Наприклад, вивчаючи тему “School” (“Школа”) на уроці повторення, завдяки презентації учні можуть комплексно повторити вивчений матеріал, виконуючи цікаві завдання та читаючи на екрані різноманітні слова похвали за виконання цих завдань.

Метод проєктів у світовій педагогіці – не новий винахід, що “є практикою особистісно орієнтованого навчання, яке забезпечує всебічний розвиток особистості в процесі конкретної діяльності учня, на основі вільного вибору, з урахуванням його інтересів та можливостей” [6]. Він з’явився у 20-х роках минулого століття, дещо видозмінився і сьогодні є засобом ефективного навчання, виховання і розвитку особистості в різних ланках освіти. Засновником методу вважають американського педагога В.

Кілпатріка. В основі проекту лежить певна проблема. Елемент творчості робить проектну роботу суто індивідуальною. Працюючи над проектом, учні виконують невелику дослідницьку роботу: шукають та опрацьовують матеріал у підручниках та Інтернеті, виокремлюючи найголовніше, знаходять ілюстрації, готують проект до представлення в класі.

Висновки

Методи та прийоми технології розвитку критичного мислення учнів дійсно мають великий потенціал, реалізацію якого можна безпосередньо пов'язати з формуванням комунікативної компетентності учнів початкової школи. Розгляд питань, що стосуються досліджуваної проблеми, створює додаткову мотивацію до навчання. Учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво. Зазначена технологія стимулює загальну активність учнів, сприяє створенню плідного освітнього середовища й утвердженню системного характеру навчання та самонавчання. За своєю сутністю технологія формування критичного мислення має інноваційний характер, адже вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, komponувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися, самоствердитися.

Запропоновані методи формування та розвитку критичного мислення є основою для проведення уроків англійської мови. Завдання сучасного педагога - управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне та критичне мислення, прагнення постійно вдосконалюватися. І єдиним найефективнішим засобом досягнення мети є інноваційні технології навчання.

Список використаних джерел

1. Інноваційна освітня діяльність. Режим доступу: (<http://www.zakinppo.org.ua/2010%E2%80%9401%E2%80%9418%E2%80%9413%E2%80%9444%E2%80%9415/151%E2%80%942010%E2%80%9403%E2%80%9422>)
2. Дегтярьова Г. А. Підготовка вчителя до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти: навч.-метод. посібник. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2011. – 220 с.
3. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови . Рідна школа. 2011. № 8-9. С. 28–36.
4. Тімченко С. О. Критичне мислення: крок до комунікативної компетентності учня. Вивчаємо українську мову та літературу. Липень 2011. №19–21 (275–277). С. 2–9.
5. В чому принцип прийому «Шість капелюхів» та які його переваги? Вебінар: Навчаємо граючись: цікавинки з використання ігор на уроках природничого циклу. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/shist-kapelyuhiv-priyom-gradlya-rozvitku-kritichnogo-mislennya>
6. Волкова В. Інноваційні технології навчання від А до Я . К. : Шкільний світ. 2011. 96 с.
7. Державний стандарт початкової загальної освіти освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

Любов Драгомаца,

студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ЦІННІСТЬ КАЗКИ ЯК ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ ДЛЯ РОЗВИТКУ УЯВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито роль казки у розвитку уяви в молодшому шкільному віці на уроках англійської мови та показано, що саме казка є змістовною основою навчання і надає широкі можливості, є засобом формування позитивної мотивації навчання. Порівнюючи казку з іншими літературними жанрами, можна сказати, що саме в ній міститься вимисел, який надає їй фантастичності. Проведено дослідження, яке підтверджує позитивний вплив казки на розвиток уяви на уроках англійської мови.

Ключові слова: уява, молодший шкільний вік, казка, англійська мова, ігрова діяльність, навчання.

Вступ

Сьогодні перед сучасною школою стоїть важливе завдання – формування самостійної розумної особистості, яка має чудово розвинуту

уяву, добре володіє англійською мовою і може створювати щось зовсім нове та особливе, таке, що змінить на краще наш світ.

Актуальність досліджень уяви зумовлена тим, що уява як пізнавальний психічний процес людини знаходиться в тісному зв'язку з усіма іншими пізнавальними процесами, приймає участь у регуляції цілеспрямованої діяльності людини і формуванні образів бажаного майбутнього.

Уява є визначальною в процесі навчання та творчості школяра, адже вона надає йому можливість не тільки безпосередньо розглядати явись, а й диференціювати його, розглядати з різних боків, заглиблюватися в конкретні аспекти предметів і явищ і проектувати їх в образи бажаного майбутнього.

Метою нашої роботи стало вивчення розвитку уяви молодших школярів на уроках англійської мови за допомогою казок.

Гіпотезою нашого дослідження є встановлення того, чи справді казки допомагають розвивати уяву на уроках англійської мови в молодшому шкільному віці.

Дослідження проводилося на базі Ліцею №5 Івано-Франківської міської ради з 2 листопада по 11 грудня 2020 року. У дослідженні брали участь 32 дітей 2-В класу.

Виклад основного матеріалу

Казка – це народно-поетичний або писемно-літературний твір про передбачувано вигадані події чи осіб, іноді за участю фантастичних сил, який має повчальну мету.[1]

В основі казки лежить захоплива розповідь про вигадані події та персонажів, котрі в момент сприйняття переживаються як реальні.

Казка в силу своїх специфічних особливостей повинна виступати як змістовна основа навчання на ранньому етапі вивчення англійської мови. Присутність вимислу, фантастичності в казці робить її більше цінною в порівнянні з іншими літературними жанрами.

Дитина молодшого шкільного віку, слухаючи казку на уроці англійської мови відчуває існування фантастичного героя як реального, співчуває йому й переживає. Здатність до співпереживання й уяви народжує самостійну творчу діяльність дітей. При роботі з казкою вчитель може спиратися не тільки на досвід дітей, але й на їхню фантазію.

Ефективність використання казки при навчанні англійській мові залежить від організації структури заняття, від того наскільки погоджені навчальні можливості казки з конкретними завданнями процесу навчання, від того наскільки вдало підібрана казка для розвитку уяви в дітей. В організації заняття з казкою можна виділити чотири етапи:

- підготовчий - етап, під час якого усуваються можливі мовні й лінгвокраїнознавчі труднощі;
- сприйняття первинної інформації - етап першого читання казки, що сприяє розвитку вміння сприйняття необхідної інформації;
- контроль над розумінням основної сюжетної лінії;
- розвиток мовних навичок й вмінь усного мовлення[3].

Перед початком дослідження було проведено кілька методів оцінки рівня розвитку уяви молодших школярів. Для визначення рівня розвитку уяви дітей було застосовано анкету «Уява», опитувальник на визначення здатності дитини до уяви та метод спостереження за учнями. Анкета «Уява» передбачала 12 запитань, на які учні мали відповісти «так» або «ні». Метою проведення анкети було визначення рівня розвитку уяви в учнів. Опитувальник пропонував учню пофантазувати на тему: «Що відбудеться, якщо...?» Завданням дитини було дати як можна більше повних та оригінальних відповідей на поставлені запитання. Метою опитувальника було: дослідити здатність учня до уяви.

Щоб перевірити чи справді казки сприяють розвитку уяви в молодших школярів було використано кілька вправ, складених на основі казок на уроках англійської мови. Зокрема було застосовано такі вправи: «Казка навпаки»,

«Відгадай хто», «Асоціації», «Придумай застосування», «Ми автори» та «Вгадай настрої автора» [4].

Надалі, щоб перевірити нашу гіпотезу і з'ясувати чи справді за допомогою казок можна покращити розвиток уяви в початкових класах було проведено повторно ті ж методи оцінки, які проводилися перед початком нашого дослідження. А саме було повторно проведено анкету «Уява», опитувальник на визначення здатності дітей до уяви та метод спостереження. Завдяки проведеним методам було встановлено такі результати нашого дослідження:

Результати дослідження

Розглянемо результати дослідження по кожному методу, який проводився. Початкові результати спостереження виявили, що низький рівень уяви у 2-В класі мають 10 дітей, середній рівень – 17 дітей, високий рівень – 5 дітей. При проведенні повторного тестування, кінцеві результати стали такими: низький рівень уяви мають 7 дітей, середній – 15 дітей, високий – 10 дітей. Всього в класі є 32 учнів. Вони становлять 100%. Учні з низьким рівнем уяви при початкових тестуваннях становлять $10 \cdot 100 : 32 = 31\%$. Із середнім рівнем – $17 \cdot 100 : 32 = 53\%$. З високим рівнем – $5 \cdot 100 : 32 = 16\%$. При кінцевих результатах учні з низьким рівнем уяви становлять $7 \cdot 100 : 32 = 22\%$. Із середнім рівнем – $15 \cdot 100 : 32 = 47\%$. З високим рівнем – $10 \cdot 100 : 32 = 31\%$. Отож, бачимо кінцеві результати дослідження змінилися в кращу сторону.

Початкові результати анкети «Уява» виявили, що до блоку «дитина-реаліст» у 2-В класі належить 9 дітей, до блоку «здатна фантазувати» – 19 дітей, до блоку «багата уява» – 4 дітей. При проведенні повторного тестування, кінцеві результати стали такими: до блоку «дитина-реаліст» належить 5 дітей, до блоку «здатна фантазувати» – 16 дітей, до блоку «багата уява» – 11 дітей. Учні, які відносяться до блоку «дитина-реаліст» становлять $9 \cdot 100 : 32 = 28\%$. Учні блоку «здатна фантазувати» – $19 \cdot 100 : 32 = 59\%$. Діти блоку «багата уява» – $4 \cdot 100 : 32 = 13\%$. При кінцевих результатах учні блоку «дитина-реаліст» становлять $5 \cdot 100 : 32 = 16\%$. Учні блоку «здатна фантазувати»

– $16 \cdot 100 : 32 = 50\%$. Діти блоку «багата уява» – $11 \cdot 100 : 32 = 34\%$. Отож, бачимо кінцеві результати дослідження змінилися в кращу сторону.

Початкові результати опитувальника на визначення здатності до уяви виявили, що низький рівень уяви у 2-В класі мають 6 дітей, середній рівень уяви – 21 дитина, високий рівень уяви – 5 дітей. При проведенні повторного тестування, кінцеві результати стали такими: низький рівень уяви мають 3 дитини, середній – 20 дітей, високий – 9 дітей. Учні з низьким рівнем уяви при початкових тестуваннях становлять $6 \cdot 100 : 32 = 19\%$. Із середнім рівнем – $21 \cdot 100 : 32 = 65\%$. З високим рівнем – $5 \cdot 100 : 32 = 16\%$. При кінцевих результатах учні з низьким рівнем уяви становлять $3 \cdot 100 : 32 = 10\%$. Із середнім рівнем – $20 \cdot 100 : 32 = 62\%$. З високим рівнем – $9 \cdot 100 : 32 = 28\%$. Отож, бачимо кінцеві результати дослідження змінилися в кращу сторону.

Висновки

Отже, порівнявши отримані результати було встановлено, що використання казок як засобу розвитку уяви в молодших школярів на уроках англійської мови відіграє позитивне значення. За допомогою використання казок на уроках англійської мови можна справді покращити розвиток уяви в молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Казка. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%BA%D0%B0> (28.03.2021)
2. Гумовська Т.Ю. Роль казки на уроках англійської мови в початкових класах. Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.psyh.kiev.ua/Гумовська_Т.Ю._Роль_казки_на_уроках_англійської_мови_в_початкових_класах(29.03.2021)
3. Лінінська Ю.Л. Використання казки на уроках іноземної мови в початкових класах: посібник для вчителів англійської мови. Полонне, 2015. 37 с.
4. Тітов І.Г. Творча уява молодшого школяра: її критерії та функції у навчальній діяльності. Обдарована дитина. 2008. №10. с. 56–60.
5. Цікаві вправи для розвитку дитячої уяви. Режим доступу: <https://osvitanova.com.ua/posts/3209-tsikavi-vprav-dlia-rozvytku-dytiachoi-ujavy>(28.03.2021)

Марія Орищук,
студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ІНТЕРАКТИВНИЙ ПЛАКАТ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У даній роботі порушено одну з найактуальніших проблем навчання і виховання в умовах сучасності, а саме – розвиток творчих здібностей молодшого школяра, який можна ефективно реалізувати у початковій школі шляхом використання інтерактивних плакатів, зокрема на уроках англійської мови. Вивчення і дослідження дієвості використання цієї методики і є метою нашого дослідження.

Ключові слова: *здібності, урок англійської мови, інтерактивний плакат.*

Вступ

Термін «інтерактивність» походить від англійського слова, що означає «взаємодія». Інтерактивність – це здатність взаємодіяти або вести діалог з кимось (людиною) чи з чимось (наприклад, комп'ютером) [2, с.263].

Інтерактивний плакат – це електронний навчальний плакат, який має інтерактивну навігацію, що дозволяє відображати необхідну інформацію: графіку, текст, звук [1].

Використання інтерактивних плакатів у процесі навчання допомагає учням краще сприймати матеріал, підвищує інтерес до предмета, підвищує ефективність їх самостійної роботи та впливає на якість практичних навичок. Плакати формують вміння самостійно працювати з джерелами інформації, дозволяють учням побачити результати та оцінку своєї роботи, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання [5].

Результати дослідження

Для нашого дослідження ми розробили інтерактивний плакат, який використовували на уроках англійської мови в 2 класі при вивченні теми «Тварини» на етапі узагальнення та осмислення нового матеріалу [6]. Плакат

передбачає завдання для різних тварин та за успішно виконані завдання отримують подарунок – квиток у віртуальний зоопарк.

Особливості інтерактивного плаката на уроці англійської мови включають:

- простий у використанні – інтерактивний плакат не вимагає встановлення та має простий і зрозумілий інтерфейс;
- багатий візуальний матеріал – яскрава анімація явищ і процесів, фотографії та ілюстрації;
- висока інтерактивність – діалог між викладачем та учнем;
- груповий та індивідуальний підхід – дозволяє організувати роботу з усім класом (використання на інтерактивній дошці, демонстраційному екрані) та з кожним окремим учнем (робота на персональному комп'ютері);
- навчальний матеріал програм поданий у вигляді логічно завершених окремих фрагментів [4].

Після систематичного використання нами на уроках англійської мови інтерактивного плакату, ми також провели опитування серед вчителів ОЗО «Отинійський ліцей» Коломийського району Івано-Франківської області для узагальнення результатів нашого наукового дослідження [3] .

Опитування пройшли вчителі початкових класів та середньої школи. Стаж роботи вчителів в основному до 10 років.

Наступним питанням анкети було «Чи знаєте Ви що таке інтерактивний плакат».

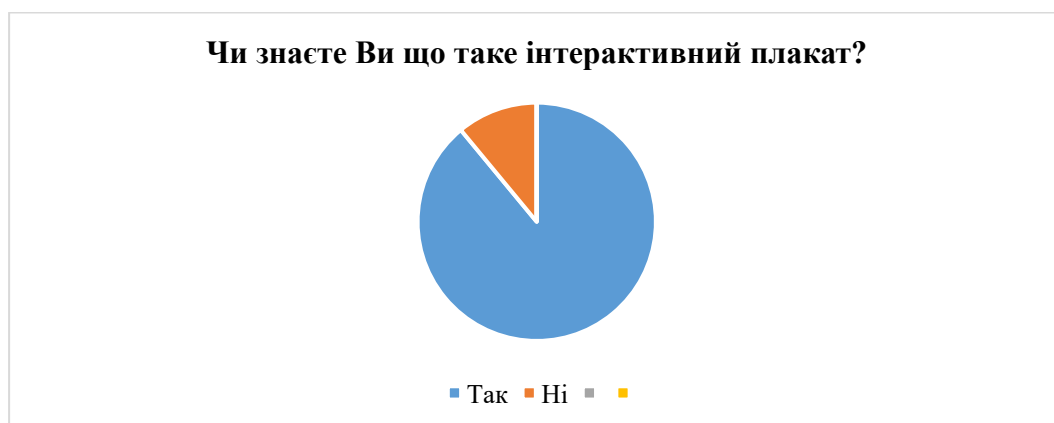

Рис. 1

Отримані результати (рис. 1) показали, що більшість вчителів ознайомлені з поняттям «інтерактивний плакат». Отже, сучасні цифрові технології активно використовуються в початковій школі.

Наступне запитання анкети – «Чи використовуєте Ви інтерактивні плакати на уроках англійської мови?». Результати (рис.2) продемонстрували, що 85% вчителів використовують інтерактивні плакати на уроках англійської мови, і тільки 15% вчителів ще не застосовували цей засіб при організації і проведенні уроку іноземної мови.

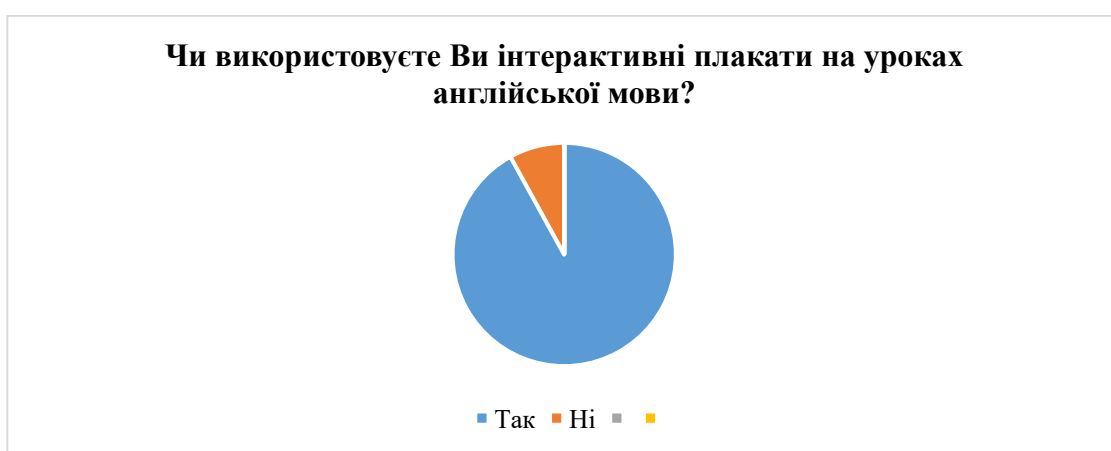

Рис. 2

Наступне запитання опитування – «З якою метою Ви використовуєте інтерактивні плакати на уроках англійської мови?». Ми отримали такі відповіді:

- для засвоєння нового граматичного матеріалу;
- для позитивного налаштування на уроці;
- для повторення лексичного матеріалу;
- для організації усного мовлення;
- для розвитку психічних процесів учнів;
- для розвитку творчості школярів.

Наступне запитання анкети – «Чи вважаєте Ви інтерактивні плакати ефективними в процесі розвитку творчості учнів на уроках англійської мови?». Ми отримали такі результати (рис. 3) – 90% вчителів вважають

інтерактивні плакати ефективним засобом розвитку творчості, і тільки 10% – не до кінця засвоїли використання даної технології і оцінили всі її потенційні можливості для розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.

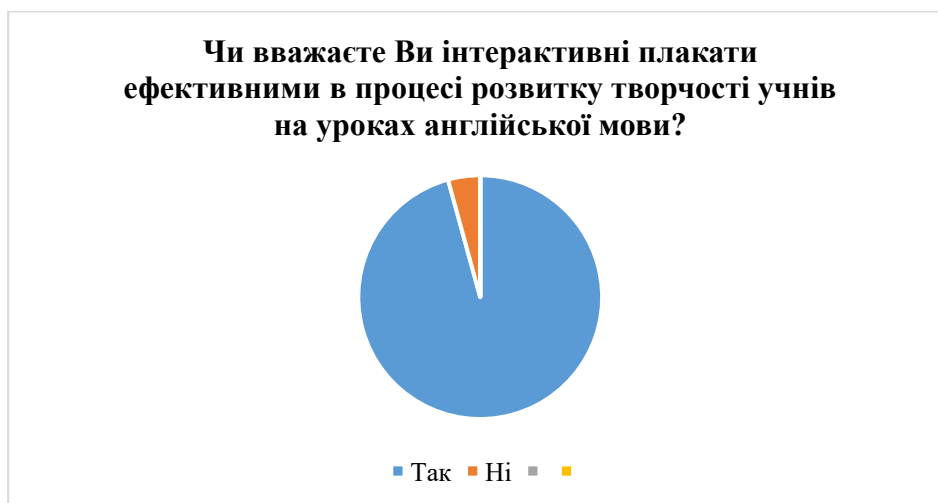

Рис. 3.

Вчителі використовують інтерактивні плакати на різних етапах уроку. Переважає етап засвоєння нового матеріалу.

Висновки

Отже, результати нашого дослідження показали, що інтерактивні плакати активно використовуються на уроках англійської мови та дійсно є ефективним засобом розвитку творчості молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Бельчев П.В. Інтерактивний електронний плакат як сучасний дидактичний засіб навчання фізики в загальноосвітній школі. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ : БДПУ, 2011. № 2. С. 73-77.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інтерактивні плакати: гугл-форма. URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdJCTpUWWdKxiJDmG5MfxUnMg6XJtqrPanXpppb3S1HU0194A/viewform> (дата звернення: 17.03.2021).
4. Копняк Н. Інтерактивний мультимедійний плакат. *Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища*: монографія / за заг. ред. С. Г. Литвинової. К. : ЦП «Компринт», 2015. С. 68-83.
5. Якорев Д. Інтерактивный плакат. Что это? URL: <http://wiki.itorum.ru/2011/08/interaktivnyj-plakat-chto-eto/> (дата звернення 17.03.2018).
6. Animals: веб-сайт. URL: <https://view.genial.ly/604f21704862990d23e0ed26/interactive-image-english-lesson-animals> (дата звернення: 18.03. 2021).

Богдана Чабан,
студентка педагогічного факультету,
Тетяна Близнюк,
кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ З КАЗКОЮ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Методика сучасного уроку іноземної мови тісно пов'язана з інтерактивними методами. Тому вчитель іноземної мови повинен бути креативним та артистичним, адже якість людської мови як засобу спілкування визначається двома характеристиками: швидкістю мовленнєвої реакції та широті кругозору. Ось чому інтерактивні методи, засновані на творчому підході до навчання даного предмету, сьогодні найперспективніші.

Ключові слова: інтерактивні методи, молодші школярі, англійська мова, казка.

Вступ

Загальному розвитку молодших школярів, їх соціалізації, комунікації та взаємодії з представниками різних вікових груп і статусів сприяють інтерактивні методи роботи. Уроки англійської мови є чудовим майданчиком для роботи з аутентичним матеріалом, зокрема казкою. Адже навчання через інтерактивні види діяльності у поєднанні з аналізом та осмисленням тексту, синтез засобів естетичного виховання ефективно й результативно впливають на формування естетичної культури учнів, сприяють індивідуальному художньому розвитку, зорієнтованості на естетичні цінності паралельно з розвитком англомовної компетентності молодших школярів.

Із казки починається знайомство учнів зі світом літератури, зі світом людських взаємин і з усім навколишнім світом у цілому. Казки розкривають дітям поетичний і багатогранний образ своїх героїв, залишаючи при цьому простір уяві. Моральні поняття, яскраво представлені в образах героїв, закріплюються в реальному житті й взаєминах із близькими людьми, перетворюючись у моральні еталони, якими регулюються бажання й учинки дитини.

На сучасному етапі викладання іноземної мови комунікативний підхід має провідну позицію. Його суть зводиться до інтерактивної природи спілкування. Правильна фонетика створює дітям психологічний комфорт в іншій мові. У молодшому віці учні роблять помилки природно, вдало долаючи їх і таким чином значно швидше рухаючись під час навчання. У цей період у дітей яскраво виражається здібність до імітації: вони абсолютно точно відтворюють чужу фонетику. У цей час не пізно правильно поставити дитині звуки, як у носія мови.

Виходячи з цього, зрозумілим є інтерес вчителів англійської мови до ефективного використання допоміжних засобів, які полегшують учням опанування важких для вимови звуків, запам'ятовування словосполучень, засвоєння нової лексики, спонтанне відтворення граматичних структур, допомагають дітям долати психологічний бар'єр при спілкуванні іноземною мовою.

Більш того, використання казок на уроках сприяє індивідуалізації навчання і розвитку мотивованості мовленнєвої діяльності учнів. При використанні казок на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли казка цікава сама по собі, і мотивація, яка досягається тим, що учневі буде показано, що він може зрозуміти мову, який вивчає. Це приносить задоволення і додає віру у власні сили і бажання до подальшого самовдосконалення.

Результати дослідження

Людська цивілізація циклічна. Цінності поколінь змінюються також періодично та циклічно, тому можна передбачити також конфлікт поколінь, для яких у пріоритеті різні цінності. Зараз існує три покоління в межах школи – X, Y, Z та Alpha. Головні пріоритети дорослих (покоління X) – повага до індивідуалізму, відповідальність, книжкове мислення. Педагоги (покоління Y, Z) ближчі до школярів, але вони схильні вносити елементи змагання, налаштовані на дітей-переможців, тоді як багатьом «новим» підліткам конкурси і креативний підхід не цікаві. Сучасні діти, «digital

children», учні НУШ, по-іншому покоління Alpha, – майже повна протилежність: інфантильні, орієнтовані на думку однолітків, з кліповим мисленням [4]. Адже для них звичайна традиційна книжка та звичайна, традиційна форма роботи, яка було 10 років тому, не є цікавою і не приносить хороших результатів навчання. Тому сучасний педагог повинен звертати увагу на різні інтерактивні й інноваційні методи та способи роботи з учнями у початковій школі.

Наші «нові» учні вирости серед новинних стрічок і клацання телевізійним пультом, де можливість вибору – їх головна цінність. Пошук – це те, що вони вміють найкраще. Для них завжди існує цікавіший сайт, найновіша інформація, яку треба лише знайти. Їхня перевага в тому, що вони мають здатність швидко «просівати» великі обсяги інформації, одночасно листуватися з багатьма людьми й оперативно реагувати на нові повідомлення, будучи «дітьми гаджетів» і вимагають цікавих інтерактивних форм роботи на уроці англійської мови. Подобиці та винятки їх особливо не цікавлять, ці учні ігнорують довгі тексти і звертання, особливо усні, тому задушевні розмови і лекції не їхній улюблений метод навчання. Наслідок та «слабинка» цього – слабка пам'ять і проблеми з концентрацією уваги.

Завдання НУШ – знайти підхід та шлях до розуму і серця цього покоління. І справа не тільки в тому, що треба говорити «їхньою» мовою технологій, будь-яке завдання розбивати на десяток дрібних, розписувати кожен крок і не сподіватися на допитливість. Треба розуміти: шаблони не обмежують, а, навпаки, заспокоюють покоління Alpha. А креативність вмикається, коли вони знаходять недоліки в шаблонах або шукають нові версії.

Часто такі учні є творчими особистостями. Характеризуючи творчу особистість у цілому, можна констатувати такі її особливості [5]:

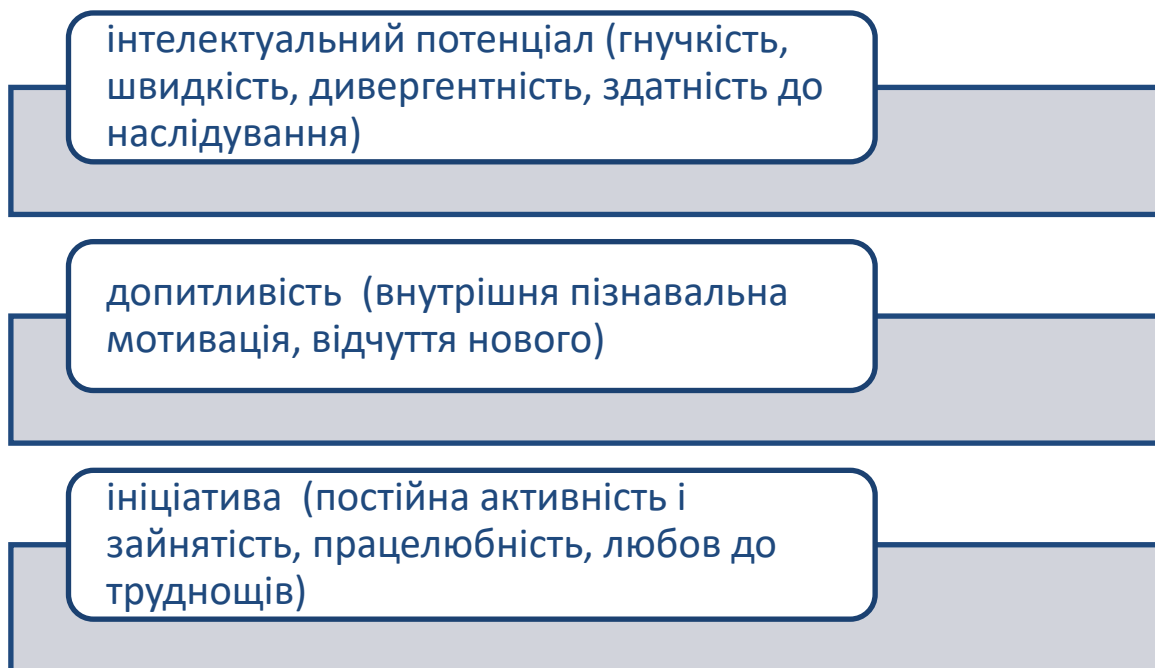

Рис. 1. Особливості творчої особистості учня

До перелічених вище ще додаємо незалежність, самостійність, прагнення до самовираження; оригінальність, творчість, прагнення до творчих задач та занять, винахідливість; ерудиція, самореалізація. Ці якості ведуть до прояву творчості на різних рівнях та етапах реалізації. Вважається, що в процесі свого життя особистість проходить декілька етапів свого розвитку, основним з яких вважається період дитинства. Розвиток творчої особистості - це постійні зміни [2], пошук себе та оцінка зовнішнього світу. Тому на часі потреба впровадження інновацій в освіту. І ці нові зміни дадуть можливість новому поколінню знайти себе і своє місце у класі, школі, суспільстві та світі.

Відомий афоризм «Нове життя нового прагне слова» можна перефразувати стосовно ключових тенденцій сучасної освіти, особливо початкової, наступним чином: НУШ має бути ментально та формально концепцією навчання з новим підходом. Це, перш за все, повинно проявлятися у впровадженні інновацій в освіті. Оскільки НУШ XXI століття повинна стати результатом значних змін в освітній системі, що мали місце за останні десятиліття, то ці процеси реформації шкільних устроїв неможливі без впровадження інноваційних процесів та методик в освітні програми, установи,

підручники, і все це вимагає глибокого наукового та практичного коригування та осмислення. Багато дидактів та педагогів, зокрема М. Бургін, Н. Юсуфбекова, О. Арламов, намагаються нові тенденції поєднати із такими вимогами сучасного суспільства, як передовість у чомусь, сучасність, прогресивність, компетентність, тобто осмислити школу по-новому, тобто сучасно, інноваційно [6].

Інновація з латинської – оновлення, тобто певне нововведення, яке в межах школи має бути поєднане зі змістом, формою та методами навчання та виховання, а головне – у взаємовідносинах між членами навчально-виховного процесу, у тому числі – між учителем та учнем. Освітніми інноваціями є новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності (положення). Тому слід достосовувати програми та матеріал до сучасного покоління. Це можна зробити за допомогою саме інновацій в освіті. Крім того, зараз у центрі уваги теорія педагогічного партнерства, партнерської взаємодії між учителем та учнем, а також побудови навчального процесу на основі принципу академічної доброчесності. Тож потрібно взяти до уваги, що інноваційність в освіті повинна полягати в упровадженні комплексної діяльності із формування, освоєння та поширення різного роду нововведень.

Згідно із Державним стандартом початкової освіти, однією із ключових компетентностей є саме інноваційність як відкритість до нових ідей, ініційована змінами в навчальному середовищі. Це повинно стати підвалиною для забезпечення подальшої здатності успішного навчання та провадження професійної діяльності [5]. Оскільки, за Л. Вікторовою, «...інновації – це оновлення, зміни, впровадження новизни» [4], то НУШ повинна шукати нові підходи до впровадження Державного стандарту, створення нового освітнього середовища і пошуку нових методик навчання.

Інноваційність як ключова компетенція поєднана із бажанням та потребою дитини розвиватися, учитися впродовж життя, що є неможливим без інтерактивну як способу взаємодії із навколишніми. Взаємодія між учасниками навчального процесу є надважливою для досягнення успіху. Оскільки «інтерактивний» – це здатний до взаємодії, до діалогу, то інтерактивні методики – це такі, що передбачають створення комфортних умов навчання, за яких відбувається діалог між учасниками, а кожен учень відчуває свою успішність, реалізує свій інтелектуальний та діяльнісний потенціал, знаходить свою важливу роль у навчальному процесі класу.

Якщо інтерактивне навчання правильно зорганізоване, то в таких умовах в класі панує атмосфера співробітництва, а не суперництва, взаємодії, взаємодопомоги, роботи на результат і колективну співпрацю. Інтерактивне навчання має, безумовно, перевагу над індивідуальним навчанням, бо в процесі інтерактивну учні не тільки засвоюють нові знання, а й одержують можливість продукувати набути знання та досвід, розвивати навички креативності, мобільності, гнучкості у вирішенні поставлених завдань. Щоб реалізувати інтерактивне навчання, найкраще застосовувати рольові ігри, моделювати життєві ситуації, розв'язувати життєво важливі проблеми, обговорюючи та моделюючи реальне життя.

Педагоги практикують різні інтерактивні форми роботи з казкою, тому що вони розвивають критичне мислення, здібності аналізувати, навички спілкування і сприйняття первинної і необхідної інформації, розуміння сюжетної лінії, розвиток мовних навичок та навички роботи в команді.

На уроках англійської мови учні працюють з фрагментами казок різних авторів: Льюїс Керролл ("Аліса в Країні чудес" та "Аліса в Задзеркаллі"), Брати Грімм (Little Red Riding Hood, Rapunzel, The Frog Prince), Ганс Християн Андерсен (Two Brothers, The Money), Cinderella / Попелюшка (Версія Шарля Перо, версія Братів Грімм)

Наприклад, дітям було б цікаво також англійські народні казки (Том Тіт Тот, Нічний пасажир, Малюк Брауні).

У нашому дослідженні ми розглядаємо, як імплементувати інтерактивне навчання на уроках англійської мови в початкових класах, використовуючи казку.

Наприклад, одним з ефективних методів вивчення нових лексичних одиниць є метод драматизації казок як метод розвитку розумової діяльності та критичного мислення. Здебільшого він використовується в 4 класі, коли учні вже добре володіють словом. Часто її використовують для з'ясування змісту прочитаної казки чи для осмислення окремих фраз або слів.

Метод драматизації дозволяє успішно розвивати творчі здібності, уяву, активність і самостійність. «Метод засновано на виконанні учнем ролі героя казки. Учень створює образ героя, який жив колись або живе зараз, роль героя в художній літературі або вигаданого героя, персонажа».

Для драматизації підходить дуже добре казка . Прочитане речення з неї демонструється, тобто виконуються описані дії. А під час читання розподіляються особи. Поступово до драматизації вводять не одну, а дві та більше дій. Якщо виникають складнощі під час драматизації, то вчитель відповідно до вимови слів виконує необхідні дії сам, а потім їх повторюють учні. Така діяльність передбачає залучення учнів молодших класів до реального співробітництва, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, можливості почуватися вільно. Драматизація сприяє розвитку мислення, розробці прийомів співтворчості та інтелектуальної напруги, передбачає експериментування дітьми, гнучке і гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, педагогічно скерованої.

Під час драматизації казки діти залучаються до мистецтва художнього слова, формується техніка та логіка усного мовлення, розвивається вимова та долаються мовленнєві недоліки. Учні засвоюють основні етапи роботи з казкою, вчаться логічним наголосам у мовних текстах і використанню засобів їх виділення, знайомляться з видами пауз.

Уроки англійської мови з використанням драматизації сприяють зняттю емоційної скутості учнів, невпевненості в собі, активізують здібності,

допомагають застосовувати їх невеличкий життєвий досвід, набутий як на уроках, так і на позашкільних заходах. Учні молодших класів опановують необхідну суму знань з акторської майстерності, розвивається їх фантазія та увага, увага, спостережливість, допитливість. Самостійність учнів під час виконання ролей здебільшого залежить від того, чи знають вони зміст казки, твору. [7]

Паралельно тут діти вивчають не лише англійську мову, не лише вдосконалюють свою англійську компетентність. Вони не просто вивчають слова, повторюють граматику, думають по – англійськи, але вони працюють творчо, аналізують, критично розвиваються, збагачують свою фантазію, а фантазія веде до розвитку різних здібностей. Тому в початковій школі досить ефективними на уроках англійської мови є драматизації казок.

Висновки

Таким чином, дослідивши роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови, можемо прийти до висновку, що казка є змістовною основою навчання і представляє широкі можливості. Розвиваючий аспект є провідним на ранньому етапі навчання, оскільки на у початковій школі в учнів формуються основи багатьох найважливіших здібностей, здійснюється їхній розвиток. Казковий матеріал є прекрасною основою для вирішення багатьох завдань. Казки потрібні дітям, тому що вони є необхідним підґрунтям для розвитку особистості молодшого школяра. Інтерактивна форма роботи, у свою чергу дуже успішно допомагає інтегрувати казку й використовувати матеріал на уроках англійської мови, тому що такий підхід сприяє розумінню змісту прочитаного, розвиває інтерес до вивчення предмету, формує позитивну мотивацію школярів на початковому етапі вивчення англійської мови. Крім того, традиційна форма роботи змінюється на інноваційну, або поєднується з нею. Таким чином пропонується форма роботи зацікавлює нове, таке складне покоління дітей до навчання, мотивує їх вчитися, викликає, породжує інтерес до нового.

Список використаних джерел

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0946-00>
2. Мироненко Ю. Л. Психологічні особливості творчої особистості. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/26295/1/Myronenko.pdf>
3. Мірошникова Аліна. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло. Режим доступу: <https://liko-school.kiev.ua/zmi-pro-nas/193-nove-pokolinnia-ditei-iaki-vony-iak-ikh-zrozumity-ta-iak-navchaty-5-laifkhakiv-dlia-vchytelia>
4. Вікторова Л. В. Інноваційні процеси в освіті / інновації в освіті. – 2002. - № 2. – 6 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
6. Стрикал Н. Використання інновацій у навчальному процесі в початкових класах. Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/545>
7. Зубрик А. (2020). Інтерактивні методи і прийоми навчання англійської мови учнів початкових класів. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», Том 2, № 28, с. 87-92. Режим доступу: <https://op.ua/ru/pedclass/naukova-stattya/interaktivni-metodi-i-priyomi-navchannya-angliyskoyi-movi-uchniv-pochatkovih-klasiv>

Розділ 4

СПЕЦІАЛЬНА ТА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Оксана Ткачук,

студентка Інституту післядипломної освіти
та довузівської підготовки,

Оксана Джус,

доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ДИСГРАФІЄЮ

У статті висвітлено результати експериментальної перевірки ефективності комплексу психолого-педагогічних засобів діагностики і методичного комплексу логопедичної роботи з корекції дисграфічних порушень у молодших школярів.

Ключові слова: діагностика, логопедична робота, корекція, дисграфічні порушення, початкова школа.

Вступ

Впровадження у загальноосвітнє середовище інклюзивного навчання зумовлює пошук якісно інших форм організації навчання, а також розробки сучасного змісту та технологій корекційно-розвивального впливу. Формування в учнів початкових класів із порушеннями усного та писемного мовлення мовної та мовленнєвої компетенції займає провідне місце у чинних програмах з усіх навчальних предметів.

Актуальність вирішення проблеми корекції та формування навичок писемного мовлення зумовлена значним збільшенням кількості учнів закладів загальної середньої освіти, які відчують труднощі вже на початковому етапі навчання грамоти.

Корекційну роботу з учнями початкової школи з дисграфією вивчали О. Азова, О. Н. Голуб, Е. Данілавичюте, Л. Журавльова, Л. Коваль, Ю. Коломієць, О. Корнєв, Р. Лалаєва, Є. Соботович, В. Тарасун, Н. Чередніченко) [1-5].

Водночас проблема специфіки оволодіння писемним мовленням даною категорією дітей, причин труднощів засвоєння ними письма та з'ясування механізмів порушень письма, розробки освітніх та навчально-корекційних умов, що є найбільш ефективними для забезпечення успішності навчання учнів із порушеннями писемного мовлення, потребує актуалізації. Актуальність проблеми зумовила вибір теми дослідження.

Результати дослідження

Аналіз літератури підтвердив актуальність проблеми діагностики та корекції дисграфії у молодших школярів ЗЗСО у сучасному освітньому просторі. Встановлено, що при розв'язанні даної проблеми досягнуто значних успіхів. Незважаючи на істотні зміни сучасних уявлень про причини і механізми виникнення дисграфії та шляхи її подолання, зафіксована стійка тенденція до суттєвого збільшення кількості дітей із порушеннями письма. Це підтверджують наявні протиріччя між сучасними вимогами навчального процесу та можливостями дітей із дисграфією повноцінно опанувати знання, уміння та навички з предметів мовного циклу. Вищезазначене і зумовило необхідність осучаснення та удосконалення технологій логопедичної та психолого-педагогічної допомоги дітям із порушеннями письма в умовах логопедичних пунктів при ЗЗСО і в школах з інклюзивною формою навчання.

Комплексний підхід забезпечив розуміння поліморфності причин та механізмів виникнення дисграфічних помилок та неоднорідності структури дисграфічних порушень у молодших школярів.

Виділено три групи дітей залежно від характеру порушених механізмів. Найчастіше причиною порушень письма був низький рівень розвитку слухових функцій та операцій (контролю, фонематичних уявлень, аналізу та синтезу), графомоторних навичок та недостатній рівень опанування лінгвістичних знань, умінь і навичок. Переважно низькі показники розвитку у молодших школярів із дисграфією когнітивних функцій (оперативної слухо-мовленнєвої пам'яті, уваги), несформованість таких важливих компонентів навчальної діяльності, як мотивація, контроль та самоконтроль ускладнювали характер

мовленнєвої симптоматики дисграфії в учнів експериментальної групи. Саме поєднання у дослідженні нейропсихологічного та психолінгвістичного підходів до аналізу порушень письма переконливо підтвердило той факт, що порушення усного мовлення не були провідною причиною виникнення дисграфії, про що свідчить наявність патологічних багатотипових помилок в письмових роботах у 84,1 % учнів з нормотиповим розвитком.

Апробовано корекційно-розвивальний методичний комплекс логопедичної роботи з подолання дисграфії в учнів 2-3 класів ЗЗСО м. Івано-Франківська. Підґрунтя його змісту склали теоретичні положення про складну психологічну структуру процесу письма, психологічні передумови, психофізіологічні механізми, які забезпечують його засвоєння; поетапне формування розумових дій. Комплекс включав поєднання традиційних та авторських корекційно спрямованих методик, які склалися із класичних та авторських багатоваріативних дидактичних ігор, усних та письмових вправ, завдань, комп'ютерних ігор.

Констатовано не лише кількісні, але і якісні позитивні зміни щодо поширеності та характеру усіх типів дисграфічних та дизорфографічних помилок. Поетапне та систематичне використання корекційно-розвивального комплексу на заняттях сприяло поступовій інтеріоризації розумових операцій, що забезпечило успішне засвоєння звуко-буквеного та орфографічного образу слова. Встановлено істотне підвищення рівня розвитку лінгвістичних знань, умінь та навичок, інтелектуальної активності, зростання впевненості у власних можливостях та подолання негативного ставлення до навчального предмету «Українська мова». Водночас встановлено, що внаслідок наявних особливостей психоемоційного розвитку учнів із дисграфією подолання у них дисграфії та дизорфографії потребуватиме постійного логопсихологічного супроводу протягом усього періоду навчання у початкових класах.

Висновки

На основі аналізу науково-теоретичної літератури та результатів дослідження обґрунтовано та розроблено методичний комплекс корекційно-

розвивальної логопедичної роботи, спрямований на подолання дисграфічних порушень у письмі молодших школярів. Таким чином, аналіз результатів експерименту переконливо підтвердив обґрунтованість та ефективність розробленого методичного комплексу корекційно-розвивального навчання, в основі якого лежить урахування структури дисграфічного порушення та порушених механізмів процесу письма.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Корекційні програми для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>
4. Логопедія: Підручник. За ред. М. К. Шеремет. Ви. 5-те. К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
5. Наказ Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (26.07.2018 № 814). Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 917 від 16.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814729-18>

Діана Тонюк,

студентка Інституту післядипломної освіти
та довузівської підготовки,

Оксана Джус,

доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ОБСТЕЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті висвітлено результати педагогічного експерименту щодо діагностування стану сформованості усного мовлення в дітей старшого дошкільного віку за допомогою мовленнєвої картки.

Ключові слова: усне мовлення, старші дошкільники, логопедична група, мовленнєві порушення, мовленнєва картка розвитку.

Вступ

Актуальність дослідження зумовлена питанням, яке постало перед закладами дошкільної освіти (ЗДО) про створення відповідних психолого-педагогічних умов для діагностування розвитку мовлення дітей 6-го року життя з урахуванням психофізіологічних особливостей цього віку, а також відповідної підготовки до шкільного навчання.

Під час проходження виробничої практики ми зауважили, що, крім дітей, які відвідують логопедичну групу, діти в групах загального розвитку мають мовленнєві порушення і кількість цих дітей щороку збільшується. Питанню діагностики шкільної зрілості дитини, а особливо її мовленнєвої компетентності, в системі дошкільної освіти приділяється, на нашу думку, недостатня увага з боку практиків, діагностичні методики практично не використовуються в умовах ЗДО. Як наслідок, – до школи приходять недостатньо підготовлені «шестирічки».

Усвідомлення об'єктивної потреби обстеження стану сформованості усного мовлення у старших дошкільників, недостатня розробленість цієї проблеми в теоретико-методологічному та методичному аспектах, істотні

труднощі її вирішення в практичному плані зумовили вибір теми дослідження.

На думку А. Богуш, М. Вашуленка, Ю. Гільбуха, Н. Гуткіної, Е. Данілавічюте, А. Іваненко, З. Ленів, І. Марченко, Н. Пахомової, Є.Соботович, М. Шеремет сформованість усного мовлення, готовність до використання одиниць мови й усвідомлення її знакової системи, що забезпечує спеціальні вміння з читання та письма є основою мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі, яку необхідно діагностувати [1; 2].

Результати дослідження

По-перше, аналіз психолого-педагогічних джерел і сучасних підходів до розвитку, виховання та навчання дітей у закладах дошкільної освіти свідчить, що однією з провідних проблем готовності до навчання в школі є формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку. Сформованість усного мовлення на етапі вступу до школи є вагомим рушієм для здобуття дитиною початкової освіти. Відповідно, важливо обстежити дитину наприкінці навчання в закладі дошкільної освіти, щоб отримати дані про наявний стан речей і прийняти рішення про подальшу освітню траєкторію дитини.

По-друге, нами було визначено рівні сформованості мовлення у дітей старшого дошкільного віку за показниками: раннього психомоторного та мовленнєвого розвитку; стану загальної та дрібної моторики; стану оптико-просторового гнозо-праксису та сенсорних здібностей; імпресивного мовлення; експресивного мовлення, які є відображені в мовленнєвій картці розвитку.

По-третє, аналіз отриманих результатів експериментального дослідження засвідчив, що дошкільники з мовленнєвими порушеннями мають значно нижчий рівень стану сформованості усного мовлення, ніж їх однолітки без порушень.

Порівняльні дані результатів дослідження сформованості усного мовлення старших дошкільників групи загального розвитку та логопедичної групи подані у таблиці.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз результатів експериментального дослідження, проведеного на базі закладу дошкільної освіти (ясел-садка) «Горобинка» м. Косова Івано-Франківської області та групи для дітей з порушеннями мовлення Косівського закладу дошкільної освіти (ясел-садка) «Сонечко»

Складові та рівні мовленнєвої готовності		Кількість дітей	Експериментальні групи			
			20 дітей	%	20 дітей	%
		Діти з поруш. Мовл.		Діти без поруш. Мовл.		
Ранній психомоторний та мовленнєвий	Високий	–	–	2	10	
	Достатній	4	20	10	50	
	Середній	10	50	4	20	
	Низький	6	30	4	20	
Стан загальної та дрібної моторики	Високий	4	20	14	70	
	Достатній	10	50	4	20	
	Середній	6	30	2	10	
	Низький	–	–	–	–	
Стан оптико-просторового гнозо-праксису та сенсорних	Високий	2	10	10	50	
	Достатній	6	30	8	40	
	Середній	10	50	2	10	
	Низький	2	10	–	–	
Імпресивне мовлення	Високий	2	10	6	30	
	Достатній	6	30	10	50	
	Середній	8	40	2	10	
	Низький	4	20	2	10	

Експресивне мовлення	Високий	–	–	6	30
	Достатній	2	10	4	20
	Середній	12	60	8	40
	Низький	6	30	2	10

Висновки

Аналіз даних дослідження засвідчив, що дошкільники з мовленнєвими порушеннями мають значно нижчий рівень стану сформованості усного мовлення, а відповідно й мовленнєвої готовності до школи за всіма показниками, хоча з ними проводилась корекційно-розвиткова робота, ніж їх однолітки без порушень. Проте у значної частини випускників ЗДО загальної групи розвитку, мовленнєвий розвиток недостатній, наявні відхилення у вимові від окремих звуків до всіх компонентів мовлення, що свідчить про наявність у них загального недорозвинення мовлення III рівня та їхню мовленнєву невідповідність до школи. Разом з тим 50% обстежених дітей групи загального розвитку і 80% дітей-логопатів мають недостатній рівень стану експресивного мовлення, що свідчить про необхідність надання цим дітям систематичної логопедичної допомоги з метою не лише корекції мовленнєвих порушень, а й розвитку комунікативних компетенцій і передумов до навчання грамоти, для попередження шкільних труднощів і формування шкільної зрілості (особливо мовленнєвої готовності до навчання).

Список використаних джерел

1. Логопедія: Підручник. За ред. М. К. Шеремет. Ви. 5-те. К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
2. Шеремет М. К. До проблеми мовленнєвої готовності дітей до навчання в школі. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Вип. 28, 2014. С. 248-251. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_28_53.

Розділ 5

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Вікторія Заліщук,

студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І ПОДОЛАННЯ

ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ВЧИТЕЛІВ

З оціночної точки зору внутрішньо-особистісний конфлікт можна уявити як боротьбу двох позитивних чи двох негативних тенденцій або як боротьбу позитивної і негативної тенденції у психіці одного суб'єкту. Можливі варіанти, коли тенденції мають у собі і позитивні, і негативні моменти одночасно (наприклад, запропоноване підвищення на посаді передбачає небажаний переїзд на нове місце проживання).

Ключові слова: *конфлікт, внутрішньоособистісний конфлікт, учитель.*

Вступ

Внутрішньоособистісний конфлікт - це конфлікт у середині психічного світу людини, який пов'язаний із зіткненням у її свідомості потреб, інтересів, цінностей, цілей, ідеалів. Такий конфлікт може бути як усвідомлений, коли людина розуміє свою проблему і намагається її вирішити, так і не усвідомлений, коли людина не розуміє у чому є проблема.

В основі переживання людиною внутрішньоособистісного конфлікту лежать суперечності, що виражають неузгодженість певних настанов, смислових позицій людини і спричиняють психологічний дискомфорт. Хоча цей психологічний феномен має внутрішню локалізацію, однак його виникнення здебільшого визначається специфікою взаємодії особистості з соціальним оточенням.

Загалом ситуація внутрішньої суперечливості та конфліктності не лише природна, а й необхідна для розвитку особистості вчителя. Однак невирішений конфлікт може перетворитися на постійне джерело

невдоволення самим собою й оточенням, спричинити високий рівень тривоги, заниження самооцінки і впевненості у собі, зумовлювати процеси психосоматизації та емоційного вигорання (Р. Бернс, Л. Мітіна, К. Роджерс, В. Юрченко та ін.). Тому важливим є надання вчителям психологічної допомоги в ситуаціях внутрішньоособистісних конфліктів. Водночас сприяння розвитку здатності вчителів до конструктивного розв'язання таких конфліктів є одним зі способів підвищення їхньої копінг-ресурсності, стресостійкості та професійного потенціалу, адже усвідомлення власних внутрішніх процесів – один зі шляхів кращого розуміння вихованців і взаємодії з ними. Вивчення структури внутрішньоособистісних конфліктів та особливостей їх подолання дає змогу ефективніше вирішувати такі завдання.

Проблема внутрішньоособистісних конфліктів учителів і особливо їх подолання є малодосліджена у психології. Нині відомі дослідження специфіки рольових конфліктів (Н. Водоп'янова, О. Корнеєва та ін.), внутрішньоособистісних суперечностей вчителів як внутрішніх детермінант їхнього професійного розвитку (О. Кузьменкова, Л. Мітіна), притаманних вчителям особливостей психологічних захистів (О. Кружкова, К. Романова, Т. Яценко та ін.).

Теоретичну основу розгляду внутрішньоособистісного конфлікту як психологічного феномену становлять роботи корифеїв психологічної науки Л.С.Виготського, Л.І.Божович, В.В.Століна, Б.В. Братуся, В.А.Петровського, С.А.Абульханової-Славської, С.Л.Рубіншейна, О.М.Леонтьєва, В.С.Мерліна, А.Г.Лурії, Б.Г.Ананьєва. Свій внесок у вивчення означеної дефініції внесли вітчизняні психологи Н.В.Чепелева, Г.В.Ложкін, Е.Ф.Зеєр, Т.Ю.Левченко, Н.І.Пов'якель, Л.Ф.Ткачова, Т.М.Дубчак, Н.Є.Герасімова та інші.

Результати дослідження

Найбільше поширення в психологічному вивченні конфліктів отримали опитувальні методи. Відповідно до тих чи інших конкретних завдань чи ситуацій дослідники розробляють спеціалізовані тести.

Аналіз літературних джерел показав, що внутрішній особистісний конфлікт можна визначати як гостре негативне переживання, яке викликане тривалою боротьбою структур внутрішнього світу особистості, що відбиває суперечливі зв'язки із соціальним середовищем і яке затримує ухвалення рішення.

Категорія внутрішніх особистісних конфліктів об'єднує психологічні конфлікти, які виникають через зіткнення різноманітних особистісних утворень: мотивів, цілей, інтересів т.п., що представлені в свідомості індивіда відповідними переживаннями..

Загальне ж значення внутрішніх особистісних конфліктів у психічному житті людини визначається тим, що змінюються колишні і формуються нові відносини особистості; змінюється сама структура особистості.

Внутрішній особистісний конфлікт завжди індивідуальний, носить особистісний характер. Тому його подолання залежить від таких факторів особистості, як вік, стать, характер, темперамент, соціальний стан, цінності й ін. Це обумовлює те, що універсальних способів подолання внутрішніх особистісних конфліктів, що однаково підходять для всіх людей і ситуацій, не існує.

Ефективні стратегії подолання внутрішнього особистісного конфлікту спрямовані на "роботу" з самою проблемою, зі змістом виниклого протиріччя і мають своєю метою подолання тих перешкод, які створює дана проблема на шляху можливості самоактуалізації особистості, її самореалізації і повноцінного життя.

Отже, головним шляхом і умовою подолання внутрішньособистісних конфліктів є саморозвиток і самозміни особистості. Це і формування власної, критично осмисленої системи цінностей, і розуміння власних бажань і потреб, і підвищення самоефективності в різних сферах життєдіяльності, і досягнення впевненості, гнучкості і реалістичності мислення і рівня домагань, розвиток саморефлексії і навичок вирішення внутрішньо-зовнішніх проблем.

Висновки

Виникнення внутрішньоособистісних конфліктів пов'язано із рядом причин внутрішнього та зовнішнього характеру. При їх виявленні необхідно спиратися на вид самого внутрішнього конфлікту та вікові особливості особистості. Детермінанти виникнення внутрішнього конфлікту обумовлюють його функціонування, що може набувати більш або менш конструктивного характеру.

До умов подолання внутрішньоособистісних конфліктів відносять: усвідомлення і визнання суперечностей; бажання змінюватися і розвиватися; розуміння себе, власних потреб і пріоритетів, шляхів і способів досягнення цілей; здатність робити вибір і нести за нього відповідальність. Особистісними чинниками, які сприяють вирішенню конфліктів виступають розвиток впевненості у собі, відчуття самоефективності і контролю за подіями власного життя; вибудовування несуперечливої, диференційованої, критично осмисленої системи цінностей; наявність реалістичного рівня домагань, реалістичного сполучення екстернального й інтернального локусів контролю; реалістичної часової перспективи; здатність змінюватися, приймати нові цінності; наявність знань, навичок і компетенцій необхідних для подолання зовнішньо-внутрішніх проблем, наприклад, рефлексивних навичок, навичок регуляції негативних психоемоційних станів, володіння алгоритмами вирішення різноманітних зовнішньо-внутрішніх проблем і т.п.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш. А. Роздуми про гуманну педагогіку / Ш. А. Амонашвілі. – Київ, 2005. 60 с.
2. Басова Н. В. Педагогіка і практична психологія / Н. В. Басова. – Київ, 2000.
3. Богатова Л. А. Збірник психологічних тестів / Л. А. Богатова. – Київ, 2008.
4. Борищевський М. Й. Причини конфліктів / М. Й. Борищевський. – Київ: Ранок, 2005. 150 с.
5. Ващенко І. В. Види конфліктів / І. В. Ващенко. – Київ, 1998. 90 с.

Nataliia Koturbash,
the 1-st year student of Master`s degree
of Primary Education
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University, Ukraine

SOME ASPECTS OF ANTI-ALCOHOL EDUCATION

CHILDREN AND YOUTH

The publication highlights the tasks of the school to form in students a responsible attitude to their own health. The problem of alcohol consumption by children and youth has been updated.

Key words: *anti-alcohol education, children and youth, social factors.*

Introductions

Among the reasons for the use of alcohol by children and young people are family customs and traditions. The fact is that children adopted in the family are perceived as a model and this can lead to a subjective need to follow them [1, p. 58].

Alcohol is also used for appetite for the first time. Strong drinks "cure". In addition, the child sometimes tastes alcohol out of curiosity. They participate in alcohol consumption on traditional holidays, family celebrations, together with guests, etc. In adolescence, the reasons for alcohol use sound like: how "it was inconvenient to lag behind peers", "friends persuaded", "for company", "for the sake of courage", etc. [2, p. 97].

A favorable factor in the alcoholization of minors is the actual "alcoholic family", in which drunken parents are often lenient with children and more often fulfill the desire of children to "drink". In addition, the irritability and bad mood of alcoholic parents, which occurs in the absence of alcohol, create in children the illusion that strong drinks are a positive factor that contributes to a "good atmosphere" in the family. Therefore, children perceive the traditions of drunkenness as normal and easily get used to them [1, p. 58].

As for prosperous families, the first acquaintance of children with alcohol takes place here on the initiative of parents. Children are taught to drink alcohol "in

moderation." Children of parents who allegedly "culturally" drink alcohol are also at potential risk of becoming addicted to alcohol. A family that consumes alcohol "culturally" also develops a tradition of drinking strong drinks.

Research results

It is obvious that the "strong" reason for alcohol consumption is aggressive advertising of beer and other beverages containing alcohol.

In the process of scientific research, a contradiction was revealed. On the one hand, the Law of Ukraine "On Advertising" states that advertising of alcoholic beverages and tobacco products is prohibited on radio and television from 6.00 to 23.00, on the front and last pages of newspapers, on magazine covers, on external and internal surfaces. public vehicles and the subway, that this type of advertising can not be placed closer than 300 meters in line of sight from the territory of preschools, secondary schools and other educational institutions [3, p. 1]. On the other hand, even a cursory glance at existing billboards and other promotional products that promote and motivate the consumption of a particular alcoholic beverage shows that they are almost in the constant field of view of children and youth. If we take into account the presence of a large network of supermarkets and small kiosks "from alcohol", it becomes clear that a young man is very difficult to resist the temptation to try something "forbidden" by adult's strong drink. Experiments have shown that if children are invited to play "wedding", "birthday", they copy in the game the external attributes of an adult feast, namely: mimic the clink of glasses, toasts, the swaying of guests, and others. The school should give parents clear guidelines: on no days, in any form, in any doses, do not give children alcohol; children should know that alcohol is the enemy of health, education, sports, future and human destiny [4, p. 81-82].

Among the social factors that contribute to the development of alcohol dependence are also the growing neglect of children, their premature independence [5, p. 44].

Summarizing the data of official statistical sources, we have grouped the social factors of the origin and development of alcoholism into a number of groups.

Thus, in the group of factors that contribute to alcohol consumption (affect a child under 15 years of age, when the basis for alcohol abuse is laid), we have included unfavorable relationships between parents, alcohol traditions in the family, early involvement in alcohol. The structural elements of the group with the conditional title "Support for alcohol consumption (16-19 years - a period when the formation of systematic and conscious alcohol use)" are the customs of the environment, focused on alcohol consumption, common alcohol traditions. The group of factors that contribute to alcohol abuse (20-25 years - the beginning of independent life with the acquired guidelines for habitual consumption of alcoholic beverages), includes age and related "special condition" (economic independence and uncontrollability), guidelines for normal alcohol consumption, frequency and amount of alcohol consumed. The group "Alcohol abuse, supported by alcohol abuse (after 25 years)" includes family conflicts, low cultural level, inappropriate use of free time, the influence of the professional and production group [6, p. 166].

Thus, the reasons for the use of alcohol by minors are largely due to the influence of the causal complex of alcoholism and alcoholism in general. However, the peculiarities of mental and personal characteristics of children and youth give these reasons a certain specificity. For example, the motivating motive for alcohol consumption in children of primary school age is often the socio-psychological mechanism of imitation of adults. This fact highlights the need for a special approach to educational work, organization and conduct of preventive anti-alcohol measures among this age group [7, p. 35-36].

Conclusions

Finally, it should be noted that in the scientific literature there are a number of preconditions that cause alcoholism in minors. These include:

- *social* (early onset of adulthood, alcoholic habits of the environment, the negative influence of parents, the influence of antisocial company, etc.);
- *pedagogical* (low level of education, shortcomings of education, insufficient awareness of the harm of alcohol, underdeveloped cultural needs, etc.);

• *psychological* (character acceptance, lack of anti-alcohol attitudes, weak will, etc.);

• *biological* (reduced reactivity of the organism, early onset of alcoholism, hereditary causes, etc.) [8, p.7].

References

1. Sum I. On the issue of anti-alcohol education of primary school children. *Elementary School*. 2010. № 7. Ps. 58-60.
2. Yagodinsky V. On the dangers of nicotine and alcohol. Moscow, 1986. 97 p.
3. Art. 22 of the Law on Advertising dated 03.07.1996 № 270/96-VR.
4. Kharitonova L. Anti-alcohol education of primary school children. *Elementary School*. 2004. № 4. Ps. 81–85.
5. Maksimova N. Prevention of alcoholism and drug addiction among minors. *Information bulletin of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. 1993. № 3-4. Ps. 44-46.
6. Goncharenko M. Valeology in schemes: textbook. way. Kharkov: Ed. "Burun Book", 2005. 208 p.
7. Fitsula M., Morozov A. Education in young people disadvantage to tobacco, alcohol and drugs. Kherson, 2000. 176 p.
8. Sheremet I. Pedagogical conditions of anti-alcohol education of high school students by means of physical culture: author's ref. dis. Cand. ped. Science. Ternopil, 2006. 20 p.

Олеся Попович,

студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

КАЗКОТЕРАПІЯ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Є ще чимало людей, у яких термін «казкотерапія» викликає посмішку і ставлення як до «дитячого» методу, проте, познайомившись із казкотерапією ближче, вони змінюють свою думку. Казкотерапія – один із найдавніших методів практичної психології і один із наймолодших в сучасній науковій практиці.

Останнім часом діти виховуються не стільки на казках, скільки на мультфільмах «The Walt Disney Company» і чимало психологів вважають це неабияким упущенням. Казки є засобом морального та етичного виховання, а також формують поведінку майбутніх членів суспільства. У зв'язку з цим відмова від методу казкотерапії представляє собою велику помилку з боку психологів.

Ключові слова: казкотерапія, молодший шкільний вік, функції казкотерапії, діагностична казка, терапевтична казка, корекційна казка.

Вступ

Казкотерапія – це метод, що використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з навколишнім світом. За допомогою цього методу можна виявити потенційні риси особистості, може матеріалізуватись мрія [2, с.295].

Метод казкотерапії почала впроваджувати у практику Д. Бретт. Дослідниця створила цикл оповідань («Annie Stories», 1988), в яких маленька дівчинка Анна потрапляє у складні ситуації. В основі сюжетів оповідань – життєві події, що їх зазвичай переживають однолітки головної героїні.

В Україні наприкінці 20 ст. побачили світ оригінальні терапевтичні казки М. Молицької (M. Molicka, «Wajki terapeutyczne», Poznan, 1999) [2].

Казкотерапія більше зорієнтована на дітей молодшого шкільного віку, тому що вони ще не здатні оцінити ситуації, які відбуваються в реальному

житті, та проаналізувати їх для прийняття правильних самостійних рішень. Діти молодшого шкільного віку потребують допомоги дорослих.

Актуальність використання і новизна казкотерапії полягає в об'єднанні багатьох методичних, педагогічних, лінгвістичних, психотерапевтичних прийомів в єдиний казковий контекст та адаптації їх до психіки учнів для формування самодостатньої особистості, тобто особистості, яка впевнена в собі, покладається на свої сили і не залежна від інших у своїх судженнях і прийнятті рішень.

Василь Сухомлинський надавав великого значення казці в пізнанні навколишнього світу, естетичному і патріотичному вихованні дитини: «Казка – це духовні скарби народної культури, пізнаючи які дитина серцем пізнає рідний народ» [2, с.117].

Досвід роботи В. Сухомлинського в Павлиській середній школі є яскравим прикладом ефективності використання казок у розвитку особистості учнів. Можливо, саме професійний спадок великого педагога сприяв побудові сучасної казкотерапії в Україні.

Для дитини казкова історія є неначе провідником у «доросле» життя з її часом жорсткими моральними законами; казкові події стають першою «школою життя», а вчинки героїв - мірою добра і зла і дороговказом, що виводить на самостійність прийняття рішень.

Казка зазвичай виконує три функції: діагностичну, терапевтичну і корекційну [3, с. 229].

Діагностична казка припускає виявлення вже наявних життєвих сценаріїв і стратегій поведінки дитини. Інструкції, які надаються дитині в даному випадку такі: «Склади казку про хлопчика шести років», «Склади будь-яку казку». Потім психолог проводить аналіз казки. Таким чином, може бути виявлений базовий життєвий сценарій. Також діагностична казка може сприяти виявленню відносини або стану дитини, про які він не хоче або не може говорити вголос. Наприклад, перевірити ставлення учня до розлучення батьків.

Слід зазначити, що діагностика в практичній діяльності психолога часто пов'язана із прогнозуванням та профілактикою виникнення певних подій, процесів, вчинків та станів дитини.

Терапевтична казка - казка, завдяки якій власне відбуваються позитивні зміни в стані і поведінці дитини.

На сьогодні можна виділити три форми казкотерапевтичної діагностики:

- вербальна (передбачає створення, дописування чи переписування казки клієнтом з подальшим її аналізом);
- невербальна (передбачає малювання, створення ляльок тощо з подальшим аналізом);
- змішана (поєднує в собі створення казки з подальшим малюванням за її мотивами чи навпаки) [5, с.230].

Корекційні казки використовуються для того, щоб допомогти дитині побачити, усвідомити її власні страхи, які можливо руйнують її психіку і здоров'я та перебороти їх. [1]

Результати дослідження

Особливо ефективні спеціальні заняття з учнями, які ще не виробили звичку до стереотипних рішень і пошуку правильного, схвалюваних дорослими відповідей. Будь-яка казка орієнтована на соціально-педагогічний ефект, вона навчає, попереджає, виховує, спонукає до діяльності. Потенціал казки набагато багатший, ніж її художньо-образна значимість. Казка є одним з найважливіших соціально-педагогічних засобів формування особистості.

Створюючи казки, психолог надає певний вплив на учнів. Завдяки тому, що воно одягнене в «казковий одяг», в учнів не виникає відчуття тиску, вони просто слухають, складають, розповідають казки.

Під час гри, переймаючи на себе образ казкового героя, учень може спокійно розповісти про свої почуття, думки. Саме під час сеансів казкотерапії діти засвоюють необхідні моделі поведінки, вчаться реагувати на

життєві ситуації, підвищують рівень знань про себе й оточуючих, тому що казки зрозуміліші їм порівняно з «сухими» поясненнями дорослих.

Підбираючи казки відповідно до мети і вікового розвитку учня, можна досягнути неабиякого успіху у вирішенні багатьох психолого-емоційних проблем або ж вберегти дитину від їхнього виникнення. Саме це і є основною метою застосування казкотерапії психологом з дітьми молодшого шкільного віку.

Висновки

Отже, слід зазначити, що робота психолога з учнями початкової школи носить комплексний характер і включає в себе вміння працювати з використанням нових методів та форм роботи, до яких можемо віднести і метод казкотерапії. Казки прекрасно запам'ятовуються і роблять сильний позитивний вплив на учнів молодшого шкільного віку. Найбільш ефективним є застосування методу казкотерапії в психологічній практиці з метою діагностики, профілактики та корекції.

Метод казкотерапії відіграє важливу роль у реалізації психологом комунікативної функції. Як ми вже зазначали, казка є засобом спілкування дорослих і дітей. Також, за допомогою казки дитина може відкрито виразити ті внутрішні почуття та переживання, які є важкими для безпосереднього свідомого обговорення. І, нарешті, використання форми казки дає можливість обійти захисні механізми психіки дитини у вигляді супротиву і створити доброзичливу атмосферу спілкування "однією мовою".

Цілеспрямований розвиток за допомогою різних методів навчання і виховання, в тому числі за допомогою казкотерапії є необхідною умовою розвитку здорової, самодостатньої особистості.

Список використаних джерел

1. Бердникова Г. Казкотерапія. Казки на допомогу батькам. Дата оновлення: 01.31.2011. URL: <https://olya-nek.livejournal.com/5901.html?> (дата звернення: 26.05.2021).
2. Казкотерапія . Велика українська енциклопедія. URL:<https://vue.gov.ua> (дата звернення: 24.05.2021)

3. Садова І. Казкотерапія — сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 11. Дрогобич, 2015. С.293-298.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори.— [Т.3] / В. О. Сухомлинський.— К.: Рад. Школа, 1977. С. 670.
5. Філь О.В. Казкотерапія в соціально-педагогічній практиці. Вісник Запорізького національного університету. 2008. №1. С. 227-232.

Ірина Цібій,

студентка педагогічного факультету,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
Україна

КОНФЛІКТИ МІЖ УЧИТЕЛЯМИ ТА УЧНЯМИ: ОСОБЛИВОСТІ, ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

У статті розкрито сутність, причини, природу та історію виникнення педагогічних конфліктів, позитивні та негативні сторони конфліктів, основні методи їх вирішення.

Ключові слова: *конфлікт, педагогічний конфлікт, природа конфлікту, підходи до подолання конфлікту, профілактика педагогічного конфлікту.*

Вступ

Шкільне навчання та соціалізаційні процеси є важливими компонентами життєдіяльності дитини. Крім того, шкільне життя є неможливим без педагогічних конфліктів. Педагогічні конфлікти ми розуміємо як суперечності, які виникають між учасниками навчального процесу через суперечливі погляди, інтереси та прагнення. Дуже часто характер педагогічного конфлікту та спосіб його розгортання залежить від загальної психолого-педагогічної компетентності вчителя.

Проблема шкільних конфліктів особливо актуальна в ці дні, коли в школах часто можна зустріти бійки та психологічне насилля.

Результати дослідження

Педагогічні конфлікти – «опосередковано чи безпосередньо пов'язані з навчанням, вихованням дітей, з впливом на психологічний клімат навчального закладу» [1, с.7]. З'явившись з першими людськими спільнотами, конфлікти були щоденною явищем і тривалий час не були

об'єктом наукового вивчення, хоча деякі геніальні думки про них є у найдавніших джерелах, які дійшли до нас.

Конфлікти в школі можна розділити на прості та складні. Прості вирішуються вчителем без контрреакції учнів, організовуючи їх поведінку в школі (зупиняючи бійки, сварки між учнями тощо). Серед складних педагогічних конфліктів – конфлікти діяльності, конфлікт поведінки, конфлікт відносин [6, с.14-15].

За іншими критеріями конфлікти можна розділити на такі категорії:

- мотиваційні конфлікти (виникають між викладачами та учнями стосовно ставлення учнів до навчання);

- внутрішньо-особистісні конфлікти (конфлікт всередині самої особистості, в якому відбувається зіткнення суб'єктивно значущих мотивів, інтересів, цінностей, ідеалів та інших особистісних утворень);

- міжособистісні конфлікти (виникають як специфічні взаємодії між людьми в процесі їх спілкування та спільної діяльності)[4, с.36-37].

Конфліктні відносини між викладачами та учнями дуже поширені. Можна потішити себе думкою, що конфлікти з хорошими вчителями стимулюють пошукову діяльність учнів, мовляв, конструктивні конфлікти, а з поганими - деструктивні конфлікти призводять до розвитку негативного ставлення до вчителя, школи, навчання [5, с.81-82].

До позитивних наслідків конфліктів можна віднести:

- 1) розряд напруги між конфліктуючими сторонами;
- 2) отримання нової інформації про опонента;
- 3) об'єднання команди в боротьбі із зовнішнім ворогом;
- 4) стимулювання змін та розвитку;
- 5) синдром підпорядкування у підлеглих;
- 6) діагностика можливостей опонентів [7, с.15-16].

Причинами конфліктів типу вчитель-учень в початковій школі можуть бути:

- невміння вчителя передбачити поведінку учнів на уроках, нетерпимість до несподіваних дій, що порушує запланований хід уроку;

- бажання вчителя будь-якою ціною зберегти свій соціальний статус;

- виховання вчителя - це не індивідуальний вчинок учня, а його особистість;

- оцінка учня опорою на суб'єктивне сприйняття його вчинку та без урахування мотивів, рис особистості, умов життя в сім'ї;

- нездатність вчителя проаналізувати ситуацію та бажання покарати винного учня;

- нетерпимість вчителя до певних особистісних якостей та поведінки;

- особистісні якості вчителя;

- відсутність педагогічних здібностей вчителя, зацікавленість до педагогічної діяльності;

- несприятливий психологічний клімат та погана організація роботи в педагогічному колективі[3, с.3-5].

Передбачення можливих подій створює умови для ефективного управління ними. Ми вважаємо, що управління конфліктом є більш ефективним, якщо воно здійснюється на ранніх стадіях суперечності.

У конфліктологічних джерелах під запобіганням конфліктам розуміється організація взаємодії та існування людей, що виключає чи зводить до мінімуму ймовірність виникнення конфліктів між ними [7, с.19].

Одним із важливих способів запобігання конфлікту є врахування поведінки конфліктуючих осіб.

Говорячи про запобігання конфліктам, слід зазначити, що ефективним засобом запобігання конфліктів є не стільки прямий вплив на передконфліктні ситуації, що виникають, скільки створення умов, які перешкоджають їх виникненню.

Серед суб'єктивних факторів, які суттєво впливають на результат конфліктів, особливе значення мають:

- культура спілкування та ділових відносин
- єдність цінностей
- досвід поведінки в конфліктній ситуації
- сприятливі терміни
- оптимальні терміни тощо[1, с.9-10].

Взагалі достатньо високий рівень культури призводить до зниження ймовірності насильницьких форм вирішення конфліктів.

Вирішення конфліктів базується на діях сторін, переході від стану боротьби до стадії співпраці або на основі компромісу. Вирішення часто відбувається із залученням третьої сторони.

Висновки

Найскладнішим і відповідальним етапом вирішення конфлікту є прийняття та прийняття рішення. Перш за все, необхідно пам'ятати і бути впевненим, що майже будь-який конфлікт можна вирішити без конфлікту та без значних жертв заради власних інтересів. Крім того, потрібно справді намагатися вирішити суперечності і головне – вирішити їх без конфлікту. Важливо мінімізувати власні негативні емоції щодо опонента на всіх етапах вирішення конфлікту. і суперник повинен прагнути до цього стосовно самого себе.

Список використаних джерел

1. Анпілогова Ю. Джерело конфліктів у системі «Педагог - учень» // Завуч. 2005. Березень (№ 8). С. 7-10.
2. Баникіна С., Степанов Є. Конфлікти в сучасній школі: вивчення та управління/С.Баникіна.М.: КомКніга, 2006. 641 с.
3. Дубяга А. Конфлікти в шкільному середовищі / А. Дубяга // Психолог. 2009. грудень (№ 48). С. 3-5.
4. Ложкін, Г. Технології розв'язання конфліктів у педагогічній взаємодії / О. Коць, Т.Петровська, І.Зубкова. Київ-Луцьк, 2000. 154 с.
5. Начаєв В. Конфліктологія : навч. посіб. / В. Начаєв. К. : Центр навч. літ., 2004. 198 с.
6. Павлюшенко Є. Конфлікти: єдність і подолання // Управління школою. 2007. квітень (№ 11). С. 14-31.
7. Педагогічні конфлікти і техніка їх розв'язання // Завуч. 2008. Листопад (№ 32). С. 15-19.

Наукове видання

ОСВІТНЯ ІННОВАТИКА
INNOWACJE EDUKACYJNE

Українсько-польський збірник студентських наукових праць
Ukraińsko-polski zbiór prac naukowych studentów

Вип. 3 (за ред. проф. Будник О.Б)
Wyd. 3. (red. prof. Olena Budnyk)

Літературний редактор:
доктор філологічних наук, професор **Тетяна Качак**

ISBN 978-617-7926-19-0

Віддруковано з готового макету замовника

Підписано до друку 11.08.2021 р.
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 8,31.
Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Друк цифровий. Зам № 524.
Наклад 100 примірників.

Видавець Кушнір Г. М.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ІФ №31 від 26.01.2009 р.
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шота Руставелі, 1,
тел. (099) 700-47-45, e-mail: kgm.print@i.ua